

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/७६ - २०७७/७८)

दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३, मालिका

दैलेख

स्थानीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न संस्थाहरु

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
काठमाण्डौ, नेपाल
तथा

International Fund for Agricultural Development (IFAD)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने संस्थाहरु

ईकार्डस नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल (जे भी)

पो.ब.नं. ८११५, काठमाण्डौ

फोन नं.: ०१ -५१४७९६६ (ईकार्डस)

०१-४६२०३७३ (प्राक्टिकल सोलुसन)

दुल्लु नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, दुल्लु, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

मिति

शुभकामना

दैलेख जिल्ला जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले अति संकटासन्न जिल्लाहरू मध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट यहाँका कृषक लगायत प्रायः सबै मानिसहरूमा प्रतक्ष्य रूपमा नकारात्मक असरहरू परिरहेको देखिन्छ। यहाँका बासिन्दाहरू प्रायः निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा निर्भर भएकोले यस नगरपालिकाका प्रायः सबै वडाका किसानहरूमा जलवायुका कारण खेती प्रणालीमा विविध प्रकारका असरहरू देखिएका छन्। यस नगरपालिकाको वडा नं १३ मा खडेरी, भू क्षय, आगलागी, वन विनास, पहिरो, बाढी आदिका कारण उत्पादनमा कमि हुनुका साथै पशु तथा मानिसहरूमा रोगको प्रकोप आदि देखिएका छन्। यिनै पक्षहरूलाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यस नगरपालिकाको वडा नं १३ मा देखिएका प्रमुख प्रकोपहरूको पहिचान गरि त्यस्ता प्रकोपहरूसँग जुध्नको लागि आगामी तीन वर्षको लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरि कार्यान्वयनमा समेत केहि मात्रामा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग समेत गर्ने गरि कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको जानकारी पाउँदा अति नै खुसि लागेको छ।

यस तीन वर्षे अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा देखिएका जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जित प्रकोपहरूको धेरै हदसम्म सम्बोधन गर्ने विश्वास लिएको छ। यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट सदैब सहयोग रहने छ। यो कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयनको लागि आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष तथा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने नेपाल सरकार वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु। त्यसै गरि यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने ईकाईस नेपाल तथा प्राकृतिक सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल र पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम टिम तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने यस वडा का जन प्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, कृषि वन तथा वातावरण समितीका पदाधिकारीहरू, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। अन्त्यमा, यो कार्ययोजना तयार भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेकोमा वडा नं १३ का सम्पुर्ण बासिन्दाहरूमा बधाई ज्ञापन गर्दै सफल कार्यान्वयनको अग्रिम शुभकामना प्रकट गर्दछु।

धन्यवाद !

.....
घनश्याम भण्डारी
प्रमुख

दुल्ल नगरपालिका
वडा नं १३, मालिका को कार्यालय
कर्णाली प्रदेश, दैलेख

मिति

स्थानीय अनुकूलन योजनाको सन्दर्भमा

जलवायु परिवर्तनका असरहरूबाट प्रभावित समुदायहरूमा पर्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न यस नगरपालिका तथा वडा नं १३ ले यस वडामा बसोबास गर्ने समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुदाय र घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न यस वडा अन्तर्गतका बहुसरोकारवाला लगायत जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा यो तीन वर्षीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयन पछि प्रभावित घरधुरी र समुदायको अनुकूलन क्षमता विकास गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

विश्वव्यापी रूपमा बढ्दै गएको जलवायु परिवर्तनको असरबाट संसारका गरिव र अतिकम विकसित मुलुकहरू धेरै प्रभावित भएका छन् । मानवीय कृयाकलापका कारणले हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनसँगै जलवायु परिवर्तनको दर बढ्न गई यससंग सम्बन्धित जोखिम यस वडामा पनि प्रतक्ष्य रूपमा महशुस गरिएको छ । खडेरी, भू क्षय, आगलागी, वन विनास, पहिरो, बाढी जस्ता असर यस वडाका समुदायले पनि महसुस गरेका छन् । जसले गर्दा यस यहाँको मुख्य निकासीको रूपमा रहेको कृषि उपजमा नकारात्मक असर पर्न थालेको छ ।

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष, आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापनका साथै यस योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत अझ सक्रिय सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछौ । यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने ईकार्डस नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल लगायत यो योजनालाई सुसज्जित स्वरूप प्रदान गर्न सहयोग गर्ने पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम संयोजक लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

.....
सुर्य वहादुर शाही

अध्यक्ष

विषय सूचि

संकेतसूची -----	VII
परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता-----	१
१.१ औचित्य तथा मान्यता -----	१
१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारणा/ मान्यता -----	२
परिच्छेद २: परिचय-----	४
२.१ छामघाट लोहोरे उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय -----	४
२.१.१ भूक्षय -----	५
२.१.२ पहिरो-----	७
२.१.३ वन विनाश-----	८
२.२ दुल्लु नगरपालिका-----	१०
२.३ दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को परिचय-----	११
२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोगिता-----	११
२.३.३ आर्थिक अवस्था-----	१२
२.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था -----	१४
२.३.५ सामुदायिक विकास -----	१४
२.३ जलवायुको अवस्था -----	१५
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढिकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरु -----	१७
३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरु-----	१९
३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि-----	१९
३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा -----	२०
३.१.२.१ मौसमी पात्रो-----	२३
३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा-----	२४
३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई-----	२९
३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान-----	३०
३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा-----	३०
३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण-----	३१
३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरुको विश्लेषण -----	३३
३.२ अनुकूलनका उपायहरु/विकल्पहरुको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरु-----	३७
३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरुको विश्लेषण-----	४३
३.४ भावी जलवायु परिदृश्य तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना-----	४५
३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण-----	४६
३.७ अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयन-----	४९
३.८ लैंगिक समानता तथा समावेशिकरण-----	४९
३.९ स्थानीय अनुकूलन योजना प्रगति अनुगमन तथा मुल्यांकन-----	५०
३.१० द्वन्द व्यवस्थापन-----	५२
३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना-----	५२

चित्रहरु

तालिका १: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रको भूउपयोगिता परिवर्तनको विवरण.....	४
तालिका २: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको भूक्षयको अवस्था.....	६
तालिका ३: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरूको विवरण.....	७
तालिका ४: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको वन क्षेत्र र वनविनास भएको क्षेत्रको विवरण.....	८
तालिका ५: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको वन विनासको अवस्था.....	९
तालिका ६: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को भू-उपयोगको विवरण.....	१२
तालिका ७: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को घरधुरी विवरण.....	१२
तालिका ८: खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था.....	१३
तालिका ९: पशुहरूको अवस्था.....	१३
तालिका १०: मुख्य बालीहरू.....	१३
तालिका ११: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण.....	१४
तालिका १२: सामुदायिक विकासका पूर्वाधारहरूको अवस्था.....	१४
तालिका १३: स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू.....	१९
तालिका १४: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को सहभागितामूलक मौसमी पात्रो.....	२४
तालिका १५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को सहभागितामूलक समय रेखा.....	२४
तालिका १६: जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा वडागत रुपमा घरधुरीहरूको स्तरीकरण.....	३०
तालिका १७: प्रकोप संकटासन्नता जोडागत वडा स्तरीकरण.....	३१
तालिका १८: प्रकोप जोडागत स्तरीकरण.....	३२
तालिका १९: जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विवरण.....	३३
तालिका २०: अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण.....	३७
तालिका २१: प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण.....	४३
तालिका २२: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ का सेवा प्रदायक संस्थाहरू.....	४६
तालिका २३: निर्णय प्रक्रियाका उत्तरदायित्व र पहुँच विश्लेषण.....	४९
तालिका २४: कार्य विभाजन विश्लेषण.....	५०
तालिका २५: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना.....	५३

चित्रहरू

चित्र १: दैलेखको विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति-----	१५
चित्र २: विगत ३० वर्षको तापक्रम वृद्धि तथा वर्षाको प्रवृत्ति-----	१६
चित्र ३: सुदृढ LAPA तर्जुमा प्रारूप-----	१८
चित्र ४: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को श्रोत तथा प्रकोप नक्शा-----	२९
चित्र ५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को संकटासन्नताको अवस्था-----	३१
चित्र ६: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मा रहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरू-----	४८

नक्साहरू

नक्सा १: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने दुल्लु नगरपालिकाको अवस्थिति.....	५
नक्सा २: छामघाट लोहोरे उप-जलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरू.....	८
नक्सा ३: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा विगत १० वर्षको वन विनाशको अवस्था.....	९

नक्सा ४: दुल्लु नगरपालिकाको नक्सा	११
नक्सा ५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को वन विनासको अवस्था	२१
नक्सा ६ : दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को पहिरोहरुको नक्शा	२१
नक्सा ७ :दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को भूउपयोग समायोजन नक्शा	२२
नक्सा ८: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को भूक्षयको अवस्था	२३

अनुसचीहरु

अनुसुचि १ : प्रकोप तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका	६६
अनुसुचि २ : संकटासन्न घरधुरीहरुको विवरण	६८

संकेतसूची

ASHA	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas
GIS	Geographic Information System
IFAD	International Fund for Agricultural Development
LAPA	Local Adaptation Plans for Actions
LGCDP	Local Governance and Community Development Programme
NAPA	National Adaptation Programme of Action
USDA	United States Department of Agriculture
आइफाड	कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष
आसा	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
गाविस	गाउँ विकास समिति
गापा	गाउँ पालिका
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
सा.ब.	सामुदायिक वन
सा.ब.उ.स.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह
हे.पो.	हेल्थ पोष्ट

शब्दावलीहरु

१. मौसम (Weather)

कुनै निश्चित स्थान वा क्षेत्रको वायुमण्डलको दैनिक वा छोटो अवधिको व्यवहार वा अवस्था, जसले तापक्रम, वर्षा, हावा, वायुमण्डलीय चाप र सापेक्षिक आर्द्रता जनाउँछ, यसलाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन (दिनभित्र पनि फरक प्रहर), हप्ता र महिनामा परिवर्तन भइरहन्छ।

२. जलवायु वा हावापानी (Climate)

लामो अवधिको (सामान्यतः ३० वर्ष) को मौसमको औसत अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार फरक तर स्थिर रहन्छ। यसका सूचकहरु (Parameters) मौसमको जस्तै हुन्।

३. जलवायु परिवर्तन (Climate Change)

दशक वा लामो समयको अन्तराल एवं दीर्घकालीन अवधिमा जलवायुका अवस्थामा आउने औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ। यसको मापन तथ्यांकशास्त्रीय विधिबाट गरिन्छ जसमा पृथ्वीको निश्चित स्थान वा भूपरिधिमा देखिने परिवर्तनको गणना गरिन्छ।

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक र पृथ्वीको आन्तरिक वा बाह्य दबाव (जस्तै, सौर्य चक्र, ज्वालामुखी विष्फोटन आदि) तथा मानवजन्य (जस्तै, भूउपयोग परिवर्तन, वायुमण्डलमा विद्यमान ग्यासहरुको सन्तुलन परिवर्तन, हरितगृह ग्यासको अत्यधिक उत्सर्जन आदि) कारणहरुले हुने मान्यता रहेको छ। जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ को धारा १ मा उल्लेख भए अनुसार प्राकृतिक कारण लगायत मानवीय गतिविधिको कारणले मापनयोग्य समयावधिमा वायुमण्डलको सन्तुलनमा आएको परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिएको छ।

४. हरितगृह ग्याँसहरु (Green House Gases)

Green House Gases-GHGs (हरितगृह ग्याँस): वायुमण्डलभित्र तापक्रम सञ्चय गर्ने ग्यासहरुलाई हरितगृह ग्यास भनिन्छ। विश्वव्यापी उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि यी ग्यासहरु जिम्मेवार रहेको मानिन्छ। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँस अन्तर्गत कार्बनडाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रस अक्साईड (N₂O), हाईड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfluoro Carbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोराईड (Sulphur Hexafluoride (SF₆)) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरु पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न CoP ले नाईट्रोजन ट्राईफ्लोराईड (NF₃) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्याँसको संख्या ७ पुगेको छ।

५. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ (UNFCCC)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nation Framework Convention on Climate Change) १९९२ मा रियो दि जेनेरियोमा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। यो विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरुले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महसूस गरेर त्यसका लागि बनेको महासन्धि हो। यसलाई १९९६ देशहरुले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने १९९४ देखि कार्यान्वयन भएको हो। यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा हरितगृह ग्याँसलाई प्रतिवद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्दै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणमा विश्वव्यापि प्रयास गर्नु र जलवायु परिवर्तनका असरहरुलाई समेत न्यूनीकरण गरी अनुकूलन क्षमता बढाउनु रहेको छ।

६. पक्ष राष्ट्रहरुको सम्मेलन (Conference of Parties)

पक्ष राष्ट्रहरुको सम्मेलन वा कन्फरेन्स अफ पार्टिज भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरुको सम्मेलनलाई जनाउँछ। यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन वर्षमा एक पटक हुने गर्दछ। अधिल्लो वर्ष मोरोक्कोको मराकेसमा सम्पन्न भएको सम्मेलन COP 22 औं हो भने सन् २०१७ को नोभम्बरमा जर्मनीको बोनमा भएको सम्मेलन २३ औं हो।

७. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकाय (Inter governmental Panel on Climate Change, IPCC)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकायले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आधिकारिक, सत्य, वैज्ञानिक ज्ञान र बुझाइ प्रदान गर्दछ। यस संस्थाले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तथ्याङ्कहरूको अध्ययन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र नीति निर्धारण गर्न विश्व समुदायलाई सचेत गराउने काम गर्छ। यो जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संयन्त्र हो। यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव सिर्जित जलवायु परिवर्तनका असरहरूबारे मूल्याङ्कन गर्दछ। यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरस्कार समेत पाएको थियो। जलवायु परिवर्तनका सन्दर्भमा यस संस्थाको धारणा नै आधिकारिक मानिन्छ।

८. अनुकूलन (Adaptation)

परिवर्तित वातावरणसंग मिल्दो जीवनशैली अर्थात् जीवले आफ्नो अस्तित्व बचाउन वरिपरिको वातावरणसंग बाहिरी रूप, संरचना तथा प्रक्रियामा परिवर्तन गरेर आफैले आफूलाई वातावरणमा अनुकूल हुने र जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई बुझेर सो अनुरूप ढाल्ने प्रकृतिलाई अनुकूलन भनिन्छ। अनुकूलनले जलवायु परिवर्तनले गर्दा हुने असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नुका साथै यसबाट फाइदा लिन सक्ने सम्मका कुराहरूलाई समेट्छ।

९. राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action)

अति कम विकसित मुलुकहरूमा जलवायु जोखिमको मूल्याङ्कन गर्ने र उपयुक्त अनुकूलन सम्बन्धी उपायहरूको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी समस्या र चुनौतीहरूलाई वैज्ञानिक ढङ्गले सम्बोधन गर्न तयार पारिएको राष्ट्रिय कार्य योजना नै राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) हो। यसमा जलवायु परिवर्तनका तत्कालिक असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्ने र जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई राष्ट्रिय विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखिएको छ। नेपालमा वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा ६ ओटा क्षेत्रहरू : कृषि र खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत र ऊर्जा, जलवायु सिर्जित प्रकोपहरू, वन र जैविक विविधता, जनस्वास्थ्य र शहरी बसोबास तथा पूर्वाधारमा विभिन्न अनुकूलन कार्यक्रमहरू पहिचान गरी सूचीकृत गरेको छ।

१०. स्थानीय अनुकूलन योजना प्रारूप (LAPA Framework)

जलवायु परिवर्तनका स्थानीय असरहरूलाई न्यूनीकरण गरी संकटासन्न समुदाय तथा घरपरिवारको अनुकूलन क्षमता वृद्धि गर्न स्थानीय सरोकारवाला, सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा तयार पारी कार्यान्वयन गरिने योजनालाई स्थानीय अनुकूलन योजना (Local Adaptation Plan for Action, LAPA) भनिएको छ। यसमा विशेष गरी राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमले पहिचान गरेका संकटासन्न क्षेत्र तथा अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय विकास योजनाहरूमा समाहित गर्ने उद्देश्य राखिएको छ। नेपाल सरकारले नमूना परीक्षण समेत गरी वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन गरी यसको कार्यान्वयन भइरहेको छ।

११. लैङ्गिक समानता (Gender Equality): महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरूमा बराबर अवसर र बराबर लाभ हासिल भएको अवस्था नै लैङ्गिक समानता हो।

१२. लैङ्गिक समायोजन (Gender Integration) भन्नाले आयोजनाको निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका चरणहरूमा लैङ्गिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ।

१३. प्रजनन भूमिका (Reproductive role)

यस कार्य अन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरू पर्दछन्। (१) जैविक जस्तै : बच्चा जन्माउने र (२) सामाजिक जस्तै : बच्चाहरूको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जानु, परिवारको स्वास्थ्यको हेरविचार एवं अन्य घरायसी कार्यहरू गर्ने, जुन कार्यको आर्थिक मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुदैन। यस्ता काममा बढी श्रम र समय लाग्छ। महिला तथा बालिकाहरूले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन्।

१४. सङ्कटासन्नता (Vulnerability)

जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको प्रतिकार गर्ने वा अनुकूलित हुन सक्ने क्षमताको अवस्थालाई सङ्कटासन्नता भनिन्छ। प्राकृतिक तथा मानवीय प्रणालीको संवेदनशीलता तथा न्यून अनुकूलन क्षमताले सङ्कटासन्नता बढाउँछ।

१५. भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System)

साधारणतः पृथ्वीका निश्चित स्थानहरूको भौगोलिक अवस्थिति सम्बन्धी सूचना प्रणालीलाई भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System) भनिन्छ। यो प्रणाली यसरी बनाइएको हुन्छ, जसबाट भौगोलिक तथ्यांक तथा सूचनालाई लिने (Capture), जम्मा गर्ने (Store), मिलाउने (Manipulate), विश्लेषण गर्ने (Analyze), व्यवस्थापन गर्ने (Manage) र प्रस्तुत गर्ने (Present) गरिन्छ।

१६. संवेदनशीलता (Sensitivity)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि जीव वा वनस्पतिको आन्तरिक प्रणालीले देखाउने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रतिक्रिया, परिणाम वा अवस्थालाई संवेदनशीलता भनिन्छ।

१७. अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूको प्रतिकार गर्ने वा बदलिँदो परिस्थिति अनुसार आफू र आफ्नो प्रणालीलाई परिवर्तित गर्न सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ। अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ। अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै, राष्ट्र वा समुदाय जति बढी विकसित हुन्छ अनुकूलन क्षमता पनि उतिनै बढी हुन्छ।

१८. जोखिम (Risk)

विगत तथा वर्तमानका तथ्यहरूका आधारमा भविष्यमा देखिन सक्ने जलवायुको अवस्था तथा यसले प्राकृतिक, मानवीय, सामाजिक तथा भौतिक संरचनामा पार्न सक्ने नकारात्मक असरहरूको सम्भाव्यतालाई जोखिमको रूपमा लिइन्छ।

१९. समावेशिता (Inclusiveness)

कुनै पनि कार्यक्रम, कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एवं सो को निर्णय प्रक्रियामा सरोकारवाला व्यक्ति तथा समुदाय जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्नु समावेशिता हो।

सारांस

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति संकटासन्न मुलुकहरू मध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट बच्नको लागि अनुकूलनका विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालन मार्फत गरिब, विपन्न, महिला लगायत किसानहरूको अनुकूलन क्षमता बढाउन आवश्यक छ। यसका लागि राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुर्याई कार्यान्वयन गर्न सन् २०१२ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plan for Actions) तयारी सम्बन्धी खाका तयार भै सोहि अनुसार विभिन्न परियोजनाहरू नेपाल सरकारसंगको साभेदारी तथा समन्वयमा सञ्चालन भैरहेका छन्। प्रशासनिक सिमानालाई मात्र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यक्षेत्र मान्दा माथिल्लो तथा तल्लो तटिय जलाधार क्षेत्रमा रहेका प्रशासनिक सिमाना भन्दा बाहिर रहेका क्षेत्रहरूमा देखिएका प्रकोपहरूको सम्बोधन गर्न कठिनाई हुने भएकोले यस्ता पक्षहरूलाई पहिचान गरि कार्ययोजना तयार गर्नको लागि पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले उपजलाधार क्षेत्र दृष्टिकोणको अवधारणा अधि सारको छ।

त्यसैगरि विगतमा भएका प्रकोपहरूको अवस्था विश्लेषण गरि आगामी वर्षहरूमा हुन सक्ने प्रभावहरूको समेत आँकलन गरेर दिर्घकालिन योजना तर्जुमा गर्नको लागि सहभागितामुलक परिदृष्य विकासको अवधारणा समेतको प्रयोग यो अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा गरिएको छ। यसले गर्दा उप जलाधार क्षेत्रको अवधारणामा आधारित भएर माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटिय जलवायुजन्य असरलाई अनुकूलित उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरूको अवस्था GIS को सहायताले विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ। पादुका रामघाट उप जलाधार क्षेत्र अन्तर्गत पने क्षेत्रहरूमध्ये यो साविकको गाविस अन्तर्गतका हाल दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मालिका मा पर्ने वडाहरूमा जलवायूका प्रष्ट असरहरू देखिएका छन्। जसले गर्दा कृषि, खानेपानी, वन, मानव तथा पशु स्वास्थ्य आदि क्षेत्रमा प्रतक्ष्य असर परेको कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएका नक्शाहरू तथा स्थानीय स्तरमा भएका परामर्शहरूबाट समेत पुष्टी भएको छ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले यस वडाका गरिब, विपन्न, स्रोत साधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र वृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन्। विभिन्न प्रकोपहरूको कारणले खाद्य उत्पादनमा कमी भई जिविकोपार्जनमा असर पारेको छ। त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष (आइफाड) को आर्थिक सहयोगमा नेपाल सरकार, वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयले यो वडा लगायत यस जिल्लाका वडाका स्थानीय निकायसंगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रम रहेकोले सोही अन्तर्गत यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ।

आगामी ३ वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानवीय, आर्थिक, प्राकृतिक तथा सामुदायिक स्रोतहरू तथा जलवायु परिवर्तनबाट श्रृजित प्रतिकुल प्रभावहरू/प्रकोपहरूको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरघुरीहरूको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन गरिएको थियो। सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरि योजना तयार भएको छ, जसको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

शिर्षक	विवरण			
कार्ययोजनाले समेटेको क्षेत्र	दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३, साविक मालिका गाविस वडा नं १,२,३,४,५,६ तथा ९			
चारकिल्ला	उत्तर : दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ६ तथा ११,पश्चिम: दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ६, पूर्व : दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं १२, दक्षिण : गुराँस गाउँपालिकाको वडा नं २ तथा ३			
क्षेत्रफल	२१५७.४९ हेक्टर			
जनसंख्या (जिल्ला वस्तुगत विवरण २०७५ अनुसार)	महिला	पुरुष	जम्मा	जम्मा घरधुरी
	२३१९	२५६२	४८८१	८१७
जातजाती	ब्राम्हण/क्षेत्री/ठकुरी	जनजाति	दलित	जम्मा
घरधुरी	५९१	०	२२६	८१७
प्रतिशत	७१.८१	०	२८.१९	१००

शिर्षक	विवरण			
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार	यहाँका मानिसहरुको प्रमुख पेशा पराम्परागत कृषि हो भने केहि मानिसहरु सरकारी जागीर, व्यापार तथा वैदेशिक रोजगारीमा छन् ।			
जलवायुको अवस्था	उपोष्ण र समशितोष्ण			
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> गर्मी दिन करिब ३ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रापनि बढेको, जाडो दिन करिब ३.५ महिनाले घटेको मनसुनी वर्षाको अवधि ३.५ महिनाले बढेको, हिउँदे वर्षा करिब १.५ महिनाले घटेको रोगव्याधी, खडेरी, पहिरोको मात्रा तथा बारम्बारता बढेको कृषिबाली,पशुपंक्षी तथा मानवमानयाँ रोगको प्रकोप बढेको 			
मुख्य जोखिम	खडेरी, पहिरो, वाढी, आगलागि, कृषि तथा पशुमा रोग, भूक्षय, मिचाहाभार, वन विनास, असिनापानी			
संकटासन्न वडा	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	३	१, २ तथा ५	४ तथा ९	६
संकटासन्न घरधुरी संख्या प्रतिशत	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	३३५	३३६	१२७	१९
	४२.२७%	४०.३५%	१५.०८%	२.३%
योजनाको परिकल्पना	<p>१. कृषिबाली पशुहरुको बीमा तथा मानिसहरुको स्वास्थ्य वीमाबाट किसानहरु लाभान्वित भएको हुने</p> <p>२. जैविक तथा दिगो भु व्यवस्थापन प्रविधीमा आधारित कृषि व्यवसाय प्रवर्धन भएको हुने</p> <p>३. वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने</p> <p>५. खानेपानीको मुहान संरक्षण, सिंचाई पोखरी निर्माण, वायो इन्जिनियरिंग प्रविधिबाट खानेपानी तथा सिंचाइको सुलभता भएको हुने</p> <p>६. स्थानीय सडक तथा बाटोहरु तथा खाली क्षेत्रमा वृक्षारोपणबाट भुक्षय र पहिरोमा कमि भएको हुने</p> <p>७. वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग तथा दाउराको किफायति उपयोगबाट वनको संरक्षण तथा मानव स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुने</p> <p>८. प्रभावकारी अनुकूलनका कार्यहरु सञ्चालन भै मानिसहरुको दैनिक जीविकोपार्जनको अवस्था सुदृढ हुने</p>			

	<p>९. निर्वाहमुखि खेती प्रणालीबाट क्रमशः ब्यवसायिक कृषि तथा स्थानीय स्तरमा स्वरोजगारीको संख्या बढि आम्दानीका स्रोत तथा आय बढेको हुने</p> <p>१०. प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादीको प्रयोग बढाई रासायनिक मल तथा विषादीको प्रयोग घटी स्वस्थ खाद्यान्न उत्पादन बढेको हुने</p> <p>११. अनुकूलनका समग्र उपायहरुको प्रयोगबाट मानिसहरुको अनुकूलन क्षमता बढेको हुने</p>
कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका अनुकूलनका कार्यहरु	<ul style="list-style-type: none"> • सिंचाई कूलो निर्माण, मर्मत • सिंचाइ पोखरी निर्माण • वृक्षारोपण, तारजाली तटबन्ध निर्माण • सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन • नश्ल सुधारको लागि बोका तथा राँगा वितरण, भकारो सुधार, बाखाको खोर सुधार • अग्नि रेखा निर्माण, वनको दीगो व्यवस्थापन • बायोग्याँस, सोलार बत्ती जडान • सौर्य उर्जामा आधारित पानी तान्ने प्रणाली • आय आर्जनका कार्यक्रम

आगामी तीन वर्षको लागि तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संक्षिप्त रूप

साविक वडा	क्रियाकलापहरु	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	जम्मा रु.(हजारमा)
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२९३.५५	८२५	२७६.०५	१३९४.६
	जलस्रोत तथा उर्जा	१८०	०	०	१८०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	०	०	०	०
	वन तथा जैविक विविधता	३०	३६	०	६६
	भौतिक पुर्वाधार	९००	२०००	०	२९००
	मानव स्रोत तथा जीविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	१४०३.५५	२८६१	२७६.०५	४५४०.६
२	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	६९०	४१५५	१५४५	६३९०
	जलस्रोत तथा उर्जा	०	१२६०	३२०	१५८०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	२६०	१५०	१५०	५६०
	वन तथा जैविक विविधता	०	१६०	०	१६०
	भौतिक पुर्वाधार	९००	०	०	९००
	मानव स्रोत तथा जीविकोपार्जन				०
	जम्मा	१८५०	५७२५	२०१५	९५९०
३	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	११६५	८१०	०	१९७५
	जलस्रोत तथा उर्जा	६०	६०	३०	१५०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	४९५	४५	०	५४०
	वन तथा जैविक विविधता	१५०	३०	०	१८०
	भौतिक पुर्वाधार	५००	०	०	५००
	मानव स्रोत तथा जीविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	२३७०	९४५	३०	३३४५
४	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१४०	१६०	२२५	५२५
	जलस्रोत तथा उर्जा	१९०	०	०	१९०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	७५	०	०	७५

	वन तथा जैविक विविधता	०	६	०	६
	भौतिक पुर्वाधार	०	५००	१००	६००
	जन स्वास्थ्य	०	०	०	०
	मानव स्रोत तथा जिविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	४०५	६६६	३२५	१३९६
५	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	४१०	१२८५	१५३८५	१७०८०
	जलस्रोत तथा उर्जा	३०	१२०	०	१५०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	०	०	०	०
	वन तथा जैविक विविधता	०	३२	०	३२
	भौतिक पुर्वाधार	०	२८५०	१५०	३०००
	जन स्वास्थ्य	०	०	०	०
	मानव स्रोत तथा जिविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	४४०	४२८७	१५५३५	२०२६२
६	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	४१०	१३१०	१९००	३६२०
	जलस्रोत तथा उर्जा	४९५	२००	०	६९५
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	०	०	०	०
	वन तथा जैविक विविधता	४९०	४०	०	५३०
	भौतिक पुर्वाधार	३००	०	८००	११००
	जन स्वास्थ्य	०	०	०	०
	मानव स्रोत तथा जिविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	१६९५	१५५०	२७००	५९४५
९	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	३८०	१२७५	१६०७	३२६२
	जलस्रोत तथा उर्जा	१४०	३५	०	१७५
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	०	०	९०	९०
	वन तथा जैविक विविधता	१२.२५	८.७५	०	२१
	भौतिक पुर्वाधार	७२०	७५०	१२५०	२७२०
	जन स्वास्थ्य	०	०	०	०
	मानव स्रोत तथा जिविकोपार्जन	०	०	०	०
	जम्मा	१२५२.२५	२०६८.७५	२९४७	६२६८
अनुगमन तथा मुल्यांकन	१९५	२१०	२१०	६१५	
कुल जम्मा	९६१०.८	१६२४४	२६१०६.८	५१९६१.६	

योजना कार्यान्वयन गर्ने दौरानमा बाह्य संस्थाहरुबाट प्राविधिक सहयोगको आवश्यक पर्ने भएकोले स्थानीय मानिसहरुको क्षमता विश्लेषण गरिनुको साथै सेवा प्रदायक संस्थाहरुको पहिचान तथा उनीहरुले प्रदान गर्ने सेवाको विश्लेषण गरिएको छ । यसले कुन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा कुन संस्थाको सहयोग आवश्यक हुन्छ, र कसरी लिन सकिन्छ भन्ने पुर्वतयारी गर्न सहज गराउने विश्वास गरिएको छ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि कुल ५,१९,६१,६००/ (अक्षरूपी पाँच करोड उन्नाइस लाख एकसाठौ हजार छ सय मात्र) का योजनाहरु तयार गरिएको छ । अन्त्यमा कार्यक्रमको दौरान योजना अनुसारको उपलब्धिहरु भए नभएको थाहा पाउन तथा केहि कमजोरी भए भविष्यमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न चरणमा अनुगमन तथा मुल्यांकन कार्यक्रमहरु प्रस्ताव गरिएका छन् । जसको लागि रु ६१५००० (अक्षरूपी छ लाख पन्ध्र हजार मात्र) आवश्यक पर्ने अनुगमन तथा मुल्यांकनका योजनाहरु तयार गरिएका छन् ।

परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता

१.१ औचित्य तथा मान्यता

जलवायु परिवर्तन यो शताब्दीको विश्वकै चासो र सरोकारको मुद्दाको रूपमा स्थापित भइसकेको छ । यसले सबै प्रकारका सभ्यता, मानवीय, भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विकासमा अवरोध पुर्याउनुका साथै स्थापित विकासका पूर्वाधार तथा मान्यताहरूमाथि पनि चुनौतीहरू थपेको छ । यसै स्थितिलाई मनन गरी जलवायु परिवर्तनसंग जुध्न विश्व समुदाय एकाकार भई अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका प्रयासहरू सुरु गरिएका छन् । नेपालले पनि विगत एक दशकदेखि जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका क्षेत्रमा विभिन्न पहलकदमीहरू सुरु गरी जलवायु परिवर्तन संकटासन्न समुदाय तथा घरघुरीहरूको अनुकूलन क्षमता बृद्धि गर्न मुलुकको विभिन्न भागमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति संकटासन्न मुलुकहरू मध्येमा पर्दछ । यहाँको गरिबी, सामाजिक आर्थिक ढाँचा, भौगोलिक अवस्थिति आदिका कारणले जलवायु परिवर्तनका असर र प्रभावहरू प्रत्यक्ष महसुस हुने गरी देखिएका छन् । यसै सन्दर्भमा संगठित र योजनाबद्ध रूपमा जलवायु संकटासन्नतालाई सम्बोधन गर्न संयुक्त राष्ट्रसंघीय जलवायु परिवर्तन प्रारूप महासन्धिको प्रावधान अनुसार नेपालले सन् २०१० मा आफ्नो “राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action)” तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुर्याई कार्यान्वयन गर्न, सन् २०११ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plans for Action) तयारी सम्बन्धी खाका तयार गरी सोही अनुसार स्थानीय निकायसंगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन हुन थालेका छन् ।

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा जलवायु परिवर्तनबाट सङ्कटासन्न अवस्थामा रहेका टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन अभ्यास तथा जल्दाबल्दा समस्याहरूलाई पहिचान गरी स्थानीय समुदायले आवश्यक निर्णय गर्न सहज हुने गरी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न सहजीकरण गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस अनुकूलन कार्ययोजनाले जलवायु परिवर्तनको असरबाट प्रभावित विपन्न समुदाय, महिला, दलित तथा भौगोलिक विकटतामा रहेका समुदायहरूले सामना गर्नु परेका मुद्दाहरूको पहिचान तथा अनुकूलनका सम्भावित अवसरहरूको पहिचान गर्ने छ । यो कार्ययोजना नेपाल जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ तथा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना र अन्य वैज्ञानिक तथ्य तथा अध्ययनले गरेको मार्गनिर्देशन अनुसार तयार गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताको सम्बोधन गर्नको लागि आफैले निर्णय गर्न सक्ने सहज उपायको पहिचान, विश्लेषण तथा प्राथमिकीकरण गरिएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले सबै तह र तप्काका मानिसहरूलाई असर गरेपनि यस वडाका गरिब, विपन्न, स्रोतसाधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र बृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन् । यहाँ खडेरी तथा पहिरोको प्रकोप सबैभन्दा बढि देखिएको छ, जुन कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाको विश्लेषणबाट पनि प्रमाणित भएको छ । यो विश्लेषणले यस वडामा भूक्षय तेश्रो, वन विनास चौथो प्रमुख प्रकोपमा परेका छन् भने पशुपंक्षी तथा कृषि बालीमा

लाग्ने रोग र असिनापानी को प्रकोप पाँचौ ठुलो प्रकोप, नदि कटान र मिचाहाभार छैटौ ठुला प्रकोपहरुको रुपमा छनौट भएका छन भने तुलनात्मक रुपमा बाढी तथा वन डढेलोको प्रकोप अरुभन्दा कम देखिएको छ । यसले गर्दा खाद्यान्न उत्पादन, वन जंगल, पानीका श्रोतहरु तथा मावन स्वास्थ्यमा समेत असरहरु देखिएको छ । त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस वडाका जनप्रतिनिधीहरु, सरोकारवाला, राजनीतिक दलहरु, कृषि, वन तथा वातावरण समिति, वडा नागरिक मञ्च, वन उपभोक्ता समूह, महिला, दलित, हे.पो प्रतिनिधि, शिक्षक प्रतिनिधि र अन्य सरोकारवाला निकायको उपस्थितिमा संचालित जलवायु परिवर्तन अभिमुखिकरण एवम स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको हो । यस योजनालाई यस वडा तथा नगरपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत नगरपालिका तथा जि.स.स. लगायत राष्ट्रिय योजनामा समेत समावेश गर्न पहल गरिनेछ ।

जलवायुजन्य प्रकोप बढ्दै गएको महशुस गरेका यस वडाका बासिन्दाले यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको क्रममा ३ वर्षे योजना निर्माण गरी जलवायुजन्य जोखिमको असर र प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न यहाँका सबै वर्ग (खास गरी बढि जोखिममा रहेको समुदायहरु) को सहभागितामा अनुकूलन क्षमता बृद्धि हुने गरी योजना तयार गरिएको छ । यो योजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरुको सहभागितालाई सुनिश्चित गरी यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ । यो योजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरुको सहभागितालाई सुनिश्चित गरी यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।

१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारणा/ मान्यता

जलवायु परिवर्तनका कारण नेपालका खासगरी पहाडी तथा उच्च पहाडी जिल्लाहरुका साना किसानहरुलाई पर्ने असर तथा प्रभावहरु क्रमशः बढिरहेको अवस्था छ । भौगोलिक सूचनाहरुको विश्लेषण तथा यहाँका स्थानीय समुदायहरूसंग प्रत्यक्ष छलफल गर्दा पनि जलवायुका असरहरु प्रष्ट रुपमा महसुस भएका छन् । यस परिवेशमा यहाँको जलवायु परिवर्तनका संकटासन्नता पहिचान गर्ने, संवेदनशीलता विश्लेषण गर्ने र प्रकोपहरुको क्षेत्र तथा प्रभावित समुदाय पहिचान गरी ती पक्षहरुलाई संबोधन गर्ने गरी अनुकूलन योजना तयार गर्ने मान्यता अनुरूप यो कार्ययोजना तयार भएको छ । जलवायु परिवर्तनका यस्ता असर तथा प्रभावहरु कुनै प्रशासनिक सीमामा सीमित नहुने र माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रसंग प्रत्येक्य सम्बन्ध रहने हुंदा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले प्रशासनिक सीमामा मात्र सीमित नरही माथिल्लोतटीय तथा तल्लोतटीय जलवायुजन्य असर न्यूनीकरण गर्दै अनुकूलनका प्रभावकारी उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरुको अवस्था विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ । त्यसैले वर्तमान तथा भविष्यमा आउन सक्ने जलवायुजन्य प्रकोप र यसबाट सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष र विकासका कार्यक्रममा पर्न सक्ने चुनौतीलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको माध्यमबाट प्रभावकारी अनुकूलन उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकासमा सुनिश्चता ल्याउन जरुरी हुन्छ । यी पक्षहरुलाई सम्बोधन गर्न पहाडी साना किसानका लागि

अनुकूलन आयोजनाले भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रीय अवस्था विश्लेषण र सहभागितात्मक परिदृश्य विकास विधिलाई स्थानीयस्तरमा अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा एकीकृत गरी अनुकूलन कार्ययोजनालाई सुदृढीकरण (Enhanced) गर्ने उद्देश्य लिएकोले यो अनुकूलन योजना तयारी गर्दा यी पक्षहरूलाई विश्लेषण गरी स्थानीयस्तरका महिला, बालबालिका तथा उपेक्षित वर्गहरूको जीवनस्तरमा जलवायुजन्य प्रकोपसँग सामना गर्न अनुकूलित तथा समानुकूलित हुन सघाउ पुर्याउने प्रकारका योजनाहरू तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद २: परिचय

२.१ छामघाट लोहोरे उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय

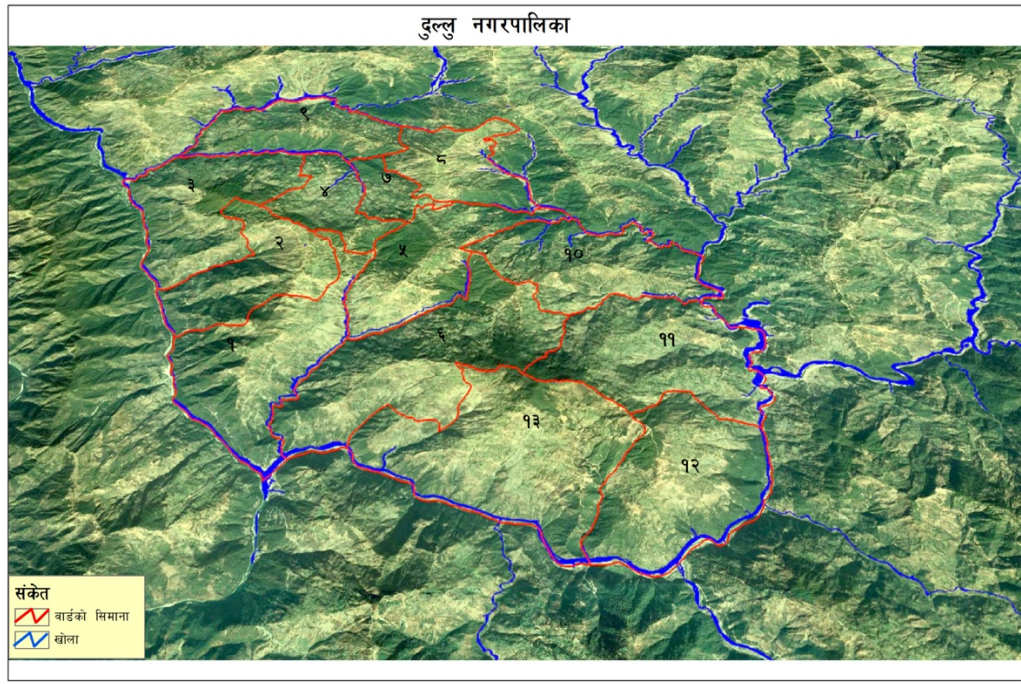
यो उपजलाधार क्षेत्रमा साविकका ६ वटा गाउँ विकास समितिहरू: गमौडी, गौरी, कालभैरव, मालिका, पादुकास्थान तथा रावतकोट पर्दछन् । २०७३ सालमा भएको स्थानीय निकायहरूको पुर्नसंरचना अनुसार साविकको दुल्लु नगरपालिका तथा गमौडी, कालभैरव, गौरी, तथा मालिका गाविसहरू दुल्लु नगरपालिकामा समेटिएका छन् । यस उपजलाधार क्षेत्रमा परेका रावतकोट बाहेक अन्य सबै गाविसहरू दुल्लु नगरपालिकामा परेका छन् भने साविक रावतकोट गाविस हाल भैरवी गाउँपालिकामा समावेस गरिएको छ । १३ वटा वडाहरू रहेको दुल्लु नगरपालिकामा प्रायः वडाहरूमा तल्लो तटिय तथा माथिल्लो तटिय सम्बन्ध रहेको देखिन्छ । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (दैलेख) बाट उपलब्ध भएको तथ्यांक अनुसार साविकको पादुकास्थान सबै भन्दा ठुलो तथा हाल भैरवी गाउँपालिकामा परेको रावतकोट दोश्रो सबैभन्दा ठुलो साविकको गाविसहरू हुन् भने साविक पादुकास्थान सबैभन्दा सानो गाविसको रूपमा रहेको छ । यस उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका प्रमुख पानीका श्रोतहरूमा छामघाट तथा लोहोरे खोलाहरू हुन् ।

त्यसैगरि यस उपजलाधार क्षेत्रमा अन्य साना खोलाहरू रनुराना खोला, नाभी खोला, मेहेलपानी खोला, हाडेचौर खोला, डउठो खोला, रिमोखोला, साउला खोला, सैनी खोला, कोटवाडा खोला, छिम्चाखोला, सोतखोला, गौरी खोला धारा खोला तथा छ्दि खोलाहरू पनि रहेका छन् । यस उपजलाधार क्षेत्रमा कृषि क्षेत्र सबैभन्दा बढि रहेको छ भने दोश्रोमा वन क्षेत्र रहेको देखिन्छ । कृषियोग्य जमिनले यहाँको कुल क्षेत्रफलको ५१.२९ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ भने वन क्षेत्रले ४०.४७ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ । त्यसैगरि बुट्यान क्षेत्र ४.४० प्रतिशत, घाँसे मैदान १.६२ प्रतिशत तथा पानीका श्रोतहरूले १.९३ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ । सन १९९६ देखि २०१६ सम्मको भूउपयोगिता परिवर्तनको विश्लेषणबाट कृषि क्षेत्र घटेको देखिएको छ भने समग्रमा वन क्षेत्र सन १९९६ को तुलनामा १५.६७ प्रतिशत बढेको छ जसको प्रमुख कारण सरकारले समुदाय मार्फत सामुदायिक वनको हस्तान्तरण गरि व्यवस्थापन गर्नु रहेको छ ।

तालिका १: छामघाट लोहोर उपजलाधार क्षेत्रको भूउपयोगिता परिवर्तनको विवरण

भू उपयोगको प्रकार	१९९६ (हे)	२००६ (हे)	२०१६ (हे)	कैफियत
कृषि	५१३९.९६	४८९८.१७	४९४२.३०	समग्रमा घटेको
वन	३३७१.६७	३५६३.६४	३८९९.८५	समग्रमा बढेको
बुट्यान	४७४.६७	७७०.६१	४५१.८७	समग्रमा घटेको
घाँसे मैदान	४५९.२८	२१९.७७	१५६.३८	धेरै घटेको
पानीका श्रोतहरू	१९३.७७	१८४.१८	१८५.९७	समग्रमा घटेको
जम्मा	९६३६.३७	९६३६.३७	९६३६.३७	

स्रोत: ASHA, २०१८

नक्सा १: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने दुल्लु नगरपालिकाको अवस्थिति

२.१.१ भूक्षय

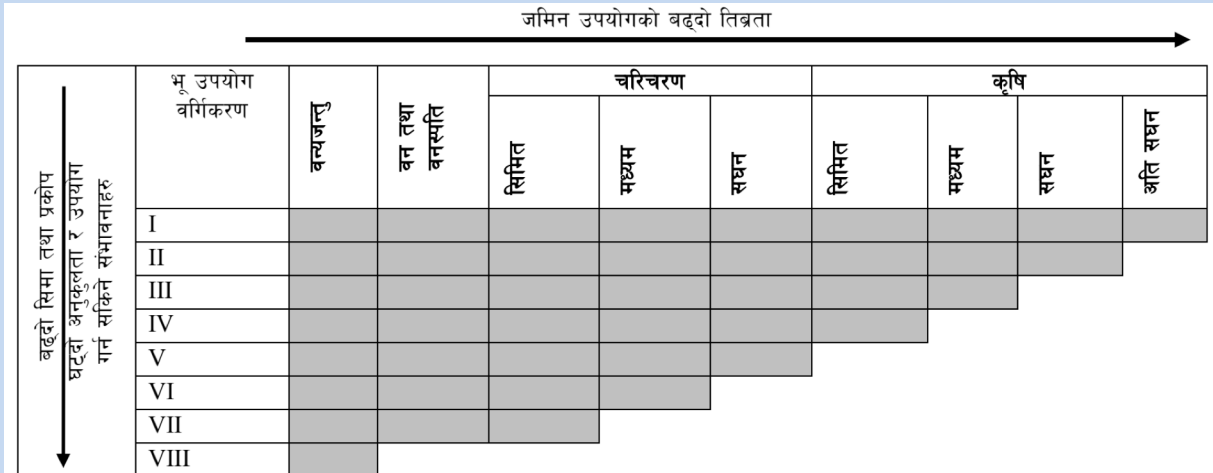
भिरालो प्राकृतिक वनावट तथा भूउपयोग मापदण्ड अनुसार जमिनको उपयोग गर्न नसक्दा यस उपजलाधार क्षेत्रमा धेरै जसो ठाउँहरूमा भूक्षयको प्रकोप देखिएको छ। खासगरि पछिल्ला वर्षहरूमा वर्षाको अनियमितता, छोटो समयमा अधिक वर्षा, रासायनिक मलको प्रयोग, खोरिया फँडानी आदिले गर्दा भूक्षय उल्लेख्य रूपमा भएको पाइन्छ। भिरालो जमिनमा खेती गर्ने, खेती गर्ने जमिनको तयारी गर्दा गह्रा सुधार नगर्ने तथा छापो लगायतका तरिकाहरूमा ध्यान नदिदा यो दर बढेको देखिन्छ। वन क्षेत्र, बुट्यान क्षेत्र तथा सम्म जमिनमा भूक्षयको असर खासै देखिएको छैन भने चौथो प्रकारको जमिन (३० देखि ६० डिग्री भिरालो) मा खेती गरिएको ठाउँहरूमा भूक्षयको दर बढि देखिन्छ। दुल्लु नगरपालिकाभित्र पर्ने क्षेत्रहरूमध्ये दुल्लु नगरपालिका वडा नं ६ मा १४ ठाउँमा तथा वडा नं १३ मा सबैभन्दा बढि १५ ठाउँमा भूक्षयको असर देखिएको छ भने दुल्लु नगरपालिका वडा नं ५ मा सबैभन्दा कम ६ ठाउँमा मात्र भूक्षयको प्रकोप देखिएको छ। यो उपजलाधार क्षेत्र समुन्द्र सतहदेखि ६०० मिटरदेखि २००० मिटरसम्म रहेकोमा बढि भूक्षय १००० देखि २००० मिटरको भिरालो जमिनमा बढि हुने गरेको छ भने ६०० देखि १००० मिटरसम्म तुलनात्मक रूपमा सम्म जमिन भएकोले खेतीवालीमा नै असर हुने गरि भूक्षय भएको देखिदैन। भूक्षयबाट यहाँको कुल क्षेत्रफलको ८६७ हेक्टर जमिन (९.०१ प्रतिशत) जमिन अति प्रभावित भएको छ (ASHA, २०१८)। भौगोलिक नक्शाको विश्लेषणबाट १३ वटा ठाउँहरूमा पहिरोको प्रकोप देखिए पनि २०७० मा तयार गरेको गमौडी गाविसको लागि तयार गरिएको आवधिक योजनामा २० वटा स्थानहरू भूक्षयको जोखिममा रहेको देखिएको छ।

तालिका २: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको भूक्षयको अवस्था

साविक गाविस	संख्या	स्थान
दुल्लु १०, गमौडी	१३	वडा न. १ र २: छुवाला गाउँ वरिपरि र खोला क्षेत्रमा वडा न. ३: भल्का र मुलाकी गाउँको पश्चिम भागमा वडा न. ४: भक्के गाउँको तल्लो भाग खोलाको छेउमा वडा न. ५: पल्लो गौरी गाउँको माथिल्लो भागमा वडा न. ६: बाँडेगाउँ खोलाको छेउमा वडा न. ७: रिमो खोलाको माथिल्लो भागमा, सातखम्ब गाउँको तल्लो भागमा र दौथो खोलाको माथिल्लो जलाधार क्षेत्रमा वडा न. ८: राजकाँध र पोखराआवत गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ९: बिजौरा गाउँको तल्लो भागमा
दुल्लु ११, कालभैरव	९	वडा न. ३: खालपानी गाउँको खेतीयोग्य भूभाग, मतेली गाउँको तल्लो भाग र मालीगडा गाउँको माथिल्लो जलाधार क्षेत्र र खेतीयोग्य भूभागमा वडा न. ४: भूकाहा गाउँको तल्लो भाग खोलाको छेउछाउ वडा न. ५: लम्सु गाउँको पश्चिमी भागमा वडा न. ६: पाल्ता गाउँ वरिपरि र सैनी गाउँको माथिल्लो जलाधार क्षेत्रमा वडा न. ७: काँडा गाउँको तल्लो भागमा
दुल्लु १२, गौरी	८	वडा न. १: खर्तीबडा र दह गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ५: लम्सु गाउँको वरिपरि वडा न. ६: लम्सु गाउँको उत्तरी भाग र सार्कीबडा गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ८: बहूनबडा गाउँको पश्चिमी भाग र नाउली गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ९: थुवा गाउँको पश्चिमी भागमा
दुल्लु १३, मालिका	१५	वडा न. १: ओलीगाउँको पूर्वी र पश्चिमी भागमा, थापा गाउँको पश्चिमी भागमा वडा न. २: छढुङ गाउँको खेतीयोग्य भूभागमा वडा न. ३: रावलबडा र चिमटाँकुराको खेतीयोग्य भूभागमा र वाँसखोलाको छेउछाउमा वडा न. ४: हाडेआवत गाउँको माथिल्लो भागमा वडा न. ५: लेखाल गाउँको तल्लो भागमा, जिवा र चौर गाउँको वरिपरि वडा न. ६: खतीगडा गाउँको पूर्वी र पश्चिमी भागमा वडा न. ७: खर्चेगौरा गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ८: भनेया गौरा गाउँको माथिल्लो भागको खेतीयोग्य जमिनमा

स्रोत: ASHA, २०१८

भू उपयोग वर्गिकरण (Land capability classification) भनेको कुनै पनि जमिनको योग्यता तथा उपयोगको सिमा मुल्याङ्कन गर्ने विश्वव्यापि तरिका हो। यसमा कुनै पनि जमिनमा दिगो रूपमा उत्पादकत्व हास नआउने गरि त्यस जमिनलाई गर्न सकिने उपयोग जस्तै: कृषि, चरिचरण, वन जंगल तथा जडिबुटी, वन्यजन्तुको आधारमा आठ प्रकारमा विभाजन गरिएको छ। यस विभाजन प्रणालीले कुनै पनि प्रकारको जमिनमा अधिकतम रूपमा गर्न सकिने उपयोगिता निर्धारण गर्दछ।

छाँयाका पारेको भागले उक्त क्षेत्रहरू कुन प्रयोजनका लागि उपयुक्त छन् भन्ने बुझिन्छ।

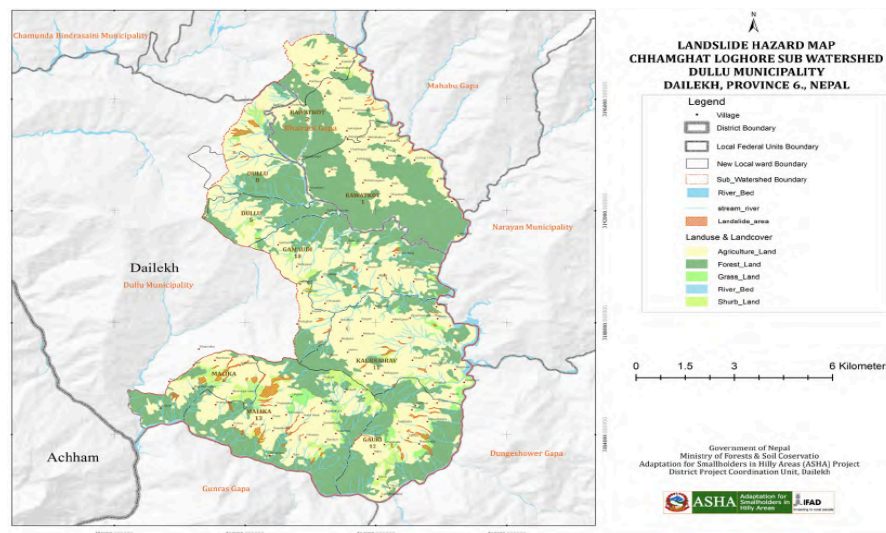
२.१.२ पहिरो

यस छमघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायू प्रकोपहरु मध्ये पहिरोको प्रकोप एउटा प्रमुख समस्याको रूपमा देखिएको छ । पोखरा आवत, मुल्की, भकारे, गमौडीको पिपल गाउँ, थुवा, बहूनडाडा, लम्सु, रावतबडा, सार्कीबडा, गौरीको नाउली गाउँ, बेरुखेत, पाल्ता, भट्ट, तोरया, पाल्पाली टोल, कालभैरवको काँडागाउँ, तोलीपानी, खर्चेगैरा, नाधारा, लेखालगाउँ, खतीगडा, थापागाउँ, डुल्मा, जिवा, रावलबडा, हाडेआवत, छडुड, मालिकाको बाँसकोट गाउँ र त्यसैगरि रावतकोटको हुमेगाउँ र हिराटाँकुरा पहिरोको प्रकोपले धेरै क्षति पुऱ्याएका स्थानहरु हुन् । यस छमघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने करिब १११.०९ हेक्टर जमिनमा पहिरोले क्षति भएको देखिन्छ (ASHA, Dailekh, 2018) । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएको नक्शाको विश्लेषणबाट दुल्लु ५ मा २ वटा, दुल्लु ६ मा ५ वटा, दुल्लु ९ मा १, दुल्लु १० मा ५ वटा पहिरोको प्रकोप देखिएको छ । त्यसैगरि दुल्लु ११ मा ५ वटा, दुल्लु १२ मा ७ वटा तथा दुल्लु १३ मालिकामा १२ वटा पहिरोका प्रकोपहरु देखिएका छन् । यद्यपि स्थानीय स्तरमा भएका छलफल तथा अवलोकनहरुबाट प्राय वडाहरुमा साना साना अन्य धेरै पहिरोहरु पनि देखिएका छन् जुन कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरुमा देखिएको छैन ।

तालिका ३: छमघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरुको विवरण

साविक गाविस	संख्या	स्थान
दुल्लु १०, गमौडी	५	वडा न. ३ : मुलाकी गाउँको पश्चिम र दक्षिण भागमा वडा न. ८: भमका गाउँको पश्चिम भाग र राजाकाँध गाउँको तल्लो भाग वडा न. ३ र ९: मालीगडा खोलामा विजौरा गाउँ नजिक
दुल्लु ११, कालभैरव	५	वडा न. ३: खालपानी गाउँको तल्लो भागमा खोला नजिक वडा न. ४: भूकाहा गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ६: सैनी खोलाको माथिल्लो जलाधार क्षेत्रमा वडा न. ७ गौरी खोलाको माथिल्लो जलाधार क्षेत्र काडाँ गाउँको माथिल्लो भाग वडा न. ८: तोरया गाउँको तल्लो भाग गौरी खोलामा वडा न. १,२,३, ८ र ९: छमघाट लोहोरे खोलामा थेंगो जम्मा भएको
दुल्लु १२, गौरी	७	वडा न. ३: लोहोरे खोलामा लामातडा खेत नजिक वडा न. ४: भूपड गाउँको माथिल्लो भागमा खोला नजिक वडा न. ५: रावलबडा र लम्सुको तल्लो भागमा वडा न. ६: सार्कीबडा गाउँको तल्लो भाग भूमी खोलामा वडा न. ८: बाहुन डाडा नजिक (पहिरो गएको) लोहोरे खोलामा जम्मा भएको वडा न. ९: थुवा गाउँमा खोला नजिकै
दुल्लु १३, मालिका	१२	वडा न. १: मुलपानी गाउँको तल्लो भाग र थापा गाउँको दक्षिण भागमा खोला नजिक वडा न. २: छडुड गाउँको पश्चिम भागमा खोला नजिक वडा न. ३: हाडेआवत गाउँको पूर्वी र पश्चिम भाग बाँस खोलामा, रावलबडा गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ४: कोसेदुडुगे गाउँको तल्लो भागमा वडा न. ५: जिवा गाउँको पूर्वी भागमा, खन्ती गौडा गाउँको पूर्वी भागमा वडा न. ८: लेखाल गाउँमा खोलाको तल्लो र माथिल्लो भागमा, छिम्चाखोलाको माथिल्लो जलाधार क्षेत्र
३८		

स्रोत: ASHA २०१८

नक्सा २: छमघाट लोहोरे उप-जलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरू

२.१.३ वन विनाश

यस क्षेत्रमा वनको क्षेत्रफल पछिल्लो २० वर्षमा करिब १६ प्रतिशत बढेको देखिएको छ जसको प्रमुख कारण सामुदायिक वनको रूपमा यहाँको वन क्षेत्र समुदायलाई हस्तान्तरण गरि संरक्षणमा उल्लेख्य सुधार हुनुलाई लिन सकिन्छ। यहाँ १९९६ मा कुल ३३७१.६७ हेक्टर मात्र वन क्षेत्र रहेकोमा २००६ मा करिब २०० हेक्टर वृद्धि भई ३५६३.६४ हेक्टर भएकोमा अर्को १० वर्षमा अरु ३३५ हेक्टर जति वन क्षेत्र बढेको छ। यहाँ सामुदायिक वन अभियानले सामाजिक समावेशकरण तथा जनसहभागिता, वनको पुनरुत्थान, ग्रामिण विकास तथा गरिबी न्यूनिकरणमा उल्लेख्य योगदान गरेको छ (ASHA: २०१७)। यस अबधिमा पहिला वन भएको १९७.०६ हेक्टर वन क्षेत्रको नोक्सानी भएको देखिएको छ।

तालिका ४: छमघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको वन क्षेत्र र वनविनाश भएको क्षेत्रको विवरण

साविक गाविस	जम्मा वनक्षेत्र (हेक्टर)	वनविनाश भएको क्षेत्र (हेक्टर)
गमौडी	१३०३	४८.८४
गौरी	१०४४	१९.३९
कालभैरव	१३४८	१७.८४
मालिका	२१५७	४१.२१
पादुकास्थान	१२१	०.४६
रावतकोट	२१०८	४७.८९
जम्मा	९६३८	१९७.०६

स्रोत: ASHA, २०१७

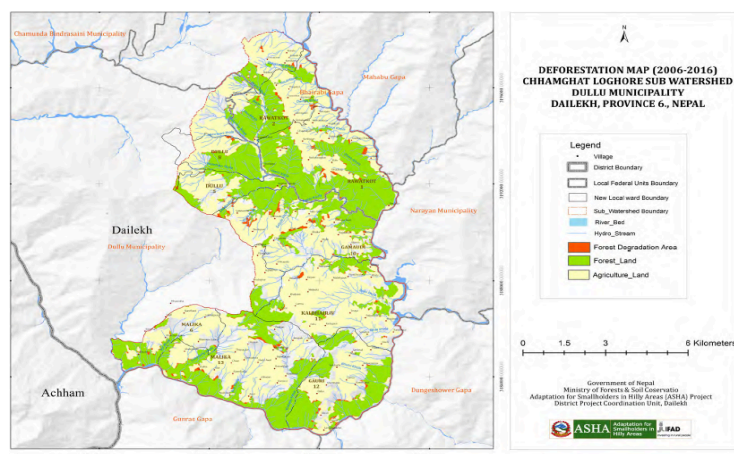
समग्रमा वनको क्षेत्रफल बढेपनि वनको गुणस्तर तथा अन्य क्षेत्रहरूमा अतिक्रमण जस्ता कार्यले नोक्सानी भैरहेकै अवस्था रहेको छ। त्यसकारण वन विनाश यस उप जलाधार क्षेत्रको एक प्रमुख समस्याको रूपमा देखिएको छ। खासगरि वन क्षेत्रको अतिक्रमण तथा वन पैदावारको अधिक प्रयोगले गर्दा यहाँको वन विनाश भएको देखिन्छ जुन कुरा यहाँ सञ्चालन भएका छलफल तथा अन्तरक्रियाहरूमा समेत पुष्टी भएको थियो। समग्रमा यो उपजलाधार क्षेत्रमा जलावायू परिवर्तनका समान प्रकारका असर तथा प्रभावहरू देखिएका छन्। यस्ता विभिन्न अवस्थालाई थप प्रष्ट पार्नको लागि भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित विभिन्न नक्शाहरू समावेस गरिएको छ। अतिक्रमण, अधिक तथा खुल्ला चरिचरण, आगलागी, पहिरो, भूक्षय तथा

जनसंख्याको बृद्धि यस उपजलाधार क्षेत्रको वन विनासका प्रमुख कारणहरुको रुपमा देखिएका छन् । यस नगरपालिकामा मुख्य रुपमा वन विनास भएका क्षेत्रहरुको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा भएको वन विनासको अवस्था

वडा	विनाश भएको क्षेत्रफल	वन विनास भएका ठाउँहरु	कारणहरु
साविक वडा नं १०, गमौडी	२४.९६	वडा नं १ र २: खोला नजिकै छुवा गाउँको तल्लो भाग वडा नं ४: गमौडी र भक्रे गाउँको तल्लो भागको वन क्षेत्र नजिकै वडा नं ५: गौरीगाउँको पूर्वी भागमा वडा नं ६: बाँडेगाउँको तल्लो भागमा वडा नं ७: सातखम्ब गाउँ वरीपरि तथा दाउथो खोलाको माथिल्लो जलाधार क्षेत्रमा वडा नं ८: पोखरा आवत गाउँको पश्चिमी भाग तथा राजखाँद गाउँ र कुमाले गाउँको तल्लो भाग	१. अधिक चरिचरण २. अतिक्रमण ३. आगलागी ४. पहिरो ५. भू क्षय ६. खडेरी ७. जनसंख्या वृद्धि ८. लापरवाही ९. भौगोलिक अवस्था
दुल्लु ११	९.०५	वडा नं २: मतेली गाउँ को तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ३: नारेपानी गाउँको तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ५: सिन्से गाउँको तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) र नजिकैको खेतियोग्य जमिन वडा नं ६: पाल्ता गाउँको तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै)	
साविक वडा नं १२, गौरी	९.८४	वडा नं ३: वरुण र घाड गाउँ वडा नं ४: भ्नापड गाउँको तल्लो भाग वडा नं ५, ६: रावलवाडा गाउँको माथिल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ७: जुम्लेसाल गाउँको तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) साविक वडा नं ८: बाहुन डाँडा नजिकै	
साविक वडा नं १३, मालिका	२०.९१	वडा नं १: लाल्सेन र पानिमुलको माथिल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ४: कोपेढुङ्गा र ओलीगाउँको माथिल्लो भाग वडा नं २: औल गाउँको तल्लो भाग वडा नं ३: पिपलचौर गाउँ (वन क्षेत्र नजिकै), रावलवडा गाउँको तल्लो भाग (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ५: दुम्ला गाउँ (वन क्षेत्र नजिकै) वडा नं ६: खातिगौडा गाउँको तल्लो भाग वडा नं ७: खर्चेया गाउँको तल्लो भाग र टोलपानि गाउँ वडा नं ९: विनायक र बैक गाउँको तल्लो भाग	
रावतकोट	२४.३०		

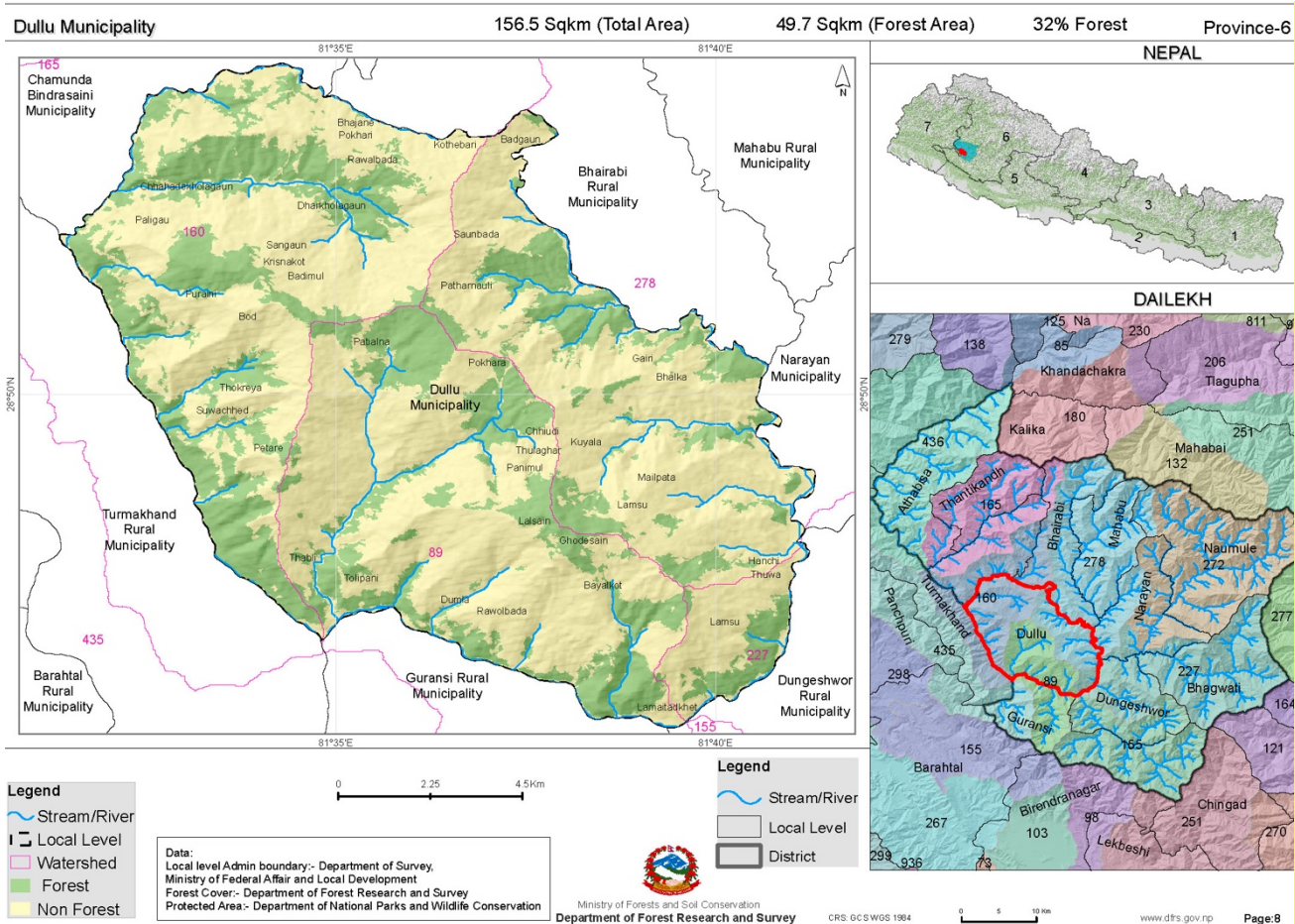
स्रोत: ASHA, २०१७

नक्सा ३: छामघाट लोहोरे उपजलाधार क्षेत्रमा विगत १० वर्षको वन विनाशको अवस्था

२.२ दुल्लु नगरपालिका

२०७३ सालमा भएको स्थानीय निकायहरूको पुर्नसंरचना अनुसार साविकको दुल्लु नगरपालिका तथा गमौडी, कालभैरव, गौरी, तथा मालिका गाविसहरू समेटेर यो दुल्लु नगरपालिका बनेको छ। यस नगरपालिकामा हाल १३ वटा वडाहरू रहेका छन्। २०७१ सालमा भएको निर्णय अनुसार नाउले गाविसका वडा नं ३, ६, ७, ८ तथा ९ नं वडाहरू समेटेर दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं १, नाउलेका बाँकी वडाहरू तथा नेपा गाविसको वडा नं ९ समेटेर वडा नं २ तथा नेपा गाविसका २, ४, ५, ६, ७ तथा ८ नं वडाहरू दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ३ मा समेटिएका छन्। त्यसैगरि नेपा गाविसका १ तथा ३, पादुका गाविसका वडा नं ८ तथा ९ र दुल्लु गाविसका ७ तथा ९ नम्बर वडाहरू यस नगरपालिकाको वडा नं ४ बनेको छ। साविक दुल्लु गाविसका वडा नं ६ तथा ८ र छिउडि पुषाकोट गाविसका ६, ७, ८ तथा ९ नम्बर वडाहरू समेटेर दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ५ बनेको छ भने साविकको छिउडि पुषाकोट गाविसका १, २, ३, ४ तथा ५ नम्बर वडाहरू समेटेर यस नगरपालिकाको वडा नं ६ बनेको छ। त्यसैगरि साविक दुल्लु गाविसका १ तथा ५ तथा पादुका गाविसका ६ तथा ७ नम्बर वडाहरू समेटेर दुल्लु नगरपालिका वडा नं ७, दुल्लु गाविसका २, ३ तथा ४, पादुका गाविसको ५ तथा बडलम्जी गाविसका १, ८ तथा ९ नम्बर वडाहरू समेटेर दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ८ तथा पादुका गाविसका १, २, ३ तथा ४ नम्बर वडाहरू यसै नगरपालिकाको वडा नं ९ मा समेटिएका छन्। साविकको गमौडी गाविसका सबै वडाहरू समेटेर यस नगरपालिकाको वडा नं १० तथा कालभैरव गाविस समेटेर वडा नं ११ बनेको छ। त्यसैगरि गौरी गाविसका ९ वटै वडाहरूलाई दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं १२ तथा मालिका गाविसका १ देखि ६ तथा वडा नं ९ समेत गरि ७ वडा समेटी यस नगरपालिकाको वडा नं १३ बनेको छ। यस गाविसका वडा नं ७ तथा ८ नं वडाहरू साविकको दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ६ मा समेटिएका छन्।

नक्सा ४: दुल्लु नगरपालिकाको नक्सा

२.३ दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को परिचय

साविकको मालिका गाविसका वडा नम्बर १,२,३,४,५,६ तथा ९ लाई समेटेर दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं १३ मालिका बनेको छ। यो नगरपालिका दैलेख सदरमुकाम बाट ३ कोष जति पश्चिममा पर्छ र सदरमुकाम तथा मध्यपहाडी राजमार्गसंग कच्ची सडक सञ्जालमा जोडिएको छ। यहाँका धेरै मानिसहरु जिविकोपार्जनको लागि परम्परागत कृषि तथा भारत लगायतका देशहरुमा मजदुरी गर्दछन्। त्यस्तै केहि स्थायी तथा अस्थाई नोकरी, व्यापार व्यवसाय आदिमा पनि संलग्न रहेका छन्। यहाँ क्षत्रि, शाही, बाहुन तथा दलितहरुको बसोबास रहेको छ।

२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोगिता

दुल्लु नगरपालिकाको यो वडा जिल्ला सदरमुकाम देखि करिब ४ कोष पश्चिममा अवस्थित छ। यो वडाको पूर्वमा यहि दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं १२, पश्चिममा दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ६, उत्तरमा दुल्लु नगरपालिकाको वडा नं ६ तथा ११ तथा दक्षिणमा बराहा खड्गवाडा पर्दछ। यस वडाको जम्मा क्षेत्रफल २१५७.४९ हेक्टर रहेको छ। यहाँ करिब ४५,३०

प्रतिशत भूभागमा खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । त्यसैगरि ३८.८६ प्रतिशत वन क्षेत्र, १.६७ घाँसे मैदान, १.४१ प्रतिशत नदि तथा खोलाहरूले ओगटेको छ भने १२.७६ प्रतिशत भूभागमा बुट्यान क्षेत्र रहेको छ । यस वडाको संक्षिप्त भूउपयोग विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को भू-उपयोगको विवरण

भू-उपयोगको प्रकार	क्षेत्रफल(हेक्टर)
कृषियोग्य जमिन	९७७.४०
वन क्षेत्र	८३८.३९
घाँसे मैदान	३६.०४
नदीनाला तथा अन्य क्षेत्र	३०.४२
बुट्यान क्षेत्र	२७५.२५
जम्मा क्षेत्रफल	२१५७.४९

स्रोत: ASHA रेलेख, २०१८

२.२.२ सामाजिक अवस्था

यस वडाको कूल जनसंख्या ४८८१ रहेको छ भने जम्मा ८१७ घरधुरी रहेका छन् जसमध्ये महिलाको जनसंख्या २३१९ तथा पुरुषहरूको जनसंख्या २५६२ रहेको छ । यहाँ करिब २९ प्रतिशत दलितहरू बसोबास गर्छन भने बाँकी ७१ प्रतिशत क्षत्रि, बाहुन तथा ठकुरीहरू रहेका छन् । जनजातीहरूको बसोबास भने यहाँ देखिदैन र यहाँका सबै घरधुरीहरू हिन्दु धर्मावलम्बी रहेका छन् । यहाँका मानिसहरू स्थानीय चाडपर्व दशैं, तिहार, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री आदि मनाउने गर्दछन् भने यहाँ लगाइने मुख्य पोशाकहरूमा कोट पाइन्ट, दौरासुरुवाल , गुनिउँ, चोलो, कुर्ता सुरुवाल आदि मुख्य हुन् ।

तालिका ७: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को घरधुरी विवरण

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	दलित	जनजाती	अन्य	जनसंख्या		जम्मा
					म	पू	
१	११८	५०	०	६८	३४४	३३४	६७८
२	१७२	४८	०	१२४	४६७	५००	९६७
३	८८	९	०	७९	२२१	२४३	४६४
४	११३	४६	०	६७	४०३	३७९	७८२
५	१२९	४४	०	८५	३७३	३८६	७५९
६	१०३	१०	०	९३	३०२	३०७	६०४
९	९३	१९	०	७४	२८७	३४०	६२७
जम्मा	८१७	२२६	०	५९१	२३१९	२५६२	४८८१

२.२.३ आर्थिक अवस्था

यस वडाका धेरै जसो मानिसहरू कृषि पेशामा लागेका छन् र जीविकोपार्जनको प्रमुख स्रोत निर्वाहमुखी खेती प्रणाली नै रहिआएको छ । यहाँका ९५ प्रतिशत मानिसहरू कृषिमा आवद्ध हुनुहुन्छ । त्यसैगरी ३ प्रतिशत जागिर, १ प्रतिशत उद्योग तथा व्यापारमा र करिब १ प्रतिशत मानिसहरू ज्याला मजदुरीमा आवद्ध रहेका छन् (साविक गाविस प्रोफाइल, २०७०) । यहाँका मानिसहरूले परम्परागत रूपमा पशुपालन तथा फलफूल खेती, तरकारी खाद्यान्नबाली, धान, गहुँ, मकै, तोरी, भटमास आदि

उत्पादन गर्ने गरेको पाइन्छ। धेरै मानिसहरु कृषि क्षेत्रमा लागपनि सबै मानिसहरुलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्दैन। किनकी यहाँ आफ्नो जमिनबाट उत्पादन भएको अन्नबाट ३ महिना मात्र खान पुग्ने घरधुरी करिब २७ प्रतिशत, ३-६ महिना खान पुग्ने ४१ प्रतिशत, ६-९ महिना खान पुग्ने २७ प्रतिशत तथा ९-१२ महिना खान पुग्ने घरधुरी करिब ५ प्रतिशत रहेको छ। सबै खेत तथा बारीमा सिंचाईको लागि कुलो पोखरी आदिको उचित व्यवस्था नभएकोले उत्पादन कम हुँने र बढाउनको लागि पछिल्ला वर्षहरुमो रासायनिक मल तथा विषादीको बढ्दो प्रयोगले माटोको उत्पादनमा शक्तिमा ह्रास आउन शुरु गरेको छ। यहाँको उत्पादन स्थानीय बजार तथा सदरमुकामबाट संकलन केन्द्र मार्फत अन्यत्र समेत पठाउने गरिन्छ।

तालिका ८: खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था

क्र.स.	घरधुरी प्रतिशत	खान पुग्ने समय	कैफियत
१	२७	३ महिना भन्दा कम	केवल ५ प्रतिशत घरधुरीहरुलाई मात्र हाल आफ्नै उत्पादनबाट खान पुग्ने र करिब ९५ प्रतिशत मानिसहरुलाई खाद्यान्नको लागि अन्यत्र निर्भर हुने अवस्था विद्यमान रहेको र जलवायु परिवर्तनले कृषि प्रणालीमा थप प्रतिकुल असर पार्न सक्ने हुँनाले अनुकूलित हुँन थप चुनौति रहेको देखिन्छ।
२	४१	३-६ महिना	
३	२७	६-९ महिना	
४	५	९-१२ महिना	

श्रोत: साविक गाविस प्रोफाइल, २०७०

साविकको मालिका गाविसमा गाईगोरु ७३४, भैसी तथा राँगो ३४५, भेडाबाखा १५६७ तथा कुखुरा हाँस ५२३ रहेका छन्। पछिल्लो समय खेती उत्पादन कम हुँदै गयपछि मानिसहरु पशुपालन तथा कुखुरापालनमा आकर्षित भएका छन्। यद्यपि व्यवसायिक रुपमा अधि बढ्न भने सकेको देखिदैन।

तालिका ९: पशुहरुको अवस्था

पशु पंछी	पशु पंछी संख्या	मुख्य रोगहरु
गाई गोरु	७३४	खोरेत, रागन, निमोनिया, मुखेलो, अन्य रोगहरुको समस्या
भैसी राँगो	३४५	
बोका / बाखा / भेडा	१५६७	
कुखुरा / हाँस	५२३	
बंगुर	५	

श्रोत: साविक गाविस प्रोफाइल, २०७०

तालिका १०: मुख्य बालीहरु

१	खाद्यान्नबाली	गहुँ, मकै, धान, कोदो
२	नगदेबाली	आलु, सुन्तला, कागती, काउली, बन्दा, प्याज आदि
३	फलफूल	सुन्तला, आँप, केरा, अमिलो, कागती आदि
४	पशुपालन	भैसी, गोरु, बाखा, बंगुर, कुखुरा, हाँस, माहुरी आदि

पछिल्लो समय यहाँ जलवायुका असरहरुको अतिरिक्त सिंचाईको अभाव, गुणस्तरिय विउविजनको अभाव (मल, विउ, विषादीको समयमा उपलब्धता नहुनु), कृषिमा आधुनिककरण तालिम, उन्नत प्रविधिको अभाव, उन्नत जातका पशुपालन एवं पोषणको अभाव, कृषि प्रसार सेवाको कमी, कृषि तथा गैटकृषि उपजहरुको बजार व्यवस्थापनको अभाव, गोठेमल सुधार तथा जैविक विषादी तालिम, कृषिमा आधारित सहकारीहरुको प्रवर्द्धन हुन नसक्नु तथा प्रविधिको कमी यस वडाले भेल्लु परेका प्रमुख समस्याहरु हुन्।

यहाँका करिब ८० प्रतिशत घरहरू टायल तथा पथरले छापेका छन् भने १५ प्रतिशत घरधुरीहरू अझै पनि खरले छापेका छन् । बाँकी ५ प्रतिशत जस्ता लगायतका रहेका छन् (गाविस प्रोफाइल, २०७०)

२.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था

समग्र प्राकृतिक श्रोतको उपलब्धताको विश्लेषण गर्दा प्राकृतिक श्रोतको सन्दर्भमा यो साविकको यो वडा तुलनात्मक रूपमा मजबुत मानिन्छ । यस वडामा पानीका मुहानहरू प्रसस्त रहेकोमा पछिल्लो समय धेरैजसो सुकेका छन् । अझै पनि यहाँ १२ महिना नै चल्ने केहि पानीका मुहानहरू रहेका छन् । जसको अधिकतम उपयोग घरायसी प्रयोग तथा केहि मात्रामा सिचाइको लागि भैरहेको छ । त्यसैगरि यहाँ वन क्षेत्र पनि मजबुत देखिन्छ । यहाँ ४ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । सबै गरेर यहाँ २२९.१८ हेक्टर सामुदायिक वन रहेको छ भने ५५८ घरधुरी उपभोक्ताहरूले यहाँबाट घाँस, दाउरा, काठ, स्याउला, पत्कर, जडिबुटी आदिको प्रयोग गर्दै आएका छन् । यहाँका मानिसहरू घाँस दाउराको लागि जंगलमा निर्भर छन् । सबै जसो घरधुरीले खाना पकाउन दाउराको प्रयोग गर्दछन् । यस वडाभित्र प्रायः जमिन, जंगल, भु-क्षय, पहिरो तथा खडेरीको जोखिममा रहेका छन् जुन कुरा साविक वडा तथा गाविसस्तरिय छलफल, स्थलगत अध्ययन र भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट समेत पुष्टी भएको छ ।

तालिका ११: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण

सामुदायिक वनको नाम	साविक वडा	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी
रामचाहाना सामुदायिक वन	मालिका ४	४०.६८	१०५
सिद्धार्थ सामुदायिक वन	मालिका ६	५९	१०६
वैशाला कुलाखोला सामुदायिक वन	मालिका २	४४.५	२०८
स्याउले गोठीखोला सामुदायिक वन	मालिका ५	८५	१३९
जम्मा		२२९.१८	५५८

श्रोत: जिवका दैलेख, २०७२

२.२.५ सामुदायिक विकास

स्थानीय जनतालाई शिक्षामा सहज पहुँच पुऱ्याउनको लागि यस वडामा ४ उच्च मा.वि, चार प्रा. वि साथै ४ आधारभुत विद्यालय सञ्चालनमा रहेका छन् । यहाँ एक हेल्थपोष्ट रहेको छ जहाँबाट प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिन्छ । यस साविकका सबै वडाहरूमा कच्ची सडकको पहुँच भएपनि गाडी नियमित रूपमा चल्ने अवस्था भने छैन । विजुलीको विस्तार भएको छ र यस वडाका करिब ९१ प्रतिशत घरधुरीहरूमा विजुलीको पहुँच छ भने बाँकी मध्ये ८ प्रतिशत अझै पनि बत्तिको लागि मट्टिटलको प्रयोग गर्छन् भने १ प्रतिशत जतिमा सौर्य बत्ति जडान गरिएको छ । यस वडामा विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गर्ने कार्य भैरहेको छ । खाना पकाउन अपवाद बाहेक सबैले दाउराकै प्रयोग गर्दछन् । पानीको सुबिधा सन्तोषजनक रहेको छ किनकी यहाँ ११ वटा पानी टंकीबाट ४५ वटा खानेपानीका धाराहरू सन्चालन भएका छन् भने सिंचाइ तथा पशुहरूलाई खुवाउनको लागि १४ वटा पानीका कच्चि पोखरीहरू पनि रहेका छन् । यस वडामा रहेका सामाजिक विकासका पूर्वाधारहरूको अवस्था तालिका १० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १२ सामुदायिक विकासका पूर्वाधारहरूको अवस्था

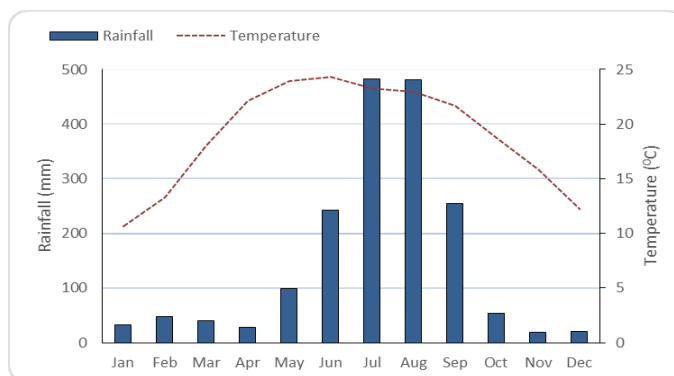
पूर्वाधारका प्रकार	उपलब्ध पूर्वाधार	संख्या
शिक्षा	बालविकास केन्द्र	१
	प्राथमिक विद्यालय	४
	उच्च मा.वि	४

पूर्वाधारका प्रकार	उपलब्ध पूर्वाधार	संख्या
स्वास्थ्य	हेल्थपोष्ट	१
सडक	कच्चि	५ (१२ कि.मि)
सामुदायिक पूर्वाधार	गाविस भवन	१
	वडा भवन	१
	कृषि भवन	१
	सहकारी भवन	१
	पानी टंकी	११
	धारा	४५
	पोखरी (कच्ची)	१४

२.३ जलवायुको अवस्था

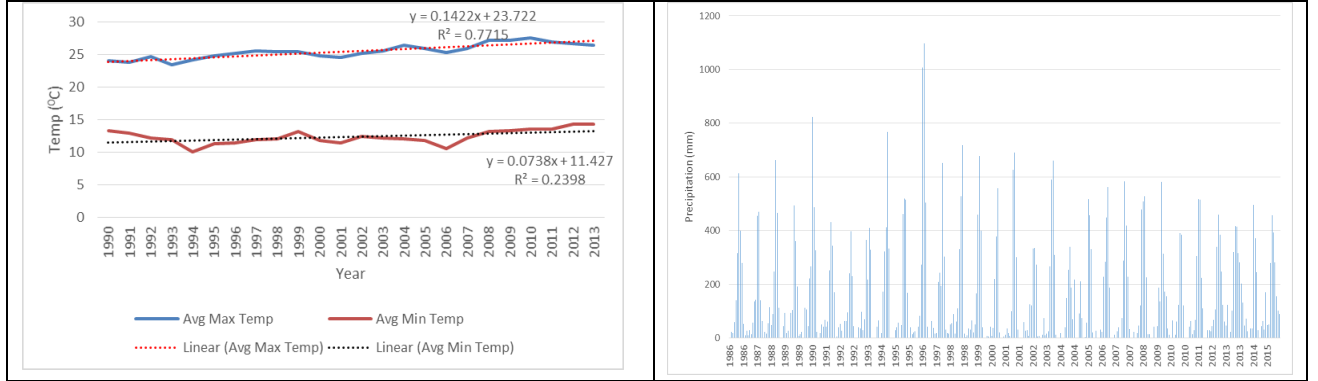
जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले दैलेख जिल्ला अति प्रभावित जिल्लाको रूपमा रहेको छ । जिल्ला स्तरीय छलफल तथा प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठीका सहभागीहरूले पनि यहाँ जलवायुको प्रत्यक्ष असर परेका अनुभवहरू आदान प्रदान गरेका थिए । यस वडामा पनि जलवायु परिवर्तन प्रत्यक्ष रूपमा महसुस गरेको तथा यसबाट कृषि लगायत विभिन्न क्षेत्रहरूमा पारेको प्रभावहरूको अनुभव सहितका उदाहरणहरू वडास्तरका छलफलहरूमा पनि सरोकारवालाहरूले प्रस्तुत गरेका थिए भने स्थलगत अवलोकन तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिइएका नक्शाहरूको विश्लेषणबाट जलवायुको प्रत्यक्ष असरहरू देखिएका छन् । जस्तो कि खेतमा सिंचाइ गर्ने खोलामा पछिल्ला वर्षहरूमा पानीको मात्रा घटेको वा सुकेकोले समयमा खेती गर्न कठिन भएको तथा असिनापानी पर्ने मात्रा र खडेरीको अवस्था पनि बढेको पाइएको छ भने पानीका मुहानहरू उल्लेख्य रूपमा सुकेका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल, सहभागितामूलक रूपमा तयार गरिएका मौसमी पात्रो तथा समयरेखाहरू मार्फत जलवायु परिवर्तन उल्लेख्य रूपमा भएको देखिएको छ ।

यहाँको मात्र मौसमको तथ्यांक लिने स्टेसन नभएकोले जिल्ला स्तरमा रहेको स्टेसनबाट लिएको सन् १९८६ देखी २०१३ सम्मको तापक्रम तथा वर्षाको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा यस भेगमा मुख्य गरी जुलाई र अगष्टमा पानी पर्ने गरेको देखिन्छ । यसै गरी जून देखी सेप्टेम्बरमा पर्ने पानीको मात्रा जम्मा वर्ष भरी पर्ने पानीको मात्राको ७०% जति हुने गरेको छ । यसैगरी तापक्रम मे-जून मा वर्षभरीकै उच्च हुने गरेको छ जसले गर्दा खडेरी, डढेलो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको जोखिम बढाउने देखिन्छ (चित्र १) । हालसम्म मानव अनुकूल रहेको यस जिल्लाको वार्षिक औसत तापक्रम २५ डिग्री देखि ३५ डिग्री सेन्टिग्रेड सम्म रहेको छ । यस वडाको छुट्टै तथ्यांक नभएकोले यहाँ जिल्लास्तरमा प्राप्त तथ्यांकहरूलाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र १: दैलेखको विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति

विगत ३० वर्षको वर्षाको विश्लेषण गर्दा वर्षायाममा वर्षाको मात्रा फरक फरक देखिन्छ । जुलाई र अगष्टमा हुने अनियमित वर्षा (Irregular Rainfall) को कारणले पहिरो तथा बाढीको जोखिम हुने संभावना देखिन्छ । अन्य महिनाहरूमा भने वर्षाको मात्रामा खासै भिन्नता देखिदैन ।

चित्र २: विगत ३० वर्षको तापक्रम वृद्धि तथा वर्षाको प्रवृत्ति

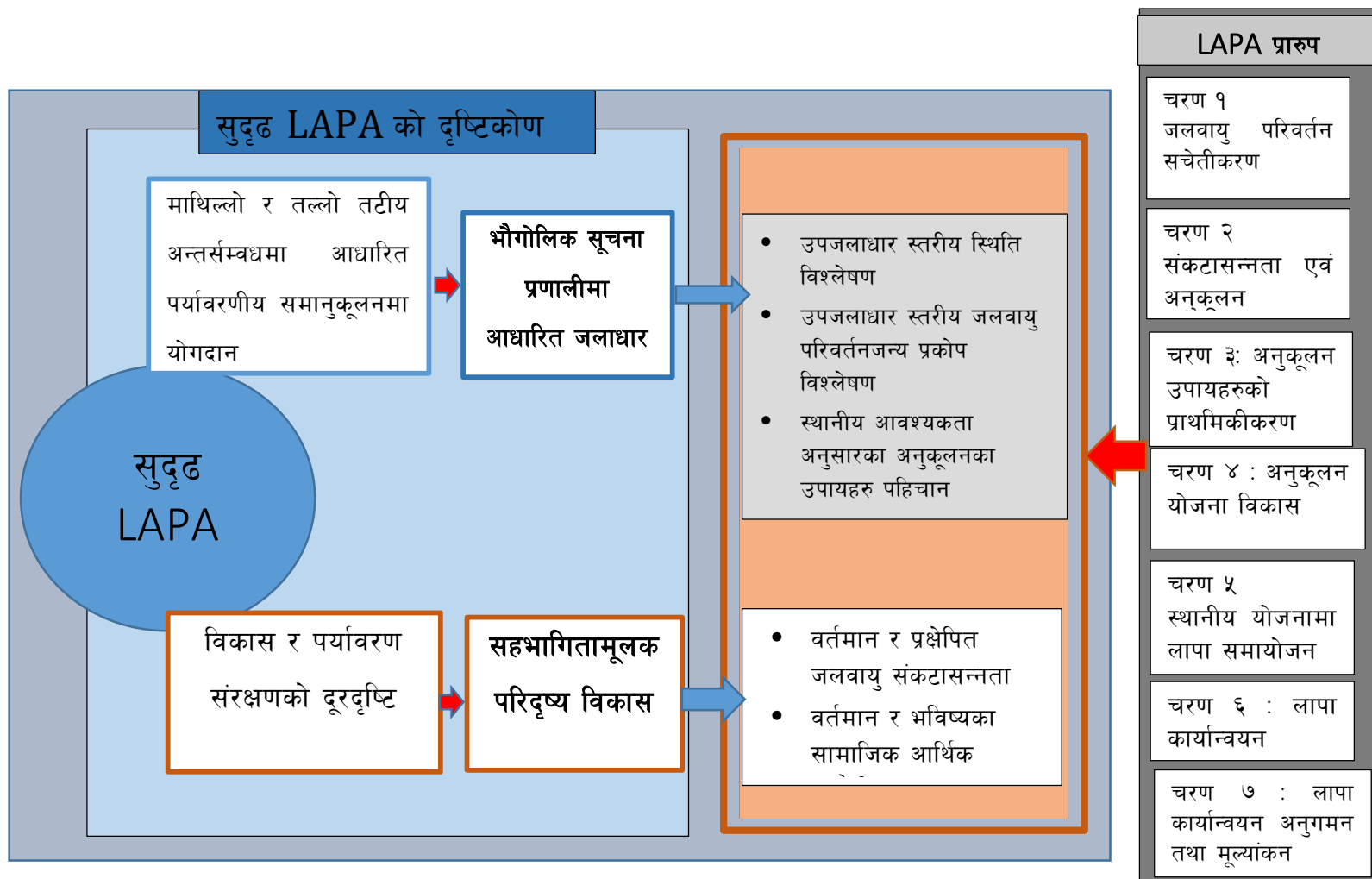
यस भेगको महिनाको अधिकतम तापक्रमको वृद्धिदर न्यूनतम तापक्रम वृद्धिदर भन्दा बढि देखिन्छ । यसैगरी अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम विगतको १० वर्षमा विगतको भन्दा तिब्र गतिमा बढेको देखिन्छ । यसैगरी १९९० सालमा वर्षाको मात्रा १००० मिलीलिटर भन्दा बढि देखिन्छ (जून र जुलाईमा) भने अहिले प्रति महिना वर्षा ५०० मिलीलिटरको हाराहारीमा रहेको देखिन्छ । वर्षाको मात्रामा प्रष्ट उतार चढाव देखिनुको साथै समग्रमा पानीको मात्रा कम हुदै गएको देखिन्छ । वडा तथा टोलस्तरमा भएका सचेतना अभिवृद्धी तथा योजना तर्जुमा कार्यक्रमहरूका सहभागिहरूले पनि खंडेरीका दिनहरू बढ्दै गएको तथा तापक्रम बढेको कुरा समयरेखा मार्फत व्यक्त गरेकोले वैज्ञानिक तथा सहभागितामुलक दुबै विधिबाट विश्लेषण गर्दा पनि जलवायू परिवर्तन क्रमशः भैरहेको देखिएको छ ।

परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरू

हाल सम्म नेपालमा स्थानीय निकायले तयार गरेका तथा कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय अनुकूलन योजनाहरू स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना र जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन प्रारूपले निर्दिष्ट गरेका प्रक्रिया, विधि र औजारका आधारमा तयार गरिएका छन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले पनि यही विधि र औजारहरू प्रयोग गर्दै र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाएर स्थानीय निकायलाई अनुकूलन योजना तयार गर्न प्राविधिक सहजीकरण गरेको छ । वैज्ञानिक तथ्यहरूलाई अध्ययन गर्ने क्रममा यस पराजुल उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको भौगोलिक सूचना प्रणालीको माध्यमबाट अध्ययन गर्दा प्राप्त सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरेर आएका नतिजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण एक देखि चरण चार मा एकीकृत रूपमा प्रयोग गर्दै यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको हो । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचनाहरूको विश्लेषणले यस वडाका कुनकुन क्षेत्रमा के-कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ, भन्ने कुरामा समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मद्दत गरेको छ । समुदायले सहभागितात्मक तरिकाबाट विभिन्न विधि र औजारहरू प्रयोग गर्दा आएका नतिजाहरूलाई यस पादुका रामघाट उपजलाधार क्षेत्रमा गरिएको वैज्ञानिक अध्ययनका परिणामहरूले थप पुष्टी गरेको छ ।

यसरी मिश्रित प्रक्रिया अपनाउँदा जलवायु संकटासन्नता विश्लेषणमा ऊर्ध्वगामी (सहभागितात्मक) र अधोगामी (वैज्ञानिक तथ्य) का दुवै सिद्धान्तले जलवायुजोखिमको वास्तविक अवस्थाको चित्रण गर्दै जोखिम विशेषलाई सम्बोधन गर्ने अनुकूलन योजना तयारी गर्न सहयोग गरेको छ । यसरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका लागि दुईवटा नयाँ अवधारणाहरू अघि सारिएको छ: पहिलो भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रस्तरिय जलवायुप्रभाव तथा जोखिमको अवस्था दोश्रो जलवायु अनुकूलन योजनाका लागि सहभागितात्मक परिदृश्य विकास सम्बन्धी अवधारणा ।

दुवै अवधारणाहरूले एकीकृत रूपमा वर्तमान अवस्था र भविष्यमा पनि आउन सक्ने जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको सहभागितात्मक तरिकाले विभिन्न परिदृश्यहरूको बारेमा परिकल्पना गर्दै उपजलाधारक्षेत्रको माथिल्लो तटीय र तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्न सक्ने जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकन तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न सहज गर्छन् । यसैगरी यस अवधारणाको महत्वपूर्ण पक्ष भनेको जल, जमिन, जङ्गल, जनता र जीवजन्तुबीचको अन्तरसम्बन्ध सन्तुलित राख्न र प्राकृतिक स्रोतहरूको बुद्धिमत्तापूर्ण उपयोग गर्दै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा विद्यमान जोखिमका सबदेनशीलता र भविष्यमा हुन सक्ने जोखिम/खतरालाई विचार गरेर अनुकूलनकानीतिगत उपायहरूको पहिचान तथा छनौट गरी एकीकृत रणनीतिको रूपमा विकासबाट जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु, उपजलाधार स्रोतहरूको योजनाबद्ध संरक्षण र दिगो विकासमा टेवा पुरयाउनु हो (ASHA, २०१६)

LAPA Framework ले तय गरेका ७ वटा चरणहरू नै यस जिल्लाका स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा कार्यान्वयन गरिएको छ। यस परियोजनाले माथिल्लो तटिय तथा तल्लो तटिय क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनका कारणले देखिएका प्रकोपहरूको पहिचान तथा संबोधन गरि पर्यावरणीय समानुकूलनमा योगदान गर्नका लागि भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्र अवधारणा तथा प्रकोपहरूको दिर्घकालिन व्यवस्थापनका लागि सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको अवधारणाको विकास गरि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरूमा एकिकृत गरि कार्यान्वयन गरेको छ जुन कुरा माथिको चित्रमा (चित्र ३) प्रस्तुत गरिएको छ।

३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया तथा चरणहरूको आधारमा र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाएर स्थानीय स्तरमा सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गर्दै प्राप्त नतिजाहरूको आधारमा रहि यो योजना तयार गरिएको छ। यस वडाको योजना तयार गर्दा विभिन्न चरणमा अपनाइएको विधिहरू तल उल्लेख गरिएको छ।

३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

स्थानीय अनुकूलन आयोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया अनुसार जिल्ला तह देखी समुदायस्तर सम्म विश्वव्यापी रूपमा भई रहेको जलवायु परिवर्तनको कारण र यसबाट परेको वा पर्न सक्ने असर प्रभाव तथा अनुकुलनको आवश्यकता सन्दर्भमा अभिमुखीकरण गरिएको थियो। यो अवस्थामा यस वडामा समेटिएका ७ वटै वडाहरू विचमा अन्तर तटिय सम्बन्धको लेखाजोखा गरेर प्रकोपका असरहरू, अनुकूलनका उपायहरू, प्राकृतिक श्रोतको उपलब्धता तथा बाँडफाडका बारेमा छलफल तथा निर्णयहरू गरिएको छ। साथै यस जलाधार क्षेत्रका अन्य क्षेत्रहरूसंग उपल्लो तथा तल्लो तटिय सम्बन्धको बारेमा समेत विश्लेषण गरिएको छ। जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको अध्ययन, भौगोलिक सुचना प्रणालीको माध्यमबाट प्राप्त सुचनाहरूलाई विश्लेषण गरेर आएका नतिजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृष्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण १ देखि ४ मा एकिकृत प्रयोग गरियो। भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट लिईएको विगत ३० वर्ष भन्दा बढिका आँकडाहरूको विश्लेषणले यहाँको कुनकुन क्षेत्रमा के कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ भन्ने कुराले समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मद्दत गरेको छ।

यस वडामा जलवायु परिवर्तनबारे केहि मानिसहरूमा थोरबहुत जानकारी रहेको देखिए पनि अधिकांश सहभागिहरूले दैनिक रूपमा यसका विभिन्न असरहरूबाट प्रताडित हुनु परेतापनि यसका कारणहरू तथा बच्ने उपायहरूबारे अति कम सुचनाहरू पाएको देखियो र यस जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमबाट वडा स्तरिय सचेतना तथा योजना तर्जुमा, वडास्तरिय सचेतना तथा योजना तर्जुमा र अन्त्यमा तीन दिनसम्म सन्चालन भएको प्रकोपहरूको विश्लेषण तथा हरेक वडाहरूबाट आएका अनुकुलन योजनाहरूको छलफल तथा अनुमोदनको प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरू, यसबाट बच्नको लागि आवश्यक योजना तथा सजगताहरूको बारेमा विस्तृतमा जानकारी भएको छ। जसले गर्दा आगामी दिनहरूमा अनुकुलनका लागि स्थानीय स्तरमा पनि प्रभावकारी रूपमा आवश्यक क्रियाकलापहरू सन्चालन हुनसक्ने अवस्थाको सिर्जना भएको छ।

यस वडामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि सन्चालन भएका वडास्तरिय सचेतना अभिवृद्धि तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी, वडा (साविक) स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा कुल १३३ पुरुष तथा २७८ महिला गरि जम्मा ४११ जनाको सहभागिता रहेको थियो भने ७९ जना दलित तथा ३३२ जना बाहुन क्षेत्री तथा ठकुरीहरूको सहभागिता रहेको छ। यस वडाभरि नै जनजातीहरूको बसोबास नभएकोले जनजातीहरूको उपस्थिती भने देखिदैन। सहभागिहरूको संक्षिप्त विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३: स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू

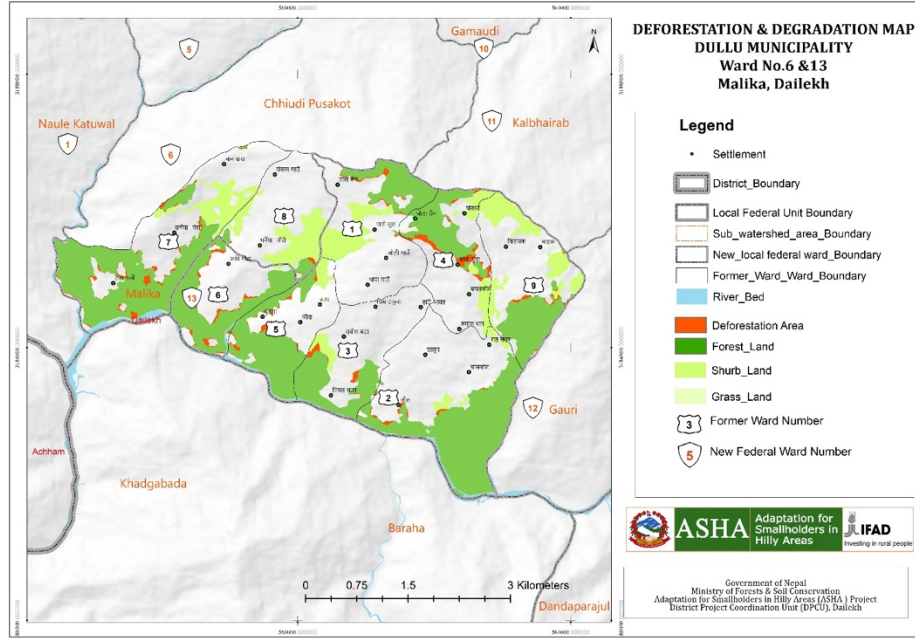
योजना तर्जुमा स्थान	पुरुष	महिला	जम्मा	दलित	जनजाती	बाहुन, क्षेत्री तथा ठकुरी
वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी	१४	१९	३३	१	०	३२
वडा स्तरीय योजना तयारी गोष्ठी	२७	२३	५०	३	०	४७

योजना तर्जुमा स्थान		पुरुष	महिला	जम्मा	दलित	जनजाती	बाहुन, क्षेत्री तथा ठकुरी	
साविक वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठि	साविक वडाहरु	१	१३	३२	४५	१०	०	३५
		२	१२	३६	४८	९	०	३९
		३	१३	३८	५१	३	०	४७
		४	१६	३६	५२	२७	०	२५
		५	१७	३६	५३	१८	०	३५
		६	१०	३५	४५	१	०	४४
		९	११	२३	३४	७	०	२७
जम्मा		१३३	२७८	४११	७९	०	३३२	

३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा

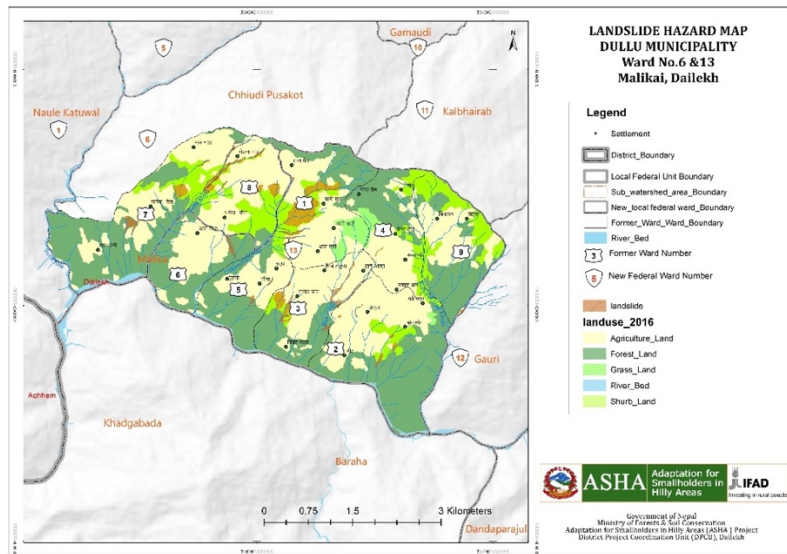
यो योजना तयार गर्दा सङ्कटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता लेखाजोखाका लागि जलवायुका प्रकोपहरुबाट सङ्कटासन्न वडा र वडाभित्रका सङ्कटासन्न समुदाय, घरघुरी र व्यक्ति पहिचान गर्न, जलवायु परिवर्तनका प्रमुख असर तथा क्षेत्रहरुको विश्लेषण गर्न भौगोलिक सूचना प्रणाली तथा सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको समेत प्रयोग गरी सहभागितामूलक विधिहरु प्रयोग गरिएको छ । यो प्रक्रिया मार्फत वर्तमान तथा भावी जलवायु सङ्कटासन्नतालाई न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुग्ने खालका अनुकूलनका अभ्यास तथा अनुकूलन क्रियाकलापहरु र स्रोतको पहिचान गर्न एवम् तिनको प्रभावकारी ढङ्गले परिचालन गर्न सहज बनाउनको लागि तल उल्लेखित प्रक्रियाहरु पुरा गरी यो योजना तयार गरिएको छ ।

तल प्रस्तुत गरिएको नक्सामा यस वडामा रहेको वन तथा विगत दश वर्ष (२००६ देखि २०१६) सम्मको वन विनासको अवस्था देखाइएको छ । जस अनुसार यस वडा नंवर १३ मा पर्ने यहाँका साविकका ३, ५, ६ को को दक्षिण भागमा वन क्षेत्र रहेको छ भने बाँकी भाग बस्ती तथा खेतीयोग्य जमिनले ढाकेको छ । साविक वडा नं २ दक्षिण पूर्वी भाग तथा वडा नं ९ को पूर्वी भागमा उत्तर दक्षिण लामो फैलिएको वन रहेको छ भने बाँकी बस्ती तथा खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । साविक वडा नं १ र ४ मा भने उत्तरी भागमा वन क्षेत्र मात्रामा रहेको छ । साविक ९ र ४ को उत्तरी भाग, तथा १ को पश्चिमी भागमा केहि घाँसे मैदान देखिन्छन् । साविक वडा नं ९ मा अन्य वडाको तुलनामा केहि कम वन क्षेत्र रहेको छ । यस वडाको करिब ४० प्रतिशत भूभाग मात्र वन क्षेत्रले ढाकेको छ भने अन्य क्षेत्र बस्ती तथा खेतीयोग्य जमिन, खोलानाला आदिले ढाकेको छ । बस्ती प्रायः यस वडाको विच भागमा बढि रहेको छ तर जंगल बस्तीको वरिपरी रहेको छ । वनको क्षतिको अवस्था विश्लेषण गर्दा बस्तीको वरिपरी रहेको निजी जग्गा तथा वनको सिमाना जोडिएको ठाँउमा वनको विनास भएको देखिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाको विश्लेषण गर्दा यहाँका साविकका वडाहरुमध्ये वडा नं ४ को वस्तीको वरिपरिको भागमा वन विनास भएको देखिन्छ । यो नक्शाको आधारमा हरेक वडाहरुमा छलफल गर्दा आगलागि तथा अतिक्रमण वन विनासका प्रमुख कारणहरुको रुपमा देखिएका थिए ।

नक्सा ५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को वन विनासको अवस्था

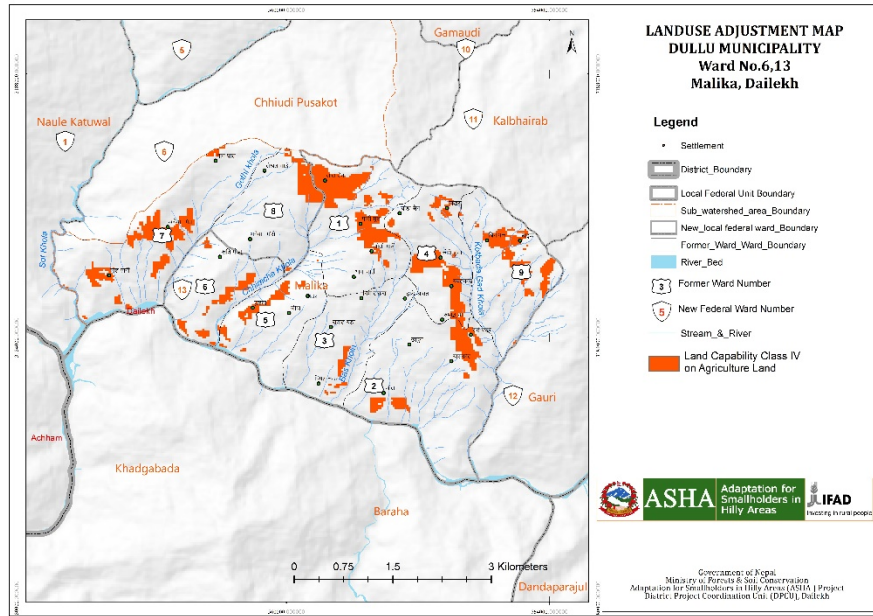
त्यस्तै यस वडामा भएका भौगोलिक सूचनाबाट प्राप्त नक्शाहरुको मार्फत पहिरोहरुको विश्लेषण गर्दा एक प्रमुख समस्याको रूपमा देखिन्छ । साविकको वडा नं १ को मध्ये भागमा उल्लेख्य मात्रामा पहिरो गएको छ भने साविकको वडा नं ३ को रावल वाडाको दक्षिणी भागमा तथा चिम टाकुरामा पनि पहिरोको प्रकोप रहेको छ । साविक वडा नं ५ को विचमा र साविक वडा नं ६ को उत्तरी भागमा पनि पहिरोको प्रकोप रहेको छ । वडा नं २ को पुर्वि वन क्षेत्रमा पनि केहि स्थानमा पहिरोको प्रभाव देखिन्छ ।

नक्सा ६: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को पहिरोहरुको नक्शा

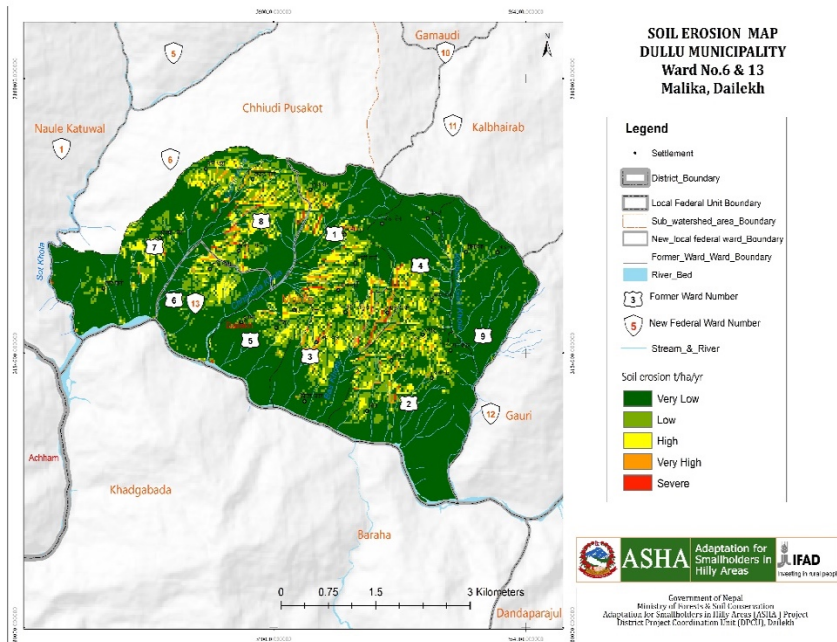
भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाको विश्लेषण गर्दा तथा स्थानीय स्तरमा परामर्शहरुबाट पनि यहाँ अति भिरालो जमिनमा पनि खेतीपाती गर्ने प्रचलन उल्लेख्य रूपमा रहेको देखिन्छ । यसरी खेति गर्दा गह्व्रा सुधार गर्ने चलन कतै देखिन्छ भने कतै भिरालो जामिनमै पनि सुख्खा खेति गर्ने चलन छ, जसले गर्दा भु क्षयको हुन संभावना रहेको छ । यस वडाको भूउपयोग समायोजन नक्शाको अध्ययन गर्दा ३० डिग्री भन्दा बढि

भिरालो जमिनमा पनि खेती गर्ने चलन रहेको देखिएको छ । यस्ता जमिनमा खनजोत गर्नु नपर्ने प्रकारका बालीहरु, जडिबुटीखेती तथा वनको रुपमा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने भएपनि यस वडाको उत्तरी भागको धेरै जसो क्षेत्रमा बढि भिरालोमा पनि खेति गर्ने प्रचलन रहेको छ ।

नक्सा ७ :दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को भूउपयोग समायोजन नक्सा

यस वडामा भूक्षयको निरन्तर रुपमा भैरहे पनि अति नै विकराल अवस्था रहेको देखिदैन । साविकको वडा नं १ ,२ तथा ३ को मध्ये भागमा र वडा नं ४ को तल्लो भागमा भूक्षय भएको देखिएको छ भने अन्य क्षेत्रहरुमा भूक्षय भयपनि माटो बग्ने दर भने कम नै छ । यद्यपि, खेती गरिएको भिरालो जमिन, तथा अन्य केहि भिरालो भागमा रहेका खेतीयोग्य जमिनको पनि मलिलो माटो भने बगेर उर्बराशक्तिमा क्रमशः ह्रास आउन थालेको देखिन्छ ।

३.१.२.१ मौसमी पात्रो

स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर यकीन गर्न यो विधि प्रयोग गरिएको छ। यस विधिको प्रयोगमा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा उपस्थित समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवीहरूको भूमिका उल्लेख्य रहेको थियो। यसका साथसाथै स्थानीय किसानहरूलाई जलवायु परिवर्तनसंग अनुकूलन हुने गरी कृषि प्रणालीमा गरिएका फरकपनको बारेमा समेत जानकारी गराइएको थियो। यस वडाका विभिन्न ठाँउहरूमा गरिएको छलफल अनुसार पछिल्लो ३०-४० वर्षको अन्तरालमा मौसममा देखिएका परिवर्तन तथा बालीचक्रमा निम्नानुसार फरक देखिएको छ।

तालिका १४: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को सहभागितामूलक मौसमी पात्रो

सम्मूखताको क्षेत्र	सूचकहरु	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुन वर्षा	अहिले													३.५ महिना परिवर्तन भएको
		पहिले													
	हिउँदे वर्षा	अहिले													हिउँदे वर्षामा १.५ महिनाको परिवर्तन
		पहिले													
तापक्रम	गर्मिका दिनहरु	अहिले													गर्मिका दिनहरु ३ महिना बढेको
		पहिले													
	जाडोका दिनहरु	अहिले													जाडोका दिनहरु ३.५ महिनाले घटेको
		पहिले													
विरुवाको व्यवहार	वालामा फुल लाग्ने समय	अहिले													फुललाग्ने समयमा परिवर्तन भएको
		पहिले													
प्रकोपको स्वरूप	सुख्खा खडेरी	अहिले													खडेरी उल्लेखनीय रुपमा बढेको
		पहिले													
	आगलागी	अहिले													उल्लेखनीय रुपमा बढेको
		पहिले													

३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा

यस वडामा विगत करिब २०३५ सालदेखि हाल सम्म भएको जलवायुजन्य प्रकोप लगायत प्राकृतिक प्रकोपहरुको निरन्तरता तथा उक्त प्रकोपहरुसंग अनुकूलित हुन गरिएका प्रयासहरुको लेखाजोखा र विश्लेषण गरी भविष्यमा दोहोरिन सक्ने अथवा जोखिमको रुपमा पटक-पटक आउन सक्ने सम्भावना भएका प्रकोपहरुको आँकलन गरिएको छ । ऐतिहासिक समय रेखा विश्लेषण गर्दा पहिरो, खडेरी, वन डँढेलो र खाद्यान्न संकटका कारण समुदायको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष असर गरेको पाइएको छ । जलवायुजन्य प्रकोपको कारणले मानिस, कृषिवाली र पशुपंक्षीहरुमा विभिन्न रोगहरुको प्रकोप बढ्नुको साथै खडेरीले यस क्षेत्रमा क्रमशः सताएको पाइएको छ । यस्ता असरहरुबाट बच्नको लागि स्थानीय स्तरमा एकल तथा सामुहिक रुपमा केहि प्रयासहरु गरिएको छ यद्यपि यस्ता समस्यासंग दीर्घकालीन रुपमा अनुकूलित हुने प्रकारका उपायहरुको योजनाबद्ध रुपमा तयारी तथा कार्यान्वयन गरिनु आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका १५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को सहभागितामूलक समय रेखा

सि.नं.	प्रकोप	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरु	क्षति वा परिवर्तनको तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
साविक वडा नं. १							
१	खडेरी	२०६४	निरन्तर	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी, १२ वटा पानीका मुहान सुकेको, पशुपालनमा कमी	४	ज्यालामजदुरी, भारत मजदुरी, वैदेशिक रोजगारी	दैनिक जिविकोपार्जन असर गरेको, खानेकुरा बाहिरवाट ल्याएर खाएको
२	पहिरो	२०६३	निरन्तर	पानीको मुहान दवेको, खेतीयोग्य जमिन बगाएको, वनमा क्षति गरेको	४	वैदेशिक रोजगार, ज्याला कजदुरी, पैचो गरेर खाएको	खाद्यान्न संकट हुन सक्ने
३	भूक्षय	२०६५	निरन्तर	मलिलो माटो बगाएको, उत्पादनमा कमी	३	वृक्षारोपण, गढा सुधार	खाद्यान्न अभाव
४	वनविनास	२०४६	संरक्षण भएको	दाउरा, घाँसको अभाव, पानीको मुहान सुक्दै गएको बाखा, भैंसी, कुखुरा मर्ने	२	३००० विरुवा वृक्षारोपण गरेको	पशुपालन नहुने, मुहानहरुमा पानी कम भएको हुनेछ, र्याँसको प्रयोग गर्न बाध्य भएको हुनेछन्
५	रोगव्यादी	२०६८	निरन्तर	खाद्यान्न बालीको उत्पादनमा कमी,	३	बाखालाइ पि.पि.यार. भ्याक्सिन लगाएको, स्थानिय जडिबुटिको प्रयोग गरेको	पशुपालनमा कमी, आर्थिक संकट
६	वनमारा	२०५६	निरन्तर	वनविनास, स्थानिय घाँस उत्पादनमा कमी, खेतीयोग्य जमिनमा उत्पादनमा कमी	४	खाद्यन्न अभाव	उखलेर फालने
७	आगलागि	२०६९	निरन्तर	बोटविरुवा जलेर नष्ट, खरको अभाव, वन्यजन्तु बासस्थानमा समस्या	३	सारथक प्रयास नभएको	वन पुरै रुपमा विनास हुनसक्ने
८	असिनापानी	२०७४	-	खाद्यन्न, तरकारी, फलफूल खेतीमा क्षति गरेको	४	ज्यालामजदुरी	भोकमरी
साविक वडा नं. २							
१.	पहिरो (काप्राकुना)	२०२८	निरन्तर	२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको, कुलाखोला सामुदायिक वनमा क्षति गरेको, एउटा पानीको मुहान नष्ट गरेको,	३	सारथक प्रयास नभएको	थप खेतीयोग्य जमिन र वन बगाउन सक्ने
	पहिरो(धाराखाली)	२०२८	निरन्तर	९ वटा खानेपानी मुहान नष्ट, २.५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन नष्ट, बाँसकोटी सिचाइ कुलोका क्षति गरेको, १.५ मिटर मोटर वाटो पुरेको	३	सारथक प्रयास नभएको	थप क्षति हुन सक्ने
	पहिरो(बाँसकोटी)	२०५४	निरन्तर	३५ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा असर गरेको, सेतीखोला राइमुल, आम्ममुल, आहालशौलाघर, केकेलामुल, कोटपाटा बढी मुल, लामासाहाज, कालाआहाम, टाँकुरा खोला गरि ८ वटा पानीको मुहानमा असर गरेको	३	सारथक प्रयास नभएको	थप खेतीयोग्य जमिन र वन बगाउन सक्ने, मोटर वाटोलाइ पनि असर गाँ सक्ने कुनाकाटियाको ५५ घरधुरीमा क्षति पुग्न सक्ने, ३०० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा असर गर्न सक्ने,
	पहिरो(लोहोरेखोला)	२०२८	निरन्तर	१५० मिटर मोटर वाटोमा क्षति गरेको, ४ वटा सिचाइ पोखरी र ४ वटा सिचाइ कलोमा असर गरेको, थप १० वटा पानीको मुहानमा असर गरिरहेको	४	सारथक प्रयास नभएको	अन्य पानीको मुहान पनि सुक्दै जान सक्ने थप क्षति गर्दै जान सक्ने
२	भूक्षय	२०२९	निरन्तर	हाडेआवत, छाप्रेतिदु, पलेटा, राइमुल सेतीखेत आदिमा अन्नबाली तथा फलफूल खेतीमा असर गरी नष्ट गरेको	३	ज्याला मजदुरी तथा पैचो गरेर खाएको	मलिलो माटो सबै बगाएर उत्पादनमा कमी,
३	खोल्सीकटान	२०२८	निरन्तर	२ हे. वैसला कुलाखोला सामुदायिक वनमा असर गरेको	२	सारथक प्रयास नभएको	वन प्रतिवर्ष कटान हुँदै जानसक्ने
४	वनविनास	२०५१	निरन्तर	५ हे. वन नष्ट, घाँसदाउराको अभाव, पानीको मुहान सुकेको	३	वन पैदावारको अभाव, पानी सुकेको काण टाढा जानुपर्ने	पशुपालनमा कमी, दुध र मासुको अभाव
५	खडेरी	२०५२	निरन्तर	खानेपानीको मुहानहरु सुकेको, सुख्खा क्षेत्र बढ्दै गएको,	३	सारथक प्रयास नभएको	उत्पादनमा कमी आइ खाद्यान्नको अभाव हुनसक्ने
६	रोगव्याद	२०४०	निरन्तर	बाखामा निमोनिया, ज्वरोको काण मर्ने खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल उत्पादनमा कमी,	३	एगोभेटलाइ देखाएको	भोकमरी पर्नसक्ने
७	मिचाहाभार	२०५०	-	स्थानिय जातको घाँस उत्पादनमा कमी, बालीवाट उखलेर फाल्नु पर्दा महिलाको कार्यबोझ बढेको	२	उखलेर फाल्ने	बाली उत्पादनमा कमी हुन सक्ने
८	असिनापानी	२०७४	-	धान, गहुँ, फलफूल र तरकारी खेतीमा क्षति गरेको	४	सारथक प्रयास नभएको	भोकमरी पर्न सक्ने
साविक वडा नं. ३							

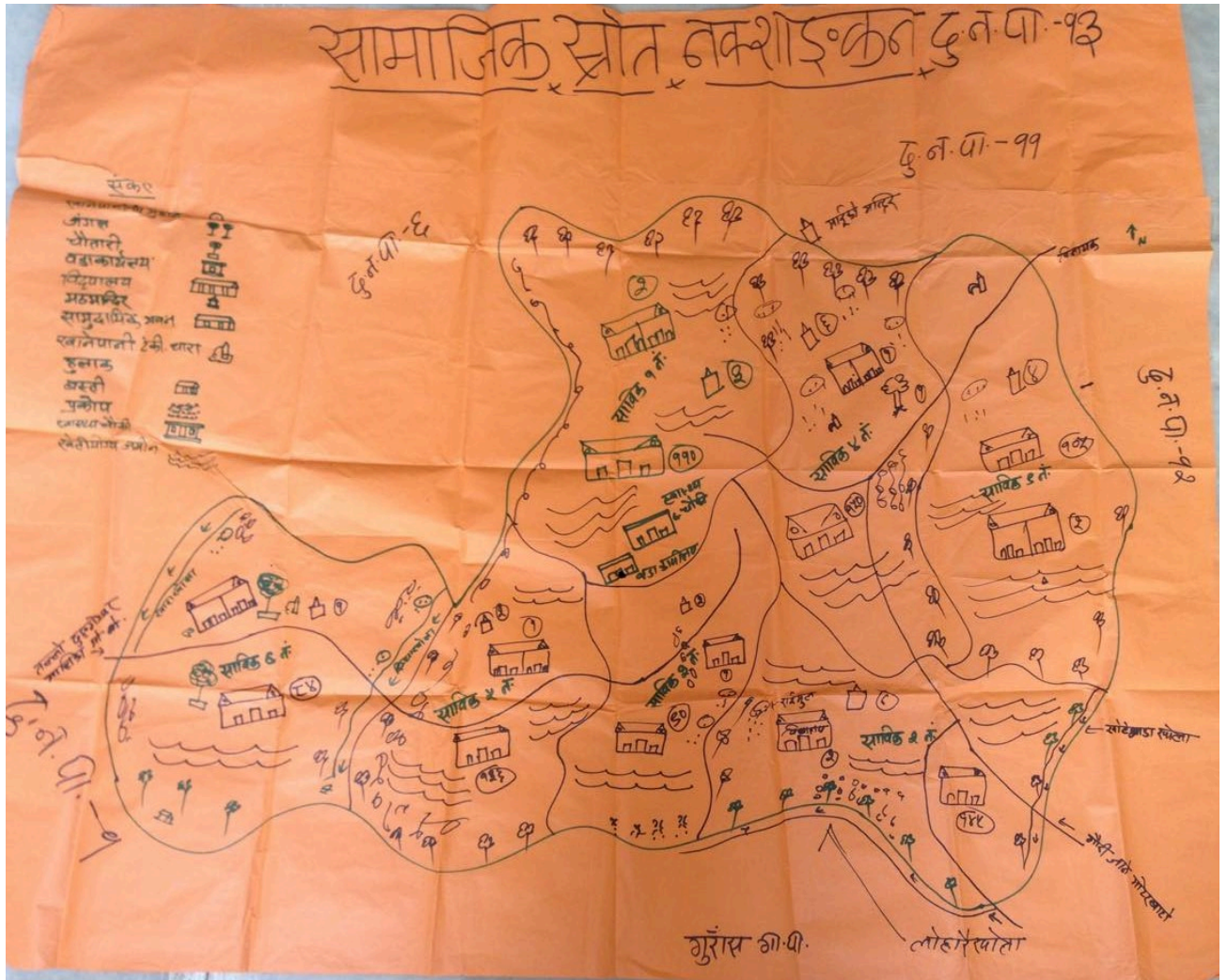
१	खडेरी	२०४०	निरन्तर	सुख्खा क्षेत्र बढ्दै गएको, उत्पादनमा कमी, पानीको मुहानहरू सुक्दै गएको, पशुपालनमा समस्या भएको, सिचाइ आवश्यक खेत बाँध्नो रहेको	४	टाढा बाट पानी ल्याएको, मजदुरी गरेर खाने गरेको	बसाइ सराइ गर्न बाध्य हुनेछन्
२	भूक्षय	२०२८	निरन्तर	मलिलो माटो बगाएको, उत्पादनमा कमी	३	सार्थक प्रयास नभएको	खाद्यान्न अभाव हुनसक्ने
३	पहिरो (पाल्तचौर कुलोखोला)	२०२८	निरन्तर	करिव १५० मि. कुलो बगाएको, ३ हे. वन क्षेत्रमा क्षति गरेको, निरन्तर पहिरो कारण खेत रोपणमा समस्या भइ खाद्यान्नको अभाव हुने	४	ज्याला मजदुरी, किनेर खाएका	भोकमरी पर्न सक्ने
	पहिरो (भापा धारा)	२०७२	निरन्तर	विद्यार्थीलाइ विद्यालय आउनजान समस्या, खा. पा. लिनजानको लागि बाटोको समस्या, खेतीयोग्य जमिनलाइ असर गरेको, ४ रोपनी वन क्षेत्रमा असर गरेको	३	खास प्रयास नभएको	अन्य क्षेत्रमा थप असर गर्न सक्ने
	पहिरो (पेटाघारी)	२०३५	निरन्तर	करिव १५० मि. कुलो बगाएको, ३ हे. वन क्षेत्रमा क्षति गरेको, निरन्तर पहिरो कारण खेत रोपणमा समस्या भइ खाद्यान्नको अभाव हुने	४	निगाला र बाँस रोपण गरेको	२५ घरधुरीलाइ असर गर्न सक्ने सम्भावना,
	पहिरो (अम्मसाल)	२०२८	निरन्तर	पाखो वारीमा क्षति गरेको, १४ रोपनी खेतमा असर गरेको, एउटा घर चर्केको,	३	खास प्रयास नभएको	बस्तीलाइ असर गर्न सक्ने सम्भावना
४	वनविनास	२०६३	निरन्तर	पिपलचौर बाघचौर वन विनासले घाँसपातमा कमी, चरिचरणमा समस्या, २.३ हे. वनविनास भएको	३	रोकथामको प्रयास गरेको	घासदाउराको अभाव, पशुपालनमा समस्या, पानीको मुहानहरू सुक्दै जान सक्ने
५	रोगव्याधी	२०६५	निरन्तर	आलुमा रातो कमिला, डडुवा, धान र गहुँमा गबरा, तरकारीमा लाइ किरा, खुमे किरा र गबरा, उत्पादामा कमी, सन्तला सुकेर जाने र सेतो हुसी लाग्ने, बाखामा पखाला, भोक्राएर मर्ने, कुखुरा भोक्राएर मर्ने	४	भेटनरी तथा कृषि प्राविधिकबाट उपचार गरेको	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूलको अभाव, व्यवसायिक कृषकलाइ आर्थिक संकट
६	मिचाहाभार	२०६४	निरन्तर	बाली फस्टाउन नसक्ने, उत्पादनमा कमी, वन क्षेत्रमा स्थानिय बोटविरुवा लोप हुँदै गएको	३	खास प्रयास नभएको सार्थक प्रयास नभएको	घासदाउरा, स्याउला, दारको अभाव, खाद्यान्न, तरकारीको कमी
७	असिनापानी	२०७४	निरन्तर	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल नष्ट गरेको,	४	सार्थक प्रयास नभएको	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूलको अभाव, भोकमरी पर्न सक्ने
साविक वडा नं. ४							
१	खडेरी	२०६८	निरन्तर	कोसेढुङ्गा, सिमखेत (क,ख), कलधारा (क,ख), नाधारा, खटिया धारा, पोखरी धारा (क,ख), अलैचीवाडी (क,ख), सिमाना धारा, सिमलतला, कालीका धारा, बोभाघाडी मुहानहरूमा पानी कम हुँदै गएको,घाडीका आवत सिचाइ पोखरी, खोटेगाडा दचकना सिचाइ कुलोमा पानी सुकेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	पानीको अभाव हुन सक्ने, खेती गर्न समस्या हुनसक्ने
२	पहिरो (बोभाघाडी)	२०७०	निरन्तर	वन क्षेत्रमा असर गरेको	३	सार्थक प्रयास नभएको	दचकना मुल र कालीकास्थान गैरा खेत कुलोलाइ असर गर्न सक्ने
	पहिरो (कलधारा)	२०६४	निरन्तर	७ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको	३	सार्थक प्रयास नभएको	थप ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने
३	वनविनास	२०६२	निरन्तर	घाँसदाउराको अभाव, चरिचरण अव्यवस्थित	३	सार्थक प्रयास नभएको	वन पुरै पिनास हुन सक्ने, पशुपालनमा समस्या,
४	रोगव्याधी	२०७०	निरन्तर	मकैका छर्के, आलुमा डडुवा र रातो कमिला, खुमे किरा, धानमा बाला रोग, गहुँमा सिदुरे, तरकारीमा लाइ किरा, बाखामा पित्त बढ्ने, पखाला लाग्ने, कुखुरा भोक्राएर मर्ने, गाइगोरुमा भ्यागुते रोग	४	एग्रोभेटबाट औषधी र विषादी ल्याइ प्रयोग गरेको	उत्पादनमा कमी, खाद्यान्न र तरकारीको अभाव, आर्थिक संकट, दुध तथा मासुको अभाव
५	खोल्सीकटान	२०४५	निरन्तर	४ रोपनी खेती योग्य जमिन कटान	२	तटबन्धन गरिएको तर असफल	थप २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गर्न सक्ने

	नाधारा गौरा खेत						
साविक वडा नं. ५							
१	खडेरी	२०६०	निरन्तर	खाद्य उत्पादनमा कमी, पानीको मुहान सुकेको, तरकारी खेती गर्न समस्या, पशुपालनमा समस्या	४	ज्याला मजदुरी, वैदेशिक रोजगारी बढेको	खाद्यान्न अभाव, पानीको समस्या हुनसक्ने
२	पहिरो	२०५८	निरन्तर	गोरेटो बाटो बगाएको, पानीको मुहान पुरिएको, ८ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको, ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुरिएको	३	वृक्षारोपण गरेको	गोरेटो बाटोको समस्या, थप खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने
३	वर्नाविनास	२०४९	कैह कमी भएको	घाँसदाउरा लिन टाढा जानुपर्ने, पानीका मुल सुकेको, पहिरो गएको	३	वन हेरालु राखेको	संरक्षण नगरे वन पुरै विनास हुनसक्ने
४	भूक्षय	२०७२	निरन्तर	बाली उत्पादनमा कमी,	२	वाल लगाएको	खाद्यान्न अभाव
५	आगलागि	२०५६	-	कलिला मुहानहरु मासिएका, वन्यजन्तुहरु अन्यत्र बसाइ सरेको	४	आगो नियन्त्रण	
६	रोगव्याधी	२०६५	निरन्तर	उत्पादनमा कमी, दाना पुष्ट नभएको, त्यही बेर्नावाट नयाँ बिउ उत्पादन हुन नसक्ने	४	एग्रोभेटबाट विषादी ल्याइ प्रयोग गरेको	विषादी प्रयोग गरेको
७	मिचाहाभार	२०७२	निरन्तर	बिरुवा पुनरुत्पादनमा कमी, वनमारा भएको स्थानमा बढी सुख्खा हुने	३	उखलेर फाल्ने	वर्नाविनास हुँदै गएको, जमिनमा सुख्खापन बढ्दै गएको
८	नदीकटान	२०५६		खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको	३	वाल लगाएको	कच्च वाल भत्काएर थप क्षति हुन सक्ने
साविक वडा नं. ६							
१	खडेरी	२०७१	निरन्तर	पानीको मुहान सुकेको, उत्पादनमा कमी, रोगव्याद बढेको	४	ज्याला मजदुरी, बहिरवाट किनेर खाएको	भोकमरी, कुपोषण हुनसक्ने
२	रोगव्याधी	२०६२	निरन्तर	उत्पादनमा कमी, दाना पुष्ट नभएको, त्यही बेर्नावाट नयाँ बिउ उत्पादन हुन नसक्ने	४	एग्रोभेटबाट विषादी ल्याइ प्रयोग गरेको	विषादी प्रयोग गरेको
३	मिचाहाभार	२०६४	निरन्तर	स्थानिय घाँसको अभाव, उत्पादनमा कमी	३	उखलेर फाल्ने गरेको	उत्पादन हुन नसक्ने
४	आगलागि	२०७२	निरन्तर	जडिबुटी, घाँसदाउराको अभाव, बोटबिरुवा नष्ट	३	समुदायको सक्रियतामा आगो निभाएको	वन्यजन्तु लोप हुन सक्ने, घाँसदाउराको अभाव हुने
५	नदीकटान	२०२२	निरन्तर	५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको	२	सार्थक प्रयास नभएको	६ रोपनी खेती कटान गर्न सक्ने, २ वटा घर जोखिममा
६	पहिरो (खाराखोला)	२०२८	निरन्तर	४ वटा सिचाइ कुलो नष्ट भएको, ५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको, ८ वटा पानीको मुहानमा असर गरेको, ७ हे. सामुदायिकमा क्षति गरेको, २०० मि. गोरेटो बाटो बगाएको	४	वृक्षारोपण	खातिगौडा टोल विस्थापित हुनसक्ने
	पहिरो (चिउराखोला)	२०२८	निरन्तर	५ वटा पानीको मुहानमा क्षति गरेको, २ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको, १०० मि. गोरेटो बगाएको	४	सार्थक प्रयास नभएको	७ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने, २ वटा घर जोखिम हुनसक्ने
	(विउरी)	२०२८	निरन्तर	६ वटा सिचाइ कुलो नष्ट गरेको, ४ वटा पानीको मुहानमा क्षति गरेका, १ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति गरेको, ८०० मि. गोरेटो बगाएको, एउटा पानी घट्ट बगाएको	४	वृक्षारोपण	१३ घर क्षति हुनसक्ने, ३ वटा सिचाइ पोखरी नष्ट गर्न सक्ने, २६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन नष्ट हुन सक्ने
	डाढारानी पहिरो	२०३६	निरन्तर	२ वटा सिचाइ कुलो नष्ट गरेको, १२ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको	३	वृक्षारोपण	थप खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने, सिचाइको अभाव हुनसक्ने
७	वर्नाविनास	२०२८	निरन्तर	घाँसदाउराको अभाव	३	वृक्षारोपण	पशुपालनमा समस्या, ग्याँस प्रयोग गर्न बाध्य
साविक वडा नं. ७							
१	पहिरो	२०६९	-	खेतीबाली नष्ट, नदी कटान गरेको	३	सार्थक प्रयास नभएको	विजय खोलाको खेत नाश हुने
२	पशुपक्षीमा रोग	२०७३	-	७० वटा बाख्रा मरेको	२	भेटेनरीवाट उपचार गरेको	नयाँ रोगहरु भित्रिन सक्ने
३	भूक्षय	२०२८	निरन्तर	खेतीयोग्य मलिलो माटो बिस्तारै बगाएको	३	सार्थक प्रयास नभएको	विस्तारै खेती कम हुँदै जाने
४	फलफूल खेतीमा रोग	२०७२	२०७३	बिरुवा सुक्ने, फल पहिला नै भर्ने	२	चुना र निलोतुथो को प्रयोग	रोगले सताउने देखिन्छ

५	वन डढेलो	२०७०	२०७१,२०७२	खेतीको तथा अन्नवालीको पात सुक्ने (६० क्वीन्टल), कीरा लाग्ने	३	कोदोको भुसको प्रयोग , विषादि प्रयोग	तरकारी खेती तथा अन्नवालीमा असर पार्न सक्ने
साविक वडा नं. ८							
१	पहिरो	२०२८	-	मकै, धान , कोदो नष्ट गरेको	३	ज्याला मजदुरी , किनेर खाएका	पहिरो जान सक्ने
२	खडेरी	२०७२	-	तरकारी तथा अन्नवालीमा रोग तथा खडेरीले असर, उत्पादनमा कमि	२	ज्याला मजदुरी , किनेर खाएका	खडेरी निरन्तर हुने समयमा आगो लाग्न सक्ने
३	आगलागि	२०७२	-	वन जडगल नष्ट ,६ घरधुरीको वारीमा बोकेको मल नस्ट	३	अन्यत्र स्थानवाट घाँसदाउरा लिएको	वार्षिक रुपमा खडेरी परेको समयमा आगो लाग्न सक्ने
४	भूक्षय	२०२८	निरन्तर	खेतीयोग्य मलिलो माटो विस्तारै बगाएको	२	सार्थक प्रयास नभएको	खेतीवाली कम हुदै जाने
साविक वडा नं. ९							
१	खडेरी	२०६४	निरन्तर	नाउला गैरा, सेतीखाल र बाङ्गारासी खोला जस्ता मुहानहरुमा पानी सुकेको लखामारे, जडापानी, सिमधारा, बोभेघाडी, गुरुसखोली, ढाँडाखोला, आग्राखोला, मुडुगाधारा, सिमखोला, उखुवारी, खालीचौर, मुहानहरुमा पानी कम हुदै गएको, भैसीदेव र मुडुगाको सिचाइ पोखरी सुकेको	४	वृक्षारोपण गरेको	सबै मुहानहरु सुक्दै जान सक्ने, खेती लगाउन समस्या हुनसक्ने, खाद्यान्न संकट हुनसक्ने
२	खोल्सीकटान	२०२१	निरन्तर	२५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	थप २५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गर्न सक्ने
३	पहिरो (जडापानी)	२०५३	निरन्तर	३ घरधुरी दबेको, ८ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाएको, २० रोपनी प्रत्यक वर्ष दिबिदै गएको	४	बाँस रोपण गरेको	थप २५ रोपनी दिबिएको खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने
	पहिरो (भुलाखेत)	२०७०	निरन्तर	८ रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाको	३	सार्थक प्रयास नभएको	थप २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन बगाउन सक्ने
४	वनविनास	२०३५	निरन्तर	रामचाहना वनको विनासले घाँसदाउराको अभाव	३	वनचौकीदार राखिएको	भूक्षय हुनसक्ने, पशुपालनमा समस्या
५	असिनापानी	२०७४		खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल खेती नष्ट	४	सार्थक प्रयास नभएको	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूलको अभाव हुनसक्ने
६	मिचाहाभार	२०६९	निरन्तर	खेतीवाली फस्टाउन नदिने, उत्पादनमा कमी	३	उखलेर फाल्ने	खाद्यान्न संकट
७	रोगव्याधी	२०७०	निरन्तर	आलुमा डढेलो, रातो कमिला, लसुन र प्याजमा गवरा	४	सार्थक प्रयास नभएको	तरकारी र खाद्यान्नको अभाव

३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई

स्रोत तथा प्रकोपहरूको नक्साङ्कन गर्नका लागि हरेक वडाका सहभागिहरूको उपस्थितिमा यस वडाको सामाजिक नक्शा तयार गरि यस वडामा भएका स्रोतहरूको पहिचान गरिएको थियो । यस वडामा ४ वटा सामुदायिक वन तथा केहि राष्ट्रिय वन क्षेत्र पनि रहेको छ । यस वडावाट पैदल जिल्ला सदरमुकाम पुग्न ३ घण्टा लाग्छ भने सदरमुकाम पुग्नको लागि कच्चि मोटरबाटोले छोएको छ । यस वडामा पहिरो लामो समयदेखि निरन्तर रुपमा गैरहेको छ भने प्रायः सबै वडाहरूमा खडेरीको असर देखिएको छ । आगलागीको ठुलो प्रकोप नभएता पनि निरन्तर बढेको खडेरी तथा तापक्रमले गर्दा यस भएको जंगलमा आगलागी पहिले भन्दा बढेको देखिन्छ । भूक्षयको पनि यस वडामा केहि प्रभाव परेको देखिन्छ । खासगरि साविक वडा नं १,२ तथा ३ का केहि भागहरूको भिरालो जमिनमा खेती गर्ने गरिएकोले भूक्षय बढि हुने संभावना देखिन्छ । सहभागितामुलक छलफलबाट पनि यहाँका यि वडाहरूमा भूक्षयको प्रकोप भएको कुरा प्रमाणित भएको थियो जुन कुरा माथि प्रस्तुत गरिएको सहभागितामुलक स्रोत नक्सामा उल्लेख गरिएको छ ।

चित्र ४: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को स्रोत तथा प्रकोप नक्शा

३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान

स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमाको प्रमुख उद्देश्य जलवायु परिवर्तनका कारण संकटासन्नता बढेका घरधुरी तथा समुदायको पहिचान गरि अनुकूलनका कार्यक्रमहरु तय गर्नु हो । यस वडाका अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून संकटासन्नता भएका घरधुरीको पहिचान गर्नको लागि वस्त्रिय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा हरेक वडाका अगुवा नागरिक, वन तथा वातावरण समितीका प्रतिनिधी, साविक गाविस प्रतिनिधी, वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधी, शिक्षकहरु तथा आमा समुहका प्रतिनिधीहरुकोलाई संकटासन्न घरधुरी भनेको के हो, यि घरधुरीहरु किन छान्ने आदि बारेमा प्रष्ट पार्न सामुहिक छलफल गरिएको थियो । सबैले यो कार्यको उद्देश्यवारे प्रष्ट भएपछि घरधुरी छनौट गर्ने तरिकाबारे छलफल गरियो ।

त्यस पश्चात यस वडाका साविकका प्रत्येक वडाका समुदायमा मेटाकार्डको प्रयोग गरी घरधुरीको संकटासन्न अवस्था पत्ता लगाउनको लागि समूहगत छलफल गरिएको थियो । यहाँका सम्पूर्ण ८१७ घरधुरीहरुको संकटासन्नताको अवस्था पहिचान गर्नको लागि प्रमुख रूपमा तीन वटा अवस्थाहरुको विश्लेषण गरिएको छ । १. आफ्नो उत्पादनबाट खान पुग्ने समय: यस अन्तर्गत आफ्नो उत्पादनबाट उक्त घर परिवारलाई वर्षभरिमा कति महिना खान पुग्छ सो को विश्लेषण गरिएको छ । जस अनुसार जम्मा तीन महिनामात्र खान पुग्ने घरधुरी बढि संकटासन्न वर्गमा पर्न जान्छ भने बाँँकै महिना खान पुग्ने घरधुरी कम संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । २. सम्पत्तिका श्रोत माथिको पहुच तथा नियन्त्रण: यस अन्तर्गत मानिसको जिविकोपार्जनको लागि महत्वपूर्ण मानिएका पाँच प्रकारका सम्पत्तिहरु (भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक तथा मानविय) को अवस्थाको बारेमा विश्लेषण गरिएको थियो । जस अनुसार जोसंग कम सम्पत्ति छ ऊ बढि संकटासन्न हुन्छ भने सम्पत्तिको अवस्था मजबुत हुने घरधुरीको संकटासन्नता कम हुन्छ । ३. त्यसै गरि हरेक घरधुरीको जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या तथा प्रकोपमा सम्मुखता (Exposure), संवेदनशीलता (Sensitivity) र अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity) को आधारमा जोखिम (Risk) को अवस्था विश्लेषण गरिएको छ । जसको जोखिम बढि हुन्छ, उ बढि संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । तलको तालिकामा यि आधारहरु अनुसार जोखिमहरुको अवस्था विश्लेषण गरि अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून जोखिम भएका घरधुरीहरुको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका १६: जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा वडागत रूपमा घरधुरीहरुको स्तरीकरण

क्र. स.	साविक वडाहरु	संकटासन्न परिवार				जम्मा घरधुरी
		न्यून (V1)	मध्यम (V2)	उच्च (V3)	अति उच्च (V4)	
१	वडा नं १	०	२८	३९	५२	११९
२	वडा नं २	०	१५	२०	१३७	१७२
३	वडा नं ३	०	१०	५४	२४	८८
४	वडा नं ४	१३	१८	७६	६	११३
५	वडा नं ५	४	३९	७६	१०	१२९
६	वडा नं ६	०	८	५६	३९	१०३
९	वडा नं ९	२	९	१५	६७	९३
जम्मा		१९	१२७	३३६	३३५	८१७

जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा यस वडाका १२७ घरधुरी (करिब १५.५४ प्रतिशत) अति उच्च जोखिममा, ३३६ घरधुरी (करिब ४१.१२ प्रतिशत) उच्च जोखिममा तथा ३३५ घरधुरी (४१.०२ प्रतिशत) मध्यम प्रकारको जोखिममा रहेको देखिएको छ भने २० घरधुरी (२.३२ प्रतिशत) मात्र जलवायुजन्य जोखिमको कम मात्र असर पर्ने घरधुरीको रूपमा पहिचान भएका छन् । यसले यहाँका कम्तिमा पनि ९७ प्रतिशत भन्दा बढि मानिसहरु कुनै न कुनै प्रकारका प्रकोपहरुबाट प्रभावित रहेको देखिएको छ ।

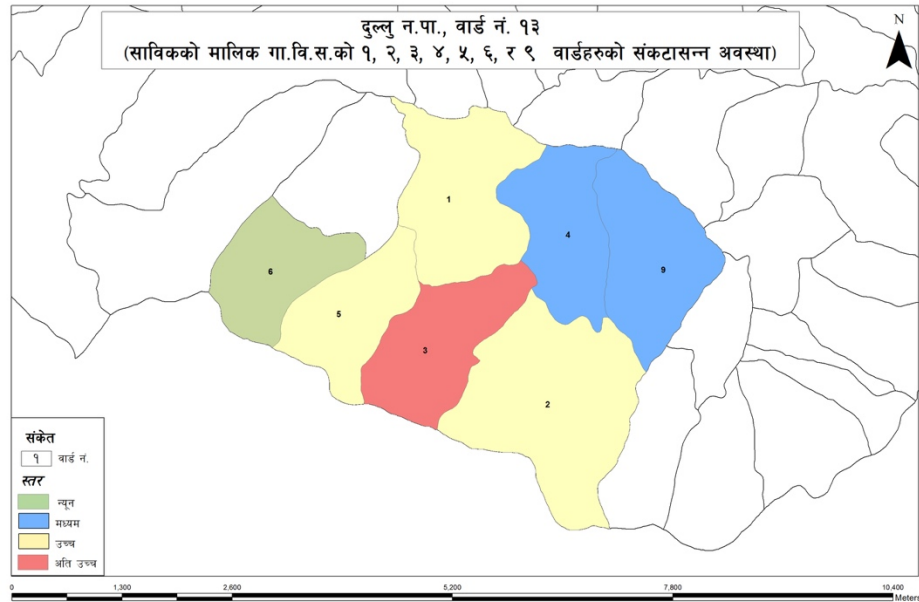
३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा

वडास्तरीय संकटासन्नता लेखाजोखाका लागि प्रकोप संकटासन्नता जोडागत वडा स्तरीकरण विधीबाट यहाँका साविकका वडाहरुको संकटासन्नता

स्तरीकरण गरिएको छ । सहभागितामुलक छलफलबाट यहाँका साविकका वडाहरूलाई विभिन्न चारस्तरमा स्तरीकरण गरिएको छ । जसमध्ये साविक वडा नं. ७ अति उच्च जोखिम भएको वडाका रूपमा पहिचान भएको छ भने १, २ तथा ५ नम्बर वडाहरू उच्च जोखिममा रहेको देखिएको छ । वडा नंबर ९ तथा ४ मध्यम संकटासन्नता तथा साविक वडा नं ६ न्युन जोखिम भएका वडाहरूको रूपमा पहिचान भएका छन् ।

तालिका १७: प्रकोप संकटासन्नता जोडागत वडा स्तरीकरण

साविक वडा	१	२	३	४	५	६	९
१	X	२	३	१	१	१	१
२	X	X	३	२	२	२	२
३	X	X	X	३	३	३	३
४	X	X	X	X	४	४	९
५	X	X	X	X	X	५	६
६	X	X	X	X	X	X	९
९	X	X	X	X	X	X	X
जम्मा	५	६	७	३	५	२	३
स्तर	उच्च	उच्च	अति उच्च	मध्यम	उच्च	न्यून	मध्यम

चित्र ५: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ को संकटासन्नताको अवस्था

३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण

यस वडामा जलवायूका कारणले विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरू देखिएका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरूको विश्लेषणबाट पहिरो, बाढि, भूक्षय, वन डढेलो, वन विनास, रोगव्याधी, खडेरी तथा नदि कटान यहाँका प्रमुख प्रकोपहरूको रूपमा देखिएका छन् । स्थानीय स्तरमा सञ्चालन भएका छलफलहरूबाट तलका प्रकोपहरूको पहिचान गरिएको छ । सबै प्रकोपको असर तथा प्रभाव फरक फरक हुने भएकोले हरेकको एक अर्कोसंग तुलनात्मक स्तरिकरण गरिएको छ । जस अनुसार पहिचान भएका प्रकोपहरू मध्ये यहाँ खडेरी तथा पहिरोको प्रकोप सबैभन्दा बढि देखिएको छ, जुन कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाको विश्लेषणबाट पनि प्रमाणित भएको छ । यो विश्लेषणले यस वडामा भूक्षय तेश्रो, वन विनास चौथो प्रमुख प्रकोपमा परेका छन् भने पशुपंक्षी तथा कृषि बालीमा लाग्ने रोग र असिनापानी को प्रकोप पाँचौ ठुलो प्रकोप, नदि कटान र मिचाहाभार छैटौ ठुला प्रकोपहरूको रूपमा छनौट भएका छन भने तुलनात्मक रूपमा बाढी तथा वन डढेलोको प्रकोप अरुभन्दा कम देखिएको छ ।

तालिका १८: प्रकोप जोडागत स्तरिकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो	भूक्षय	वन विनाश	रोगव्याधी	नदि कटान	मिचाहाभार	असिनापानी	खडेरी	वन डढेलो
बाढी	X	पहिरो	भूक्षय	वन विनास	रोगव्याधी	नदि कटान	मिचाहाभार	असिनापानी	खडेरी	बाढी
पहिरो	X	X	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
भूक्षय	X	X	X	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	खडेरी	भूक्षय
वन विनाश	X	X	X	X	रोगव्याधी	वन विनाश	वन विनाश	वन विनाश	खडेरी	वन विनास
रोगव्याधी	X	X	X	X	X	रोगव्याधी	मिचाहाभार	असिनापानी	खडेरी	रोगव्याधी
नदी कटान	X	X	X	X	X	X	नदि कटान्	नदि कटान्	खडेरी	नदि कटान्
मिचाहाभार	X	X	X	X	X	X	X	असिनापानी	खडेरी	मिचाहाभार
असिनापानी	X	X	X	X	X	X	X	X	खडेरी	असिनापानी
खडेरी	X	X	X	X	X	X	X	X	X	खडेरी
वन डढेलो	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
जम्मा	१	१०	८	६	५	४	४	५	९	१
स्तर	VII	I	II	IV	V	VI	III	V	II	VII

३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पतिहरुको विश्लेषण

यस वडाका साविकका सबै वडाहरुका समुदायसंग जीविकोपार्जनका पाँच सम्पतिहरुको अवस्था र गुणस्तरको बारेमा छलफल गरि ती सम्पतिहरुमा पहुँच तथा नियन्त्रणको विश्लेषण पनि गरिएको छ। यी पाँच सम्पतिहरुको अवस्था र गुणस्तरको अध्ययनले समुदाय अनुकूलित हुन हाल भएका स्रोतहरुको क्षमता विश्लेषण गर्दै अनुकूलन योजना बनाउन थप मद्दत गरेको छ।

तालिका १९: जीविकोपार्जनका सम्पतिहरुको विवरण

क्र.सं.	जीविकोपार्जनको सम्पति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरु बढ्दो (+) वा घट्दो क्रम (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण + वा -
साविक वडा नं. १						
प्राकृतिक सम्पति	(१) सुनारखाल राष्ट्रिय वन (२) पानीको मुहान १२ वटा	मुहानमा पानी कम हुँदै गएको, वन विनास हुँदै गएको	सामुदायिक वन भइ संरक्षण भएको हुनेछ, पानीको मुहानहरु संरक्षण भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक सम्पति	(१) तेयाडी प्रा.वि, (२) हाडेआवत मा.वि (३) स्वास्थ्य चौकी, (४) वडा कार्यलय (५) कृषि कार्यलय, (६) मोटर बाटो (७) खानेपानीका धारा, (८) मन्दिर (९) पानी ट्याङ्की	विद्यालय र कार्यलयबाट राम्रो सेवासुविधा प्रदान गर्दै आएको, कच्ची मोटर बाटो, धारा, मन्दिर, ट्याङ्की जिर्ण अवस्थामा रहेको	विद्यालय र कार्यलयबाट अबै राम्रो सेवासुविधा प्रदान गरेको हुनेछ, मोटर बाटो पक्की भएको हुनेछ, धारा, मन्दिर, ट्याङ्की मर्मत भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक सम्पति	(१) लालीगुरास आमा समूह (२) स्वास्थ्य प्रगतिशिल आमा समूह (३) महिला विकास समूह (४) मालिका ऋण सहकारी संस्था	सम्पूर्ण समूह हाल मध्यम रुपमा सञ्चालन भइरहेका छन्।	(१) सबै समूहको भवन निर्माण गरी क्रियाशील बनाउने	+	+	+
आर्थिक सम्पति	काम गर्न सक्ने उमेर समुहको बाहुल्यता, अधिकांस कृषि पेशा तथा कृषि जागिर, मजदुरीमा रहेको	९५ प्रतिशत कृषीमा निर्भर, केहि निजामती कर्मचारी, आर्मी पुलिस, व्यापार वाट जिबिकोपार्जन चलि रहेको	अनुकूलनका प्रभावकारी उपाय मार्फत जिबिकोपार्जनका मजबुत विकल्पहरु बढेको हुने	+	+	+
मानवीय सम्पति	१२ पास - ७० जना, बि.ए. - २५ जना एम.ए - १ जना, अनमी - ६ जना ल्याब टेकनिसियन - १ जना इनजिनियर - ५ जना, सिकर्मी - २० जना, डकर्मि - ४० जना कृषिभेटेनरी - ५ जना उच्च शिक्षा ३८	शिक्षाको अवस्था सन्तोषजनक रहेको तर शिक्षित बेरोजगारी बढेको अवस्था	(१) प्राविधिक जनशक्तिमा वृद्धि भएको हुने	+	+	+
साविक वडा नं. २						
भौतिक सम्पति	(१) मोटर बाटो (२) मन्दिर - ५ वटा (३) विद्यालय - २ वटा कुनाकाटिया विद्यालय देउती स्थान प्रा.वि (४) धाराहरु - १६ वटा (५) पानी ट्याङ्की - ४ वटा (६) सिचाइ पोखरी - ६ वटा	(१) कच्ची सडक ठिकै अवस्थामा भएको (२) मन्दिर जीर्ण अवस्थामा रहेको (३) राम्रोसंग विद्यालय चलेको (४) राम्रो चलिरहेको (५) राम्रो चलिरहेको (६) राम्रो चलिरहेको	(१) उच्च शिक्षाको लागि पहल भएको हुने (२) मन्दिर निर्माण भएको हुनेछ (३) सडक पिच भएको हुनेछ (४) थप धारा, ट्याङ्की, सिचाइ पोखरी निर्माण गरि सुविधा प्रदान गरेको हुनेछ	+	+	+
प्राकृतिक सम्पति	(१) वन जंगल तथा पानीका मुहानहरु	(१) पहिलेको तुलनामा सुधार हुँदै गएको	(१) वृक्षारोपण तथा वन व्यवस्थापन मार्फत वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने साथै पानीका मुहानको प्रभावकारी संरक्षण भएको हुने	+	+	+

क्र.सं.	जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो क्रम (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण + वा -
मानवीय सम्पत्ति	१२ पास - ५० जना, वि.ए. - २५ जना एम.ए. - २० जना, जे.टि.ए. - ४ जना ओभरसियर - ५ जना, अहेव - २ जना इन्जिनियर - २ जना सि.ए. - २ जना, आइटि - १ जना	शिक्षाको अवस्था सन्तोषजनक रहेको तर शिक्षित बेरोजगारी बढेको अवस्था	(१) प्राविधिक जनशक्तिमा वृद्धि भएको हुने	+	+	+
आर्थिक सम्पत्ति	कृषि प्रमुख पेशा, निजामती कर्मचारी, स्थानिय कर्मचारी, सेना प्रहरी, शिक्षक, व्यापार गर्दै आएको	पराम्परागत कृषि प्रणालीमा आधारित भएकोले उत्पादन घट्दै गएको अन्य विकल्पहरू कम भएको	रोजगार अवस्था थप मजबुत भएको हुने	+	+	+
सामाजिक	(१) आमा समूह (२) सहकारी समूह (३) कृषि समूह	सबै समूह सामान्य तथा राम्रै तरिकाले चलिरहेका छन्	(१) सबै समूहहरू निरन्तर रूपमा सशक्त भई व्यवस्थित रूपमा संचालन हुनेछन्।	+	+	+
साविक वडा नं. ३						
प्राकृतिक सम्पत्ति	(१) सरकारी वन (२) पानीको मुहानहरू	(१) बसोबास गरेको भन्दा आधा वन क्षेत्रले ओगटेको (२) २५ वटा पानीका मुहानहरू रहेको	(१) वृक्षारोपण गरि वन क्षेत्र बढेको हुनेछ (२) पानीको मुहानहरू संरक्षण भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक सम्पत्ति	(१) भैरव प्रा.वि (२) स्वास्थ्य चौकी (३) मोटर बाटो (४) सिचाइ पोखरी (५) खानेपानी -वेडुलादेखि सिम्टासम्म	(१) आधारभूत तह राम्रो तरिकाले चलेको (२) सन्तोषजनक सेवा सुविधा प्रदान गर्दै आएको (३) कच्ची सडक राम्रो (४) २ वटा सिचाइ पोखरी, प्रयोग हुँदै आएको (५) २० घरलाइ खानेपानी सुविधा दिँदै आएको	(१) माध्यमिक तह बनाउने (२) अझै राम्रो सेवा सुविधा प्रदान गरेको हुनेछ (३) सडक पक्की भएको हुनेछ (४) थप सिचाइ पोखरी निर्माण भइ खेतीमा सुविधा पुगेको हुनेछ (५) थप खानेपानी योजना पुरा भइ, पानीको समस्या समाधान भएको हुनेछ	+	+	+
मानवीय सम्पत्ति	१२ पास - ४० जना वि.ए. - १५ जना जे.टि.ए. - १ जना सिकर्मी, डकर्मी - ८ जना	सबैजना साक्षर भएको, पढ्नुपर्छ भन्ने भावनाको विकास भएको	सबैले आधारभूत तह हासिल गर्नुका साथै प्राविधिक सिपमुलक शिक्षा अध्ययन गरेका हुनेछन्।	+	+	+
आर्थिक सम्पत्ति	नियुक्ति कर्मचारी - २ जना शिक्षक - २ जना, आर्मी- ३ जना अस्थायी कर्मचारी - १ जना पेन्सन - १ जना, व्यापारी - ३ जना	पराम्परागत कृषि प्रणालीमा आधारित भएकोले उत्पादन घट्दै गएको अन्य विकल्पहरू कम भएको	साक्षरता दर वृद्धि भइ गाँउमै रोजगारी व्यवस्था भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक सम्पत्ति	(१) भैरव कृषि समूह (२) भिरानी कृषि समूह (३) आमा समूह (४) राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	(१) सदस्य- २५ जना कोष- ४५ हजार (२) सदस्य- ३५ जना कोष- १ लाख (३) सदस्य- २९ जना कोष- २५ हजार	सबैको कार्यालय स्थापना गरी व्यवस्थित रूपमा चलेको हुनेछ।	+	+	+
साविक वडा नं. ४						
प्राकृतिक सम्पत्ति	(१) पानीको श्रोत १५ वटा (२) नाउलीगडा वन (३) खेतीयोग्य जमिन	(१) मुहानमा पानी कम हुँदै गएको (२) विस्तारै वन फँडानी हुँदै गएको (३) २० हे., खडेरीले असर उत्पादनमा कमी हुँदै गएको	(१) संरक्षण गर्ने (२) वनक्षेत्र व्यवस्थापन गर्ने, वृक्षारोपण (३) सिचाइको व्यवस्था भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक सम्पत्ति	(१) कालीकास्थान प्रा.वि (२) मन्दिर १० वटा	१-५ सम्म पढाइ हुने, ८७ विद्यार्थी, ३ वटा भवन भएको, २ जना नियुक्त शिक्षक भएको जिर्ण अवस्थामा रहेको	(१) मा.वि.मा रुपान्तर संरक्षण गरि अवस्थामा सुधार भएको हुने	+	+	+

क्र.सं.	जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो क्रम (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण + वा -
	भैरवथान, पितरकोथान, बज्रभैरव, बढोभैरव, कालभैरव, ब्रमराक्ष्य, कोट्यालथान, रुमालथान, कालीस्थान					
	(३) सिचाइ पोखरी सिमखेत, नाधारा, अलैंचीवाडी, कालीस्थान, कलधारा	कालीस्थानमा मर्मतको आवश्यकता, अरु पोखरी प्रयोगमा रहेको	थप सिचाइ पोखरी निर्माण हुने, कालीस्थान सिचाइ पोखरी मर्मत भएको हुने			
	(४) धारा १७ वटा घडेरी, रुमालथान, गैराघर, कालीस्थान, परिघर, कोट्यालथान, कलधारा, सिमखेत, कटिबडा, नाधारा, धोलीबडा, पडिना, भिम्पिघर, नयाँघडेरी, बरालकोट, बाहुनबडा, माडुगौरा	९ वटा (बरालकोट, बाहुनबडा, नयाँघडेरी, नाधारा, कलधारा, कोट्यालथान, परिघर, सिमखेत, गैराघर) प्रयोगमा रहेको, बाँकी जिर्ण अवस्थामा रहेको	जिर्ण अवस्थामा भएको धाराहरू मर्मत भएको हुनेछ			
	(५) मोटर बाटो	कच्ची	पक्की भएको हुनेछ			
मानवीय सम्पत्ति	एस.एल.सि - २२ जना, उच्च शिक्षा - ७ जना, अनमी - १ जना, अगुवा कृषक - ७ जना, इन्जिनियर - १ जना सिकर्मी डकर्मी -५६ जना, अनमी- १ जना, जे.टि.ए- ३ जना	सबैजना साक्षर भएको, पढ्नुपर्छ भन्ने भावनाको विकास भएको	सबैले आधारभूत तह हासिल गर्नुका साथै प्राविधिक सिपमुलक शिक्षा अध्ययन गरेका हुनेछन् ।	+	+	+
सामाजिक सम्पत्ति	(१) बयलकोट आमा समूह (२) रुमालथान आमा समूह (३) कालभैरव कृषक समूह (४) लालीगुरास गरिवी निवारण (५) कालीका कृषि तथा पशुपालन सहकारी(६) बौद्ध /वातावरण / निर्धन (७) राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	सबै समूहहरू सन्तोषजनक रूपमा चलेको	सम्पूर्ण समूहलाई क्रियाशील बनाई सरोकारवाला निकायसँग सम्बन्ध बढाउने	+	+	+
आर्थिक सम्पत्ति	(१) शिक्षक ३ जना (२) आर्मी पुलिस १५ जना (३) वैदेशिक रोजगारी १४० जना (४) भारत मजदुरी १५० जना	(१) रोजगारी हुने दर बढेको (२) कम मात्रामा तरकारी खेती गर्ने गरिएको (३) ज्याला मजदुरीका लागि बाहिर जानुपर्ने	(१) रोजगारीमा बृद्धि भएको हुने (२) व्यवसायिक कृषिमा बढोत्तरी (३) स्थानीय स्तरमा रोजगारी सिर्जना भएको हुने	+	+	+
साविक बडा नं. ५						
प्राकृतिक सम्पत्ति	(१) गल्लेधारा, बाँसखोला, छिन्या खोला, सिम्ली धारा, जुकेपानी (२) जुकेपानी सामुदायिक वन	(१) पानी कम हुँदै गएको (२) विस्तारै वन फडानी हुँदै गएको	संरक्षण तथा दीगो व्यवस्थापन भएको हुने	+	+	+
भौतिक सम्पत्ति	(१) मोटर बाटो ३ कि.मी (२) सिचाइ पोखरी २ वटा, (३) धारा एउटा,(४) मन्दिर २ वटा -देविस्थान र भैरवस्थान	(१) ४ वटा कोठा ठिक छन् (२) प्रयोगमा रहेको (३) प्रयोगमा रहेको (४) मन्दिर राम्रो छ	(१) माविमा रुपान्तरण भएको हुने (२) थप सिचाइ पोखरी निर्माण भइ खेतीका सुविधा पुगेको हुनेछ (३) खा.पा योजना निर्माण भएको हुनेछ (४) व्यवस्थित भएको हुनेछ	+	+	+
मानवीय सम्पत्ति	एस.एल.सि - ७० जना, १२ पास - ४० जना, वि.ए - १० जना, एम.ए - ३ जना, ओभिसियर - ५ जना, सिकर्मी डकर्मी -२० जना, अनमी- १ जना	सबैजना साक्षर भएको, पढ्नुपर्छ भन्ने भावनाको विकास भएको	सबैले आधारभूत तह हासिल गर्नुका साथै प्राविधिक सिपमुलक शिक्षा अध्ययन गरेका हुनेछन् ।	+	+	+

क्र.सं.	जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो क्रम (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण + वा -
	जलवायु सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति- २ जना					
आर्थिक सम्पत्ति	निजामती कर्मचारी, शिक्षक, पुलिस, व्यापारी, पानी घट्ट, तरकारी विउ उत्पादन व्यवसाय, व्यवसायिक कुखुरा पालन, विभिन्न ६ वटा समूहमा गरि रु २ लाख भन्दा बढि रकम रहेको	कृषिमा व्यवसायिकरण हुन नसकेको अन्य सन्तोषजनक	गाउँमै रोजगार सिर्जना भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक सम्पत्ति	(१) सरस्वती कृषि समूह (२) प्रगतिशिल स्वास्थ्य आमा समूह (३) जिवा कृषि समूह (४) भैरवस्थान सेभ डेलेख (५) देविसथान स्वास्थ्य आमा समूह (६) भैरव कृषि समूह	सबै समूहहरू सन्तोषजनक रुपमा चलेको	सबै सरोकारवाला निकायहरूसँग सम्बन्ध बढ्दै गएको हुने साथै सदस्य र कोष बढेको हुनेछ	+	+	+
साविक वडा नं. ६						
मानवीय सम्पत्ति	एस.एल.सि - २६ जना, १२ पास - ३५ जना, वि.ए - ३ जना, एम.ए - ३ जना जे.टि.ए - ४ जना, ल्याब टेक्निसियन - १ जना, अहेव - १ जना कम्प्युटर अपरेटर - २ जना	शिक्षित मानिसहरूको संख्या बढेको तर अपेक्षाकृत रोजगारीका अवसरहरू कम भएको, प्राविधिक जनशक्तीको अभाव	सबैजनाले आधारभूत तह हासिल गर्ने, व्यवसायिक शिक्षा लिने, पढाइको स्तर बढ्दै जानेछ	+	+	+
आर्थिक सम्पत्ति	(१) शिक्षक ३ जना, (२) सेना ८ जना (३) प्रहरी २ जना, (४) वैदेशिक रोजगारी ३ जना, (५) ओभरसियर ३ जना, (६) हातेमालो १ जना	कृषिमा व्यवसायिकरण हुन नसकेको अन्य सन्तोषजनक	(१) स्थानीय स्तर रोजगारी सिर्जना गर्ने (२) दिगो कृषि विकासमा जोड दिने	+	+	+
प्राकृतिक सम्पत्ति	(१) पानीको मुहान २६ वटा (२) सिद्धार्थ सामुदायिक वन	(१) पानी कम हुँदै गएको (२) नियमित व्यवस्थापन हुन नसकेको	(१) मुहान संरक्षण भएको हुनेछ (२) वृक्षारोपण गरि संरक्षण भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक सम्पत्ति	(१) सरस्वती आधारभूत विद्यालय (२) मन्दिर २ वटा -भैरवकोट, सिकारी कालीका, (३) मोटर बाटो	(१) राम्रो शिक्ष प्रदान गर्दै आएको (२) जिर्ण अवस्थामा रहेको (३) कच्ची सडक	(१) विद्यालयको तह थपिएको हुनेछ (२) मन्दिरको संरक्षण भएको हुनेछ (३) सडक पिच भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक सम्पत्ति	(१) आमा समूह (२) वन समूह (३) सहकारी	(१) आमा तथा वन समूह राम्रो चलिरहेको सहकारीको विस्तार हुँन बाँकी	(१) सामाजिक हितका लागि गठन भएका समूहलाई सशक्त गरी क्रियाशील बनाइएको हुने	+	+	+
साविक वडा नं. ९						
प्राकृतिक सम्पत्ति	(१) पानीको मुहानहरू १७ वटा	पहिलाको तुलनामा पानी कम हुँदै गएको	पानीका मुहान संरक्षण भएको भएको हुनेछ ।	+	+	+
भौतिक सम्पत्ति	(१) मन्दिर ५ वटा, मालिका मन्दिर तियाडी मन्दिर, शिव मन्दिर कालीका मन्दिर, दुदेमछा मन्दिर	जिर्ण अवस्थामा	मन्दिरको अवस्था राम्रो र पक्की भएको हुनेछ	+	+	+
	(२) विद्यालय २ वटा, श्री देवी उच्च मा.वि, श्री सरस्वती आ.वि	राम्रो अवस्थामा चलिरहेको	अझ राम्रो सेवा सुविधाका साथ पढाइ भएको हुनेछ			
	(३) खानेपानी ट्याङ्की	३ वटा जिर्ण अवस्थामा,	मर्मत गरि पक्की भएको हुनेछ			
	(४) धारा	८ वटा जिर्ण अवस्थामा,	मर्मत गरि पक्की भएको हुनेछ			

क्र.सं.	जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो क्रम (-)	लक्षित वर्गको पहुँच + वा -	लक्षित वर्गको नियन्त्रण + वा -
	(५) सिचाइ पोखरी २ वटा	जिर्ण अवस्थामा	पक्की भएको हुनेछ			
	(६) मोटर बाटो	कच्ची	पक्की भएको हुनेछ			
	(७) सहकारी भवन	राम्रो अवस्थामा रहेको	थप भवन निर्माण गरी व्यवस्थित भएको हुनेछ			
मानवीय सम्पत्ति	जनाले उच्च शिक्षा लिनेको संख्या उल्लेख्य, साक्षरता १०० प्रतिशत, काम गर्न सक्ने उमेर समूह रहेको	शिक्षित मानिसहरूको संख्या बढेको तर अपेक्षाकृत रोजगारीका अवसरहरू कम भएको, प्राविधिक जनशक्तीको अभाव	सवैजनाले आधारभूत तह हासिल गर्ने, व्यवसायिक शिक्षा लिने, पढाइको स्तर बढ्दै जानेछ	+	+	+
आर्थिक सम्पत्ति	(१) वैदेशिक रोजगारी - १० जना (२) आर्मि/पुलिस - २ जना, (३) अयव. - २ जना, (४) अनमी- २ जना (५) भारत मजदुरी - २०० जना, (६) शिक्षक - २ जना, (७) राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, (८) बौद्ध, बातावरण	कृषिमा व्यवसायिकरण हुन नसकेको अन्य सन्तोषजनक	(१) स्थानीय स्तर रोजगारी सिर्जना तथा दिगो रूपमा व्यवसायिक कृषि प्रणाली शुरु भएको हुने	+	+	+
सामाजिक	(१) कृषि समूह २ वटा, (२) आमा समूह २ वटा, मास्टामाणु आमा समूह तियाडी आमा समूह	(१) एउटा मात्र दर्ता भएको (२) अरु दर्ताको प्रक्रियामा जान बाँकी	(१) संस्थागत विकास भई सशक्त स्वरूप लिनेछ।	+	+	+

३.२ अनुकूलनका उपायहरू/विकल्पहरूको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरू

यस चरणमा प्राथमिकीकरण भएका जलवायु परिवर्तनका असरहरूसँग अनुकूलित हुने परिकल्पना पूरा गर्नको लागि विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यहरूको पहिचान गरिएको छ। यसैगरी समुदाय, बसोबास क्षेत्र तथा वडा आदिका लागि कार्ययोजना तर्जुमा भएका मध्ये सर्वप्रथम अति सडकटासन्न समुदायका जोखिम सम्बोधन गर्ने खालका योजनालाई प्राथमिकीकरण गरिएको छ। यसरी प्राथमिकीकरणमा परेका योजनाहरूको विस्तृत खाकालाई नै स्थानीय अनुकूलन योजनाको रूपमा प्रस्ताव गरिएको छ।

तालिका २० : अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अबधि
साविक वडा नं: १													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खडेरी	उत्पादनमा कमी, मुहानहरूमा पानी सुक्दै गएको	खाद्यान्न संकट, पानीको अभाव हुनसक्ने, सिचाइको अभाव हुनसक्ने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण (३) सिचाइ कुलो निर्माण (४) वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	२	१६	I	
	पहिरो	खेतीयोग्य जमिन बगाएको, वन क्षेत्रमा असर गरेको	भोकमरी हुनसक्ने, पुरै वन बगाउन सक्ने	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	२	३	२	३	३	२	१५	II	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि(१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
	भूक्षय	खेतीबालीमा असर गरेको	उत्पादनमा कमी हुँदै जान सक्ने	(१)गद्दा सुधार (२) भलकुलेसो कटान	३	२	३	३	३	३	१७	I	
	असिनापानी	खाद्यान्न, तरकारी तथा फलफूल खेती नष्ट गरेको	भोकमरी पर्न सक्ने	(१) बेमौसमी तरकारी खेती तालिम (२) प्लाष्टिक घर तरकारी खेती (३) बाली परिवर्तन	३	२	३	३	३	२	१६	I	
	रोगव्याधी	खाद्यान्न, तरकारी तथा फलफूल खेती उत्पादनमा कमी, पशुहरु रोगको कारण मर्ने गरेको	खाद्यान्न, तरकारी तथा फलफूलको अभाव	(१) कृषि तथा पशु तालिम, २) बीमा, ३) उन्नत नश्लको प्रयोग	२	२	३	३	३	२	१५	II	
	मिचाहाभार	खेतीबालीसंग मल, पानी तथा घामको प्रतिष्पर्धा	उचित व्यवस्थापन भएको हुने	(१) जैविक विपादी बनाउने तालिम, उखलेर फाल्ने	३	२	२	३	३	२	१५	II	
वन तथा जैविक विविधता	वनविनास	वन पैदावारको अभाव	वनको व्यवस्थापन भै वनपैदावारको सहजता	(१) वृक्षारोपण, अग्निरेखा निर्माण	३	२	३	३	३	३	१७	I	
	आगलागी	पुनरुत्पादनमा असर	वनको व्यवस्थापन भै वनपैदावारको सहजता	(१) अग्निरेखा निर्माण, तालिम	३	२	३	३	३	३	१७	I	
साविक वडा नं: २													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पहिरो	उत्पादन योग्य जमिन नष्ट भएको	पहिरो नियन्त्रणका उपायहरूको प्रयोग गरी पहिरो नियन्त्रण हुने	तारजालि, वृक्षारोपण	३	३	३	२	२	२	१५	II	
	खडेरी	उत्पादनमा कमी, पानीको मुहान सुकेको	मुहान संरक्षण लगायका क्रियाकलापहरु मार्फत खडेरीको प्रकोप घटेको हुने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण (३)सिचाइ कुलो निर्माण (४) वृक्षारोपण	३	३	३	२	२	३	१६	II	
	रोगव्याधी	गाईबाखामा रोग खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम (२) बाली परिवर्तन	३	२	३	२	३	३	१६	II	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि(१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
		खेतीमा रोग उत्पादनमा कमी		(३) वेमौसमी तरकारी खेती तालिम									
	मिचाहाभार	उत्पादनमा कमी	नियन्त्रण भएको हुने	(१) जैविक विपादी कनाउने तालिम	२	२	३	३	३	२	१५	III	
	असिनापानी	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल खेती नष्ट	टनेल खेती तथा वेमौसमी वाली लगाइ आयआर्जन बढेको हुने	(१) प्लाष्टिक घरमा व्यवसायिक तरकारी खेती	३	२	३	२	२	२	१४	IV	
	भूक्षय	मलिला माटो बगाएको	विभिन्न उपायहरू मार्फत नियन्त्रण भएको हुने	(१)गद्दा सुधार (२) भलकुलेसो कटान	३	२	३	३	३	३	१७	I	
वन तथा जैविक विविधता	वनविनास	घाँसदाउराको अभाव	वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने	(१) वृक्षारोपण, अग्निरेखा निर्माण, नियन्त्रित चरिचरण	३	३	२	३	२	३	१६	I	
साविक वडा नं: ३													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खडेरी	खेती उत्पादनमा कमि	आम्दानीका अन्य श्रोतहरू मार्फत पोषणयुक्त खाना तथा औषधि उपचारको व्यवस्था भएको हुने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण, (३) सिचाइ कुलो निर्माण, (४) वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	२	१६	II	
	पहिरो	खेतीयोग्य जमिन बगाएको, वनजंगल नष्ट	तारजालिको प्रयोग गरि पहिरो नियन्त्रण हुने	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	३	२	२	२	३	३	१५	III	
	भूक्षय	माटोको उर्वरा शक्ति कम भएर उब्जनी कम भएको	नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरि यसका असरहरू कम भएको हुने	(१)गद्दा सुधार (२) भलकुलेसो कटान	३	३	३	३	३	३	१८	I	
	रोगव्याधी	गाईबाखामा रोग खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल खेतीमा रोग उत्पादनमा कमी	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम (२) वाली परिवर्तन (३) वेमौसमी तरकारी खेती तालिम	३	३	२	२	२	२	१४	IV	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
	असिनापानी	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल नष्ट गरेको	साना र छोट्टा वाली, बेमौसमी वाली लगाइ आयोजना गर्न बढेको हुने	(१) प्लाष्टिक घरमा व्यवसायिक तरकारी खेती (२) नगदेवाली विस्तार	३	३	३	२	२	३	१६	II	
वन तथा जैविक विविधता	वनविनास	वन क्षेत्र घट्टै गएको	वन तथा जैविक विविधताको ह्रास बढेर वन पैदावारको सहजता भएको हुने	(१) वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	३	१७	I	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता	मिचाहाभार	स्थानिय बोटविरुवा लोप हुँदै गएको, वाली फस्टाउन नदिने	नियन्त्रण भएको हुने	(१) जैविक विपादी बनाउने तालिम	३	३	२	३	२	२	१५	III	
साविक वडा नं: ४													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खडेरी	पानीको मुहान सुकेको, उत्पादनमा कमी	आम्दानीका अन्य श्रोतहरू माफत पोषणयुक्त खाना तथा औषधि उपचारको व्यवस्था भएको हुने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण (३) सिचाइ कुलो निर्माण (४) वृक्षारोपण (५) प्लाष्टिक घरमा तरकारी खेती (६) मौसमी बेमौसमी तरकारी खेती तालिम	२	३	३	३	३	३	१७	I	
	रोगव्याधी	पशुमा रोग लाग्नु, वालीमा रोग, उत्पादनमा कमी	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम	३	३	२	३	३	२	१६	III	
	पहिरो	खेतीयोग्य जमिन बगाएको	थप खेती योग्य जमिन बगाउन सक्ने, खाद्यान्न अभाव हुनसक्ने	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	३	३	३	३	३	२	१७	I	
	खोल्सीकटान	खेतीयोग्य जमिन बगेको	नियन्त्रण भएको हुनेछ।	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	३	३	३	३	३	२	१७	V	
वन तथा जैविक विविधता	वनविनास	वन नष्ट	दाउरा घाँस नहुनु	(१) सचेतना तालिम (२) वृक्षारोपण	३	३	२	३	२	२	१५	I	
साविक वडा नं: ५													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खडेरी	उत्पादनमा कमी	खडेरी रोकथामका उपायहरूको	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण	२	३	२	३	३	३	१६	II	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
			अवलम्बन गरि यसको रोकथाम भएको हुनेछ	(३)सिचाइ कुलो निर्माण (४) वृक्षारोपण									
	पहिरो	खेतीयोग्य जमिन बगाएको,	तारजालि तटबन्ध तथा वृक्षारोपणको माध्यमबाट पहिरो नियन्त्रण भएको हुनेछ	(१) वृक्षारोपण (२) तटबन्धन	२	३	२	३	३	३	१६	II	
	भूक्षय	मलिलो बाटो बगाएको	भूक्षय रोकथामका उपायहरूको अवलम्बन गरि यसको रोकथाम भएको हुनेछ	(१) भलकुलेसो कटान	३	३	३	३	३	३	१८	I	
	रोगव्याधी	बाली र गाईवस्तुमा रोग	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम (२) बाली परिवर्तन	३	३	२	३	२	२	१५	IV	
	खोल्सीकटान	खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको	नियन्त्रण भएको हुनेछ ।	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	३	३	२	२	३	३	१६	II	
वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश	वन क्षेत्र घटेको	वन तथा जैविक विविधता संरक्षण मार्फत वन पैदावारको सहजता, पानी मुलको संरक्षण भएको हुने	(१) खुल्ला चरीचरन बन्द गराउने (२) वृक्षारोपण	३	३	३	३	३	३	१८	I	
	आगलागी	वन नष्ट	वन हराभरा भइ वन्यजन्तु बढ्ने	(१) अग्निरेखा निर्माण	२	३	२	३	३	३	१६	III	
साविक वडा नं: ६													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पहिरो	जमीन नष्ट	तारजालिको प्रयोग गरि पहिरो नियन्त्रण हुने	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	२	३	२	३	३	२	१५	III	
	खोल्सीकटान	जमीन नष्ट	नियन्त्रण भएको हुनेछ ।	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	२	३	२	३	३	२	१५	III	
	भूक्षय	मलिलो माटोको क्षति	रोकथामका उपायहरूको प्रयोगबाट भूक्षय नियन्त्रण भएको हुने	(१) भलकुलेसो कटान, गद्दा सुधार, छापो प्रयोग	३	३	३	३	३	३	१८	I	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
	खडेरी	वाली लगाउन सिचाइको अभाव, खाने पानीको अभाव	अनुकूलनका उपायहरूको उपयोगबाट मानव स्वास्थ्यमा देखिएका समस्या कम भएको हुने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण (३) सिचाइ कुलो निर्माण (४) वृक्षारोपण	३	३	२	३	२	३	१६	II	
	रोगव्याधी	वाली नष्ट बाखामा रोग	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम (२) फलफूल खेती विस्तार (३) बेमौसमी तरकारी खेती तालिम	३	३	२	३	२	३	१६	II	
	मिचाहाभार	वाली फस्टाउन नदिने	नियन्त्रण भएको हुने	(१) जैविक विषादी बनाउने तालिम	३	३	२	३	२	२	१५	III	
	असिनापानी	खाद्यान्न, तरकारी र फलफूल खेती नष्ट	साना र छोट्टा वाली, बेमौसमी वाली लगाइ आयआर्जन बढाउने	(१) प्लाष्टिक घरमा तरकारी खेती (२) बेमौसमी तरकारी खेती तालिम (३) वाली परिवर्तन तथा वाली बीमा	३	३	२	३	२	२	१५	III	
वन तथा जैविक विविधता	डढेलो	वन क्षेत्रमा कमि	वन हराभरा भइ वन्यजन्तु बढ्ने	(१) वृक्षारोपण (२) अग्निरेखा निर्माण	२	३	२	३	३	३	१६	II	
	वन विनाश	वन क्षेत्रमा कमि	वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने	(१) वृक्षारोपण, नियन्त्रित चरिचरण	२	३	२	३	३	३	१६	II	
साथिक वडा नं: ९													
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	रोगव्याधी	उत्पादनमा कमि	रोग नियन्त्रण भइ समस्या मुक्त भएको हुने	(१) कृषि तथा पशु तालिम, (२) वाली परिवर्तन, (३) फलफूल खेती, (४) प्लाष्टिक घर (५) सरल थोपा सिचाइ	३	३	२	३	३	२	१६	II	
	खडेरी	सुख्खा बढेको	अनुकूलनका उपायहरूको उपयोगबाट मानव स्वास्थ्यमा देखिएका समस्या कम भएको हुने	(१) मुहान संरक्षण (२) सिचाइ पोखरी निर्माण (३) फलफूल खेती (४) प्लाष्टिक घर (५) सरल थोपा सिचाइ	३	३	३	३	२	३	१७	I	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	V4,V3,V2 लक्षितवर्ग मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमि (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
	खोल्सीकटान	खेतीयोग्य जमीन नष्ट	नियन्त्रण भएको हुनेछ ।	(१) तटबन्धन (२) वृक्षारोपण	३	३	२	२	२	२	१४	III	
	पहिरो	खेतीयोग्य जमीन नष्ट	तारजालको प्रयोग गरि पहिरो नियन्त्रण हुने	तारजालि, वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	२	१६	II	

३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरूको विश्लेषण

महिला दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गहरूको जोखिम विश्लेषणबाट सबै जसो प्रकोपका क्षेत्रमा विश्लेषण गर्दा उमेरगत समूह बालबालिका र वृद्धहरूलाई असर गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी लैंगिक विश्लेषण गर्दा महिलालाई बढि असर परेको छ भने आर्थिक रुपमा विपन्नलाई बढि असर परेको छ ।

तालिका २१: प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण

प्रकोपका प्रकारहरू	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग																	
	उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जतजाति					
	बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्ध	पुरुष	महिला	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	एकल महिला	अपाङ्ग	दलित	जनजाति	क्षेत्री, बाहुन	मुस्लिम	अन्य	
साविक वडा नं. १	खडेरी	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	पहिरो	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	३	४	०	४	-	-
	भूक्षय	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	३	४	०	३	-	-
	वनविनास	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	रोगव्याद	२	४	४	२	४	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	बनमारा	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	आगलागि	२	४	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	४	-	-
साविक वडा नं. २	असिनापानी	२	४	४	२	४	४	४	३	२	१	४	२	४	०	४	-	-
	पहिरो	२	३	४	२	४	४	४	३	२	१	४	३	४	०	४	-	-
	खडेरी	३	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	असिनापानी	२	३	४	२	४	४	४	३	२	१	४	२	४	०	४	-	-
	भूक्षय	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	खोल्सीकटान	२	३	४	२	४	४	४	३	२	१	४	२	४	०	४	-	-
	वनविनास	३	४	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	४	-	-
साविक वडा नं. १	रोगव्याद	२	४	४	२	४	४	४	३	२	१	४	३	४	०	३	-	-
	मिचाहाभार	२	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
साविक वडा नं. १	खडेरी	३	३	४	२	३	४	४	३	२	१	४	२	४	०	३	-	-
	पहिरो	२	४	४	२	४	४	४	३	२	१	४	३	४	०	४	-	-

प्रकोपका प्रकारहरु		प्रकोप संकटासन्नता वर्ग																
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जतजाति				
		बलबालिका	युवा	वयस्क	वृद्ध	पुरुष	महिला	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	एकल महिला	अपाङ्ग	दलित	जनजाति	क्षेत्री, बाहुन	मुस्लिम	अन्य
	भूक्षय	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	वनविनास	२	४	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	रोगव्याद	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	वनमारा	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	असिनापानी	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
साविक वडा नं. ४	रोगव्याद	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खडेरी	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	वनविनास	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	पहिरो	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	डल्लेकुरो	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
साविक वडा नं. ५	खेल्सीकटान	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	पहिरो	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	खडेरी	२	४	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	आगलागी	२	४	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	वनविनास	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	४	१	१	
	रोगव्याद	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	वनमारा	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खोल्सीकटान	२	४	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
साविक वडा नं. ६	भूक्षय	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	पहिरो	२	४	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खोल्सीकटान	२	४	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	भूक्षय	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खडेरी	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	रोगव्याद	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	मिचाहाभार	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
साविक वडा नं. ९	आगलागी	२	४	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	असिनापानी	२	४	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खडेरी	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	खोल्सीकटान	२	२	४	२	४	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	पहिरो	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	वनविनास	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
	असिनापानी	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१	
रोगव्याद	२	२	४	२	२	४	२	२	१	४	२	४	०	२	१	१		

नोट : संकटासन्नता वर्ग पहिचान गर्दा १ देखि ४ सम्ममा विभाजन गरिएको छ, जसमा १ ले कम संकटासन्नता जनाउँछ भने ४ ले अति उच्च संकटासन्नता जनाउँछ।

३.४ भावी जलवायू परिदृश्य तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना

यस वडाका सम्पूर्ण वडाहरूका छलफल तथा अन्तरक्रियाबाट यहाँ देखिएका प्रमुख प्रकोपहरू तथा विकास निर्माण सम्बन्धि चुनौतीहरूको सूची तयार गरिए पछि वडास्तरमा त्यस्ता प्रकोपहरूको संबोधनका लागि उपायहरूको मस्यौदा तयार गरिएको थियो । हरेक वडाहरूबाट संकलित मस्यौदालाई अन्तिम रूप प्रदान गर्नको लागि वडास्तरिय स्थानीय अनुकूलन योजना तयारी बैठकमा वडाहरूबाट आएका समस्याहरू तथा तिनलाई संबोधन गर्न बनेको योजनाको मस्यौदाको सूची प्रस्तुत गरिएको हो । यसरी योजना तयार गर्दा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी खाकाले तोकेका चरणहरूलाई थप मजबुत कार्ययोजना तयार गर्न उपजलाधार क्षेत्र अवधारणा तथा सहभागितमुलक परिदृश्य निर्माण अवधारणालाई समायोजन गरी विगतका वर्षहरूदेखि परेका असरहरूको लेखाजोखा गर्दै हालको अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । उक्त विश्लेषणमा आधारित हुने गरि आगामी १० वर्षमा आफुले देख्न चाहेको अवस्थाहरूको बारेमा छलफल गरि तल उल्लेखित अवस्थाहरूको परिकल्पना गरिएको छ । यी परिकल्पनाहरू पुरा गर्नको लागि पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका तथा अन्य निकायहरूको उल्लेख्य भुमिकाको अपेक्षा यहाँका सरोकारवालाहरू रहेको छ ।

१. यहाँका सम्पूर्ण मानिसहरूको उच्च शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षामा पहुँच भै स्थानिय तथा स्वदेशमै रोजगारी तथा अन्य उद्यमशिलताबाट मानिसहरूको आय आर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ । कम्तिमा ५० जना मानिसहरू स्थानीयस्तरमा स्वरोजगार भएका हुनेछन्, साथै स्थानीय स्तरमा व्यवसाय तथा रोजगारीका अवसरहरू बढेर भारत जस्ता देशमा कम पारिश्रमिकमा काम गर्न जाने मानिसहरूको संख्या कम्तिमा ५० प्रतिशत घटेको हुनेछ ।

२. जैविक तथा दीगो भु व्यवस्थापन प्रविधीमा आधारीत कृषि व्यवसाय प्रवर्धन हुने खालका क्रियाकलाप सञ्चालन भै खाद्यान्नको दीगो रूपमा उत्पादन भएको हुनेछ ।

३. वन विनास र भुक्षयलाई रोकथाम गर्न वृक्षारोपण गर्ने, अग्नि नियन्त्रणका कार्यक्रमहरूबाट समग्र वन व्यवस्थापन सुदृढ गर्दै वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

४. जलवायूजन्य प्रकोपका कारण अति उच्च तथा उच्च संकटासन्न तहमा परेका मानिसहरूको संकटासन्नता घटेको हुनेछ ।

५. खानेपानीको मुहान संरक्षण, सिंचाई पोखरी निर्माण, वायो इन्जिनियरिंग प्रविधिको प्रयोगबाट भूक्षय नियन्त्रण भएको हुनेछ

६. जलवायूका असरहरूबाट बँच्नको लागि कृषि वाली तथा पशु वीमा तथा मानिसहरूको स्वास्थ्य वीमा गर्ने प्रचलनको विकास भएको हुनेछ ।

७. वन पैदावार माथिको निर्भरता घटाउन वैकल्पिक उर्जा जस्तै: गोबर ग्याँस, सोलार पावरको जडान भई उपयोग भएको हुनेछ साथै यो वडा धुँवारहित वडाको रूपमा विकास भएको हुनेछ ।

८. समग्र जलवायू परिवर्तनका प्रभावहरू कम गर्नका लागि स्थानीय स्तरमा गर्न सकिने अनुकूलनका कार्यहरू सञ्चालन भै मानिसहरूको दैनिक जीविकोपार्जनको अवस्था सुदृढ भएको हुनेछ ।

९. परम्परागत रूपमा चलिरहेको निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै बदलिदो जलवायूको अवस्थासंग मेल खाने फलफुलहरु (आँप, केरा, कागती, अमिलो) आदिको रोपण तथा व्यवसायिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गरि स्थानीय स्तरमा आयआर्जनको वृद्धि भएको हुनेछ ।

१०. प्राङ्गारिक मलको उत्पादनमा वृद्धि तथा उचित व्यवस्थापन भई जमीनको उत्पादकत्वमा सुधार भएको हुनेछ भने रासायनिक मल तथा विषादीको प्रयोग घट्दै जानेछ ।

३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण

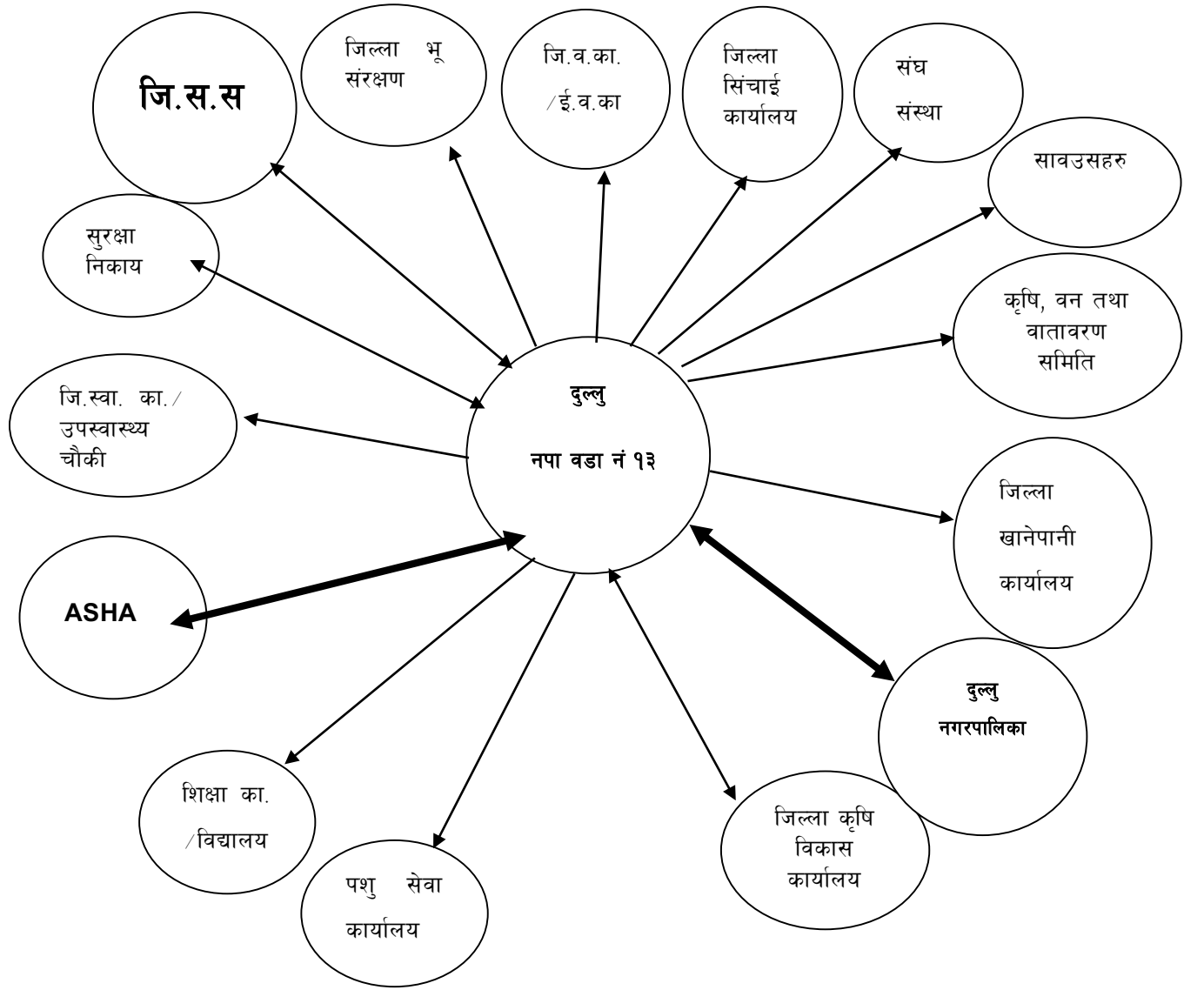
यस वडामा रहेका तथा बाहिर रहेर पनि यहाँका मानिसहरुलाई सेवा दिने दायित्व भएका संस्थाहरुको बारेमा वडा स्तरीय शुरुको सचेतकरण तथा कार्यक्रमको योजना तर्जुमा गोष्ठीमा सामुहिक छलफल गरिएको थियो । खास गरि यहाँ जलवायूको असर तथा प्रभावहरुबाट अनुकूलित हुने सवालमा आर्थिक, प्राविधिक तथा सहजिकरण सहयोग पाउन सक्ने संघ, संस्था तथा निकायहरु सहभागितात्मक तरिकाले छलफल बाट संस्था, ति संस्थाहरुबाट प्राप्त हुने सेवा र सेवाको गुणस्तरको बारेमा छलफल गरि निष्कर्ष निकालिएको थियो, जुन तल उल्लेखित तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २२: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ का सेवा प्रदायक संस्थाहरु

सेवा प्रदान गर्ने संस्था	प्रदान गर्ने सेवा	सेवा लिने प्रक्रिया	सम्पर्क व्यक्ति (फोन नम्बर)
दुल्लु नगरपालिकाको कार्यालय	नक्शा पास, जग्गा धनि पुर्जा वितरण, पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, को योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	मेयर: घनश्याम भण्डारी ९८५१००२६६८८
वडा नं. १० को कार्यालय कार्यालय, लाँकुरी	पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, गाविसको योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	सुर्य बहादुर शाही (अध्यक्ष)
स्वास्थ्य चौकी	विरामीलाइ औषधी उपचार गर्ने, २४ घण्टा प्रसुती सेवा प्रदान गर्ने	निवेदन, सर्म्पक	दिपेन्द्र जंग शाही ९८५८०८७६४८
सुआहारा कार्यक्रम	सरसफाइ तथा स्वस्थ खाना	निवेदन, सर्म्पक	सुनिता विसुके ९८००५१७५७३
कृषि कार्यलय	करेसावारी, अगुवा कृषक सम्बन्धी तालिम	निवेदन, सर्म्पक	सिर्जना थापा ९८१२५०८६२१
पशु सेवा कार्यलय	पशुको उपचार गर्ने, मौषम अनुसार डाले घाँस तथा भुँइ घाँसको बिउ वितरण	निवेदन, सर्म्पक	बलविर खड्का ९८४८१०८१९०
हुलाक	कार्यलय सिलबन्धि, कागजपत्र बाहिर पठाउने	निवेदन, सर्म्पक	कृष्ण भण्डारी
सहकारी, कृषि पशुपालन, बिउ उत्पादन सहकारी	वचत परिचालन	निवेदन, सर्म्पक	कृष्ण भण्डारी
महिला शसक्तिकरण	महिला अधिकार, घरेलु हिंसा	निवेदन, सर्म्पक	मञ्जु कुमारी शाही ९८१४५०३५३३
विद्यालय	शिक्षा, तालिम	निवेदन, सर्म्पक	नारायण लम्साल ९८४८०७४९८
जिल्ला कृषि कार्यालय तथा कृषि सेवा केन्द्र	कृषि सम्बन्धि ज्ञान, सीप, मल बिउ, रोग आदिको जानकारी तथा रोग निदानमा सहजिकरण	निवेदन, सर्म्पक	गगन हमाल/ ९८४८०६८१२४
सामुदायिक वन (२ वटा)	सामुदायिक वनको व्यवस्थापन, वन पैदावार संकलन तथा वितरण र विकास निर्माण	निवेदन, सर्म्पक	सावका अध्यक्षहरु
जिससको कार्यालय	आर्थिक सहयोग, प्राविधिक सहयोग, समन्वय	निवेदन, सर्म्पक	प्रेम थापा, प्रमुख (मोवाइल: ९८५८०५००४५)

सेवा प्रदान गर्ने संस्था	प्रदान गर्ने सेवा	सेवा लिने प्रक्रिया	सम्पर्क व्यक्ति (फोन नम्बर)
जिल्ला शिक्षा कार्यालय	शिक्षक दरबन्दी प्रदान, शैक्षिक सामग्री, विद्यालयको अनुगमन तथा मुल्यांकन	निवेदन, सर्पक	पुर्ण प्रसाद रिजाल (जिशिअ)
जिल्ला खानेपानी कार्यालय	खानेपानीको लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	निवेदन, सर्पक	प्रमुख
जिल्ला वन कार्यालय	वन समुह गठन, वन श्रोत सर्भेक्षण, वन पैदावारको संकलन तथा छुट पुर्जी प्रदान	निवेदन, सर्पक	रामकाजी श्रेष्ठ (जिवअ) ९८५८०५०९३२ (मोबाईल), अफिस: ०८९४२०९३२
जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	स्वास्थ्य सम्बन्धि सचेतना, स्वास्थ्य सम्बन्धि ज्ञान सिप	निवेदन, सर्पक	प्रमुख
जिल्ला सिंचाइ कार्यालय	सिंचाइ कुलो, नहर निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	निवेदन, सर्पक	प्रमुख
जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नागरिकता, पासपोर्ट, नाता प्रमाणित तथा सुरक्षा प्रदान	निवेदन, सर्पक	०८९ ४२०९९२
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (आशा)	अनुकूलन कार्यक्रम सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम, अनुकूलन योजना तयारीमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग तथा योजना तयारीमा आर्थिक सहयोग	निवेदन, सर्पक	कमल आर्चाय (०८९४२०६६९)
जिल्ला भू संरक्षण कार्यालय	तारजाली वितरण, माटो संरक्षण	निवेदन, सर्पक	मोबाइल:९८५८०५९४३४

प्रमुख संस्थाहरु संग यस साविक गाविसको सम्बन्धको स्तर, सम्बन्धको प्रकार तथा सेवाको पहुँचको आधारमा तलको रोटी चित्र तयार गरिएको छ ।

चित्र ६: दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मा रहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरु

३.७ अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयन

यो अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्व दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मा रहनेछ । यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३ मातहतमा रहने भएपनि समग्रमा नगरपालिकाको सम्पत्तीको रूपमा यो योजना रहने छ । यो योजना आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखी आगामी तीन वर्षको लागि कार्यान्वयन गरिने छ । कार्यान्वयनको लागि पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले तीन वर्षसम्म केही बजेट प्रदान गर्ने छ भने वडा, नगरपालिका, जिल्ला समन्वयन समिती तथा अन्य गैर सरकारी संस्थाहरुले समेत आर्थिक योगदान गर्ने छन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यो कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सहजिकरण गर्न जिल्ला स्तरिय सहजकर्ताहरुको परिचालन गरिनेछ ।

३.८ लैंगिक समानता तथा समावेशिकरण

जलवायु परिवर्तनका कारणले समुदायस्तरमा खडेरी, पहिरो, आगलागी, रोगव्याधि मिचाहाभार, भूक्षय, आगलागी, वन विनास जस्ता विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरु बढेकोले यहाँका सबै मानिसहरुमा उल्लेख्य रूपमा असर गरेको देखिएको छ । कृषियोग्य जमिनमा उत्पादन घटेकोले भारत तथा स्थानीय स्तरमा पनि मजदुरी गर्नेको दर क्रमशः बढेर गएको छ । यद्यपि बढी जोखिममा महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा परेको अवस्था देखिन्छ । यस वडाका अधिकांश पुरुष रोजगारीको लागि देश तथा विदेशमा जाने गरेका छन् । धेरै जसो घरका पुरुषहरु भारतमा गई मजदुरी गर्ने र उक्त आमदानीले जीविकोपार्जन गर्ने प्रचलन पहिले देखि नै भएपनि हालको समयमा उत्पादनमा आएको कमिका कारण पनि बढी जसो पुरुषहरु भारतमा रोजगारी गर्न जाने भएकोले घरखेतमा महिलाहरुले अझ बढि समय काम गर्ने परेको छ । यस वडामा महिला तथा पुरुषहरुको निर्णय प्रक्रियामा उत्तरदायित्व र पहुँचको अवस्था तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २३: निर्णय प्रक्रियाका उत्तरदायित्व र पहुँच विश्लेषण

क्र.स	क्रियाकलाप	कसले निर्णय गर्छ		कसले कार्य गर्छ		कसको पहुँचमा छ	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	घर व्यवहार	✓		✓		✓	
२	वन जाने	✓	✓	✓	✓	✓	✓
३	बैठक जाने	✓	✓	✓	✓	✓	✓
४	आर्थिक कारोबार	✓	✓		✓		✓
५	पशुसेवा र स्यहार सुसार	✓	✓	✓		✓	
६	जागिर गर्ने	✓	✓		✓		✓
७	राजनिती गर्ने		✓		✓		✓
८	विरामी स्याहार	✓	✓	✓	✓	✓	✓
९	बालिनाली	✓	✓	✓	✓	✓	✓

त्यसै गरि तलको तालिकामा पुरुष तथा महिलाको कार्य विभाजनको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार महिलाहरु घरायसी काममा ज्यादा संलग्न भएको देखिन्छ भने अझ अनुत्पादनमुलक कार्यहरुमा महिलाको निकै समय खर्च हुने गरेको देखिन्छ । खास गरि यहाँका महिलाहरु घरभित्र तथा बाहिर दुबैतिरको काममा पुरुषको तुलनामा बढि लाग्ने देखिएको छ । पानी बोक्ने, घाँसपात तथा दाउरा लिन जाने पनि महिलाहरु नै बढि हुने भएकोले वन विनास, खडेरी, पानीको मुहान सुक्ने

आदि कारणले महिलाहरूको कार्यबोझ भन्नु थपिएको देखिन्छ । यद्यपी धेरै जसो अवस्थामा सम्पत्तीमा महिलाहरूको पहुच भएपनि नियन्त्रण अत्यन्तै न्यून देखिन्छ । त्यसैगरी समान पनि ज्यालामा विदेभ अभै विद्यमान रहेको छ भने कार्यबोझ भने पुरुषको तुलनामा महिलाहरूमा बढि देखिन्छ ।

तालिका २४: कार्य विभाजन विश्लेषण

क्र.स	क्रियाकलाप	संलग्नता	
		महिला (१-४)	पुरुष (१-४)
१	उत्पादनमुलक कार्य		
	जागीर	२	४
	पशुपालन	३	२
	तरकारी खेती	३	२
	ज्याला मजदुरी	१	४
२	अनुत्पादनमुलक कार्यहरु		
	घर धन्दा	४	१
	लुगाधुने	४	१
	घाँस दउरा	३	३
	कूटने पिस्ने	४	१
	जोत्ने खन्ने	१	४
	सामाजिक कार्य	२	४

अभै पनि सार्वजनिक कार्यक्रमहरु जस्तै तालिम गोष्ठी तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा कार्यक्रममा महिलाहरूको पहिले भन्दा हाल सहभागिता निकै बढ्न थालेको देखिन्छ । यो कार्ययोजना तयारीको चरणहरुमा पनि सकेसम्म अधिक महिला तथा दलितहरूको सहभागिता गराउनको लागि प्रयास गरिएको छ । जस अनुसार यस वडामा यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गर्दा १२३ जना पुरुष सहभागी हुँदा २७८ जना महिलाहरु सहभागि भएका छन् जुन करिब ६७.६४ प्रतिशत हुन आँउछ । कतिपय अवस्थामा सहभागि महिलाहरुले बोल्ल खोज्दा, पुरुष सहभागिहरुले हस्तक्षेप गरिदिने अवस्था विद्यमान रहेपनि सहजकर्ताको सहजीकरणले महिला, दलित, विपन्नले उठाएको विषय छलफलको विषयवस्तु बनाउन सकिने रहेछ भन्ने कुरा यस वडाको अनुकूलन योजना तयारीबाट प्रष्ट भएको छ ।

जलवायु परिवर्तनले निम्त्याउने प्रकोपले पार्ने असर ब्यक्ति, परिवार वा समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ यसले पार्ने प्रभाव पनि फरक फरक हुन्छ । अनुकूलन क्षमताको विश्लेषणबाट पनि यहाँ सबैभन्दा बढि महिला, वृद्धवृद्धाहरु तथा बालबालिकाहरु प्रभावित भएको देखिएको छ । त्यसै गरी आर्थिक हैसियतको पनि जोखिमको मात्रा फरक हुनेमा ठुलो महत्व देखिन्छ ।

३.९ स्थानीय अनुकूलन योजना प्रगति अनुगमन तथा मुल्यांकन

यस वडामा भएका सचेतना तथा योजना तर्जुमा छलफलको क्रममा यहाँका मानिसहरूको जलवायु परिवर्तनको अवधारणा तथा जुध्नको लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको बारेमा छलफल गरिएको थियो । जस अनुसार स्थानीय स्तरमा जलवायूका असर तथा प्रभावहरु भैल्ल बाध्य भएपनि यसको कारण तथा अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका उपायहरूको बारेमा कमैमात्र

जानकारी रहेको पाइएको छ । अझ जलवायूका असर तथा प्रभावहरुबाट सबै भन्दा बढि वनमा आश्रित महिला, बालबालिका तथा बृद्धहरुमा हुने देखिएको छ भने त्यहि वर्गमा यस सम्बन्धि कम जानकारी रहको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा तय भएका अनुकूलन योजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन महत्वपूर्ण हुँने हुँदा अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकन महत्वपूर्ण पक्ष हुने छ ।

यसको लागि वडा तथा नगरपालिका तहमा अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनका प्रगति र परिणाम सम्बन्धी प्राप्त सूचना तथा तथ्यहरुको संकलन र मूल्यांकन गर्न नगरपालिकामा रहेका बहुसरोकारवालाहरुको संलग्नता रहने छ । यसका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समीक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितामा संचालन गरिने छ । आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न समय समयमा स्थलगत अनुगमन समेत गरिने छ । समीक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट यो योजना कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्यांकन गरी सिकाइहरुको आदान प्रदान हुनेछ । यसरी नै समय समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका संयन्त्रहरुबाट पनि संयुक्त अनुगमन भई प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण प्राप्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त यो योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने परियोजना (पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना) को जिल्लामा रहेको कार्यालयले पनि बेलाबेलामा कार्य प्रगतिबारे मूल्यांकन गर्ने छ भने वार्षिक रुपमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाइ गरिने छ । हरेक वर्ष भएका अनुगमन तथा मूल्यांकनबाट प्राप्त भएका सिकाइहरु तथा चुनौतीहरुलाई अर्को वर्ष क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ । यो योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तलको तालिकामा उल्लेख भए अनुसार अनुगमन कार्यहरु गरिने छ ।

अनुगमनका तहहरु	उद्देश्यहरु	जिम्मेवारी	समय	प्रक्रिया
क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न समुदाय तथा वडा तहका अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न । प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> कृषि, वन तथा वातावरण समिति, वडा नागरिक मञ्च 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम संचालन भैरहेको वेलामा तथा सकिएपछि 	अन्तरक्रिया, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वःअनुगमन तथा मूल्यांकन
वडास्तरिय तहका अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरु तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर तथा प्रगतिको लेखाजोर्खा 	<ul style="list-style-type: none"> वडास्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक अर्धवार्षिक, चौमासिक 	समीक्षा गोष्ठी प्रतक्ष्या अनुगमन, लक्षित वर्गहरुसंग छलफल
नगरपालिका स्तरीय अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम कार्यान्वयनको सुनिश्चितता तथा गुणस्तर लेखाजोर्खा 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाले तोकेको संयन्त्र 	<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक अर्धवार्षिक 	समीक्षा गोष्ठी प्रतक्ष्या अनुगमन, लक्षित वर्गहरुसंग छलफल
जिल्लास्तरिय अनुगमन (नतिजाहरु र उपलब्धी तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> अनुकूलन योजनाको उपलब्धीहरु र नतिजाहरु प्राप्त भए नभएको एकिन गर्न सिकाइहरुको लागि 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला समन्वय समिति, आशा लगायत सहयोगी संस्थाहरु 	<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक तथा कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि 	समीक्षा गोष्ठी आधारभूत तथ्यांकको आधारमा सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण प्रगति प्रतिवेदनको अध्ययन

३.१० द्वन्द्व व्यवस्थापन

यस वडाको अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनको समयमा विभिन्न मतभेद तथा द्वन्द्वहरू देखा परेमा स्थानीय स्तरमा वडा तथा नगरपालिकाले व्यवस्थापन गर्नेछन् । अन्य कानुनी तथा प्राविधिक सहयोग चाहिएमा स्थानीय तहहरूले सेवा प्रदायकसंग आवश्यक परामर्श लिन सक्ने छन् ।

३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

विभिन्न चरणहरू पार गर्दै यस वडाका बासिन्दाहरूले आगामी तीन वर्षको लागि जलवायू परिवर्तनका असरहरूबाट बच्नको लागि विस्तृत कार्ययोजना तयार गरेका छन् । जसलाई तालिका २८ मा प्रस्तुत गरिएको छ भने तलको तालिकामा योजनाको संक्षिप्त रूप प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार यस वडाको लागि आगामी तीन वर्षको लागि रु ५,१९,६९,६००/को योजना बनेको छ । पहिलो वर्षको लागि करिब आधा योजनाहरू रहेका छन् जसको लागि रु ९६,१०,८००/योजनाहरू तय भएका छन् भने दोश्रो वर्षको लागि रु १,६२,४४,०००/तथा अन्तिम वर्षको लागि रु २,६१,०६,८००/ का योजनाहरू तय भएका छन् । यि योजनाहरूको कार्यान्वयनमा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले आगामी तीन वर्षसम्म केहि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नेछ भने अन्य संस्थाहरू जस्तै: नगरपालिका, जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरू, परियोजनाहरूबाट समेत यो योजना कार्यान्वयनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको अपेक्षा यस वडाले गरेको छ । कार्यक्रमको प्रभावकारिताको लागि अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नको लागि परियोजना अबधिको लागि रु ६,१५,०००/ रकमको आवश्यकता समेत औल्याईएको छ ।

तालिका २५: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

साविक वडा नं १ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																
	सिचाइ पोखरी निर्माण	वटा	१	४०००००	३३	५३	९६	१८३	-	-	१	४००	-	-	४००	आशा, कृषि तथा न.पा	कुडाखोला (साविक १ २ ४ ५)
	कृषि तालिम	पटक	१	४००००	२	८	२०	३०	१	४०	-	-	-	-	४०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	भेटनेरी तालिम	पटक	१	४००००	२	८	२०	३०	१	४०	-	-	-	-	४०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	पोली हाउस र सरल थोपा सिचाइ	वटा	३०	२५०००	-	१५	१५	३०	-	-	७	१७५	८	२००	३७५	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	खोरसुधार	वटा	१०	१५०००	-	-	१०	१०	१०	१५०	-	-	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	कुखुरा पालन	जना	१०	१५००००	१	२	७	१०	-	-	१०	१५००	-	-	१५००	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	बङ्गुर पालन	जना	१०	५०००	-	-	१०	१०	-	-	-	-	१०	५०	५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	भुइ घाँस रोपण	के.जी	१०	५००	२	४	५४	१०४	५	२.५	-	-	५	२.५	५	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	डालेघाँस रोपण	के.जी	६	३५०	२	४	५४	१०४	३	१.०५	-	-	३	१.०५	२.१	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	२	३००००	-	२	२५	५०	२	६०	-	-	-	-	६०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको राँगा वितरण	वटा	१	१००	-	२	४८	५४	-	-	१	१००	-	-	१००	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
										२९३.५५		८२५		२७६.०५	१३९४.६		
२	जलस्रोत तथा उर्जा																
	मुहान संरक्षण	वटा	३	६००००	१०	१	१८	५८	३	१८०	-	-	-	-	१८०	आशा, तथा न.पा	पानीमुल, टिमुरभाड,
										१८०					१८०		
३	वन तथा जैविक विविधता																
	वृक्षारोपण	वि.सं	३००	२०	७	२	३	३५	-	-	३०	६	-	-	६	आशा, वन तथा न.पा	गौरावाटा, नयाघडेरी
	वृक्षारोपण	वि.स	१२००	५०	२	४	५४	१०४	६०	३०	६०	३०	-	-	६०	आशा, वन तथा न.पा	भाटिने, दन्तुखोला, सदरखाल, भदुका
	जम्मा									३०		३६			६६		

साविक वडा नं १ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
४	भौतिक पुर्वाधार																
	खा.पा. निर्माण	वटा	४	५०००००	४	२१	८०	६५	-	-	४	२०००	-	-	२०००	आशा, तथा न.पा	काउली देखि कोप्चेपानी
	ग्याबियन जाली	वटा	३००	३०००	२५	५०	१५	३०	१००	-	-	-	-	१००	आशा, तथा न.पा	दन्तु भाटिने, तियाडी (साविक १ २ ४)	
									१००		२०००			२९००			

साविक वडा नं २ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																
	सिचाइ पोखरी निर्माण	वटा	६	४०००००	१०	१०	४०	६०	-	-	६	२४००	-	-	२४००	आशा कृषि तथा न.पा	खाडा, छरेफुरका, चढेपानी, मल्लासिम, बडी, कुनघाट
	सिचाइ कुलो निर्माण	वटा	५	५०००००	१५	२१	१३	१७३	-	-	२	१०००	३	१५००	२५००	आशा कृषि तथा न.पा	सिस्नेघाडी मुहान, छरेफुरका, राइमुल, कैलाधारो, धनगल्फा
	सिचाइ कुलो मर्मत	वटा	१	१५००००	-	१०	१५	२५	१	१५०	-	-	-	१५०	आशा कृषि तथा न.पा	सिस्ने घाडी देखि गहिरी पाटा सम्म	
	कृषि तालिम	पटक	२	४००००	१०	२०	४०	६०	२	८०	-	-	-	८०	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	भेटनेरी तालिम	पटक	२	४००००	१०	२०	४०	६०	२	८०	-	-	-	८०	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	सरल थोपा सिचाइ	वटा	१५	३०००	२	८	५	१५	-	-	-	-	१५	४५	४५	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	पोलीहाउस र सरल थोपा सिचाइ	वटा	२०	२००००	-	-	२०	२०	-	-	२०	४००	-	-	४००	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	खोर सुधार	वटा	१५	१५०००	-	५	१०	१५	१५	२२५	-	-	-	२२५	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	भकारो सुधार	वटा	१५	५०००	-	५	१०	१५	१५	७५	-	-	-	७५	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	जैविक विषादी बनावने तालिम	पटक	२	४००००	-	१५	३५	५०	२	८०	-	-	-	८०	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	

साविक वडा नं २ मालिका																		
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय	
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)				
	नगदेबाली -अदुवा, बेसार	के.जी	१०	१०००	५	१५	४	६५	-	-	१०	१०	-	-	१०	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	फलफूल खेती - अम्बा, केरा, आँप, लिच्छि, कागती	वि.सं	३०००	३०	५	२०	७५	१००	-	-	३०००	१०	-	-	१०	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	३	२५०००	१५	२१	१३	१७३	-	-	३	७५	-	-	७५	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	उन्नत जातको राँगा वितरण	वटा	१	१००	१५	२१	१३	१७३	-	-	१	१००	-	-	१००	आशा कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय	
										६९०		४१५५		१५४५	६३९०			
२	जलस्रोत तथा उर्जा																	
	मुहान संरक्षण (मदेशआँप, चढेपानी, सिमखेत कुवा, खशयान, बोटपाडा, लिउडेपानी, पटालधारा)	वटा	१३	४००००	१५	२१	१३	१७१	५	४००	८	३२०	-	-	३२०	आशा, तथा न.पा	खडाधारा, छारेडाडा, दारिमधारा, गहिरापाटा, बडीमलासिम समेत	
	सोलार	वटा	४	१५०००	-	-	४	४	४	६०	-	-	-	-	६०	आशा, बैकल्पिक उर्जा तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	सुधारिएको घट्ट	वटा	४	२०००००	१५	२१	१३	१७१	४	८००	-	-	-	-	८००	आशा, तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	जम्मा									१२६०		३२०			१५८०			
३	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लाग																	
	सुधारिएको चुलो	वटा	१६०	३०००	१५	२१	१३	१७१	६०	१८०	५०	१५०	५०	१५०	३६०	आशा, तथा न.पा	वडा स्तरिय	
	जलवायु सम्बन्धी तालिम	पटक	२	४००००	१५	२०	२५	६०	२	८०	-	-	-	-	८०	आशा, तथा न.पा	आशा, तथा न.पा	
										२६०		१५०		१५०	५६०			
४	वन तथा जैविक विविधता																	
	वृक्षारोपण	वि.सं	६४००	२०	१५	२१	१३	१७१	-	-	६४००	१२८	-	-	१२८	आशा, वन तथा न.पा	छडावडा हुदै लितीउडा सम्म	
		वि.सं	१६००	२०	१५	२१	१३	१७१	-	-	१६००	३२	-	-	३२		छापा कुना	
	जम्मा											१६०			१६०			
५	भौतिक पूर्वाधार																	
	तटबन्धन	वटा	३००	३०००	१५	२१	१३	१७१	३००	९००	-	-	-	-	९००	आशा, तथा न.पा	चाफा हुदै कुलेपाटा	
	जम्मा									९००					९००			
	कुल जम्मा									२४८०		४७८५		१६९५	९५९०			

साविक वडा नं ३ मालिका

सि. नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेस्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	-	-	१	३००	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	चुकेताल
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	१	३००	-	-	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	भिनाडी गौरा
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	-	-	-	-	१	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	खड्का चिम्टामुराटोले	
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	-	-	१	३००	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	खड्काटोल
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	१	३००	-	-	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	टोली, खड्का टोल
	सिंचाइ पोखरी	वटा	१	३०००००	१०	५४	२४	८८	-	-	-	-	१	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	पल्चौर टोल	
	कृषि तथा पशु तालिम	पटक	२	३००००	५	५०	३३	८८	-	-	२	६०	-	-	६०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	प्लाष्टिक घर	वटा	२५	१५०००	१०	४४	३४	८८	२५	३७५	-	-	-	-	३७५	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	मौषमी तथा बेमौषमी तालिम तथा मिनिफिट वितरण	वटा	१	४००००	१०	४४	३४	८८	१	४०	-	-	-	-	४०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	सरल थोपा सिंचाइ	वटा	३०	५०००	५	५०	३३	८८	-	-	३०	१५०	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा,	प्लाष्टिक हाउस हुनेलाई
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	३	२५०००	५	५०	३३	८८	-	-	-	-	३	७५	७५	आशा, कृषि तथा न.पा,	प्लाष्टिक हाउस हुनेलाई
	खोर सुधार	वटा	१०	१५०००	१०	५४	२४	८८	१०	१५०	-	-	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा,	प्लाष्टिक हाउस हुनेलाई
	स्प्रेय ट्यांकी	वटा	४	५०००	१०	५४	२४	८८	-	-	-	-	४	२०	२०	आशा, कृषि तथा न.पा,	प्लाष्टिक हाउस हुनेलाई
	जम्मा									११६५	८१०		६९५	२६७०			
२	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागि																
	सुधारिएको चुलो	वटा	३०	३०००	१०	४४	३४	८८	१५	४५	१५	४५	-	-	९०	आशा तथा न.पा,	वडा स्तरिय

	सोलार वितरण	वटा	३	१५००००	१०	४४	३४	८८	३	४५०	-	-	-	-	४५०	आशा, वैकल्पिक उर्जा तथा न.पा,	
										४९५		४५			५४०		
३	वन तथा जैविक विविधता																
	पहिरो नियन्त्रणका लागि वृक्षारोपण	वटा	५०००	३०	१०	४४	३४	८८	५०००	१५०	-	-	-	-	१५०	आशा तथा न.पा,	भैरव प्रा. वि.भापटोल, विरौघरी
	वृक्षारोपण	वटा	५०००	३०	१०	४४	३४	८८	-	-	५०००	३०	-	-	३०	आशा तथा न.पा,	लामकाने, विरौघरी पुरै
	जम्मा									१५०		३०			१८०		
	जलस्रोत तथा उर्जा																
	खडेरी नियन्त्रणका लागि मुहान संरक्षण	वटा	१	३००००	१०	४४	३४	८८	१	३०	-	-	-	-	३०	आशा तथा न.पा,	चिम्टाकुरा
	कोप्चा खोला मुहान संरक्षण	वटा	१	३००००	१०	४४	३४	८८	१	३०	-	-	-	-	३०	आशा तथा न.पा,	भापटोल
	आम्पाटा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००००	१०	४४	३४	८८	-	-	१	३०	-	-	३०	आशा तथा न.पा,	आप्लाटोल
	खोलाभारा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००००	१०	४४	३४	८८	-	-	१	३०	-	-	३०	आशा तथा न.पा,	करारमेला
	विरालधारा मुहान संरक्षण	वटा	१	३००००	१०	४४	३४	८८	-	-	-	-	१	३०	३०	आशा तथा न.पा,	खड्का टोल
	जम्मा									६०		६०		३०	१५०		
५	भौतिक पूर्वाधार																
	पहिरो नियन्त्रणका लागि तटबन्धन	वटा	१००	५०००	१०	४४	३४	८८	१	५००	-	-	-	-	५००	आशा तथा न.पा,	भैरवटोल
	जम्मा									५००					५००		
	कुल जम्मा									२३७०		९४५		७२५	४०४०		

साविक वडा नं ४ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेस्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																
	कृषि तालिम	पटक	१	३००००	१०	१५	५	३०	१	३०	-	-	-	-	३०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	भेटनेरी तालिम	पटक	१	३००००	१०	१५	५	३०	१	३०	-	-	-	-	३०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	नगदबाली - लसुन, प्याज, बेसार, अदुवा, अलैची, ओखर, सुन्तला, कागती, मौसम	वि.सं	३०००	३०	५०	५०	२०	१३०	-	-	३०००	९०	-	-	९०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	पोली हाउस	वटा	१५	१५०००	३	१०	२	१५	-	-	-	-	१५	२२५	२२५	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय

साविक वडा नं ४ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
	मौसम बेमौसम तरकारी खेती तालिम	पटक	२	४००००	५	२८	२	३५	२	८०	-	-	-	-	८०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	२	३५०००	१८	७७	५	११३	-	-	२	७०	-	-	७०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
										१४०		१६०		२२५	५२५		
२	जलस्रोत तथा उर्जा																
	मुहान संरक्षण (धुलीबडा, सिमलतला, कोसेढुङ्गा टोल, चौराखरी)	वटा	४	४००००	१	३०	१३	४४	४	१६०	-	-	-	-	१६०	आशा, तथा न.पा	
	सोलार	वटा	२	१५०००	-	-	२	२	२	३०	-	-	-	-	३०	आशा, तथा न.पा	वडा स्तरिय
	जम्मा									१९०					१९०		
३	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण																
	सुधारिएको चुलो	वटा	२५	३०००	२	२०	३	२५	२५	७५	-	-	-	-	७५	आशा, तथा न.पा	वडा स्तरिय
										७५					७५		
४	वन तथा जैविक विविधता																
	वृक्षारोपण	वि.सं	३००	२०	७	२५	३	३५	-	-	३००	६	-	-	६	आशा, वन तथा न.पा	गैरावाटा, नयाघडेरी
	जम्मा											६			६		
५	भौतिक पुर्वाधार																
	खा.पा. निर्माण	वटा	१	२०००००	-	३०	-	३०	-	-	१	२००	-	-	२००	आशा, तथा न.पा	धुलीबडा
	खा.पा. मर्मत	मि.	१.५	१०००००	१०	२५	-	३५	-	-	-	-	१.५	१००	१००	आशा, तथा न.पा	अलैंचीबारी देखि काटिवरा
	सिचाइ पोखरी निर्माण	वटा	१	३०००००	-	-	३०	३०	-	-	१	३००	-	-	३००	आशा, तथा न.पा	पोखरी टोल
	जम्मा											५००		१००	६००		
	कुल जम्मा									४०५		६६६		३२५	१३९६		

साविक वडा नं ५ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																

साविक वडा नं ५ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
	सिचाइ कुलो मर्मत	वटा	१	२०००००	२५	२५	२९	५९	-	-	-	-	१	२००	२००	आशा, कृषि तथा न.पा,	छिन्चाखोला देखि लामा आवत
	सिचाइ पोखरी निर्माण	वटा	२	४०००००	२२	२६	२	७६	-	-	२	६००	-	-	६००	आशा, कृषि तथा न.पा,	देविथान, छिन्चाखोला
	सिचाइ पोखरी मर्मत	वटा	१	३०००००	-	२०	५	२५	-	-	१	३००	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा,	छिन्चाखोला
	कृषि तालिम	पटक	२	४००००	३०	२०	१०	६०	२	६०	-	-	-	-	६०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	भेटनेरी तालिम	पटक	२	४००००	३०	२२	८	६०	२	६०	-	-	-	-	६०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	भुइ घाँस रोपण	के.जी	२०	५००	५०	५०	२०	१२०	-	-	२०	१०	-	-	१०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	डाले घाँस रोपण	के.जी	४०	२०००	५०	५०	२०	१२०	-	-	-	-	४०	६०	६०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	२	३००००	४५	५०	३०	१३०	-	-	२	६०	-	-	६०	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको राँगा वितरण	वटा	१	१०००००	४५	५०	३०	१३०	-	-	१	१००	-	-	१००	आशा, कृषि तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	सुधारिएको जुठेल्लो	वटा	५०	३०००	२०	२०	१०	५०	-	-	५०	१५०	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	खोर सुधार	वटा	१०	१५०००	-	-	१०	१०	१०	१५०	-	-	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	भकारो सुधार	वटा	२०	५०००	-	१०	१०	२०	२०	१००	-	-	-	-	१००	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	व्यवासायिक कुखुरा पालन	वटा	१०	१५००००	-	-	१०	१०	-	-	-	-	१०	१५०००	१५०००	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	मौरी पालन	वटा	३	३५०००	-	३	-	३	-	-	-	-	३	१०५	१०५	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
										४१०		१२६५		१५३६५	१७०६०		
२	जलस्रोत तथा उर्जा																
	मुल सुधार	वटा	३	४००००	२०	२०	१०	२२	-	-	३	१२०	-	-	१२०	आशा तथा न.पा	चोखानी, नाउला धारा, जिवा कुवा

साविक वडा नं ५ मालिका																	
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V 2	V 3	V 4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
	सोलार	वटा	२	१५०००	-	-	२	२	२	३०	-	-	-	-	३०	आशा, वैकल्पिक उर्जा तथा न.पा,	वडा स्तरिय
	जम्मा									३०		१२०		१५०			
३	वन तथा जैविक विविधता																
	वृक्षारोपण (लाठी गहिरा, जोगीघारा, लक्षुगाडे, छहरेखोला, छिन्चाखोला)	वि.सं	१६००	२०	४८	५०	३०	१३०	-	-	१६००	३२	-	-	३२	आशा, वन तथा न.पा	
	जम्मा											३२		३२			
४	भौतिक पुर्वाधार																
	खा.पा. निर्माण	वटा	४	६०००००	३२	३०	३१	९५	-	-	४	२४००	-	-	२४००	आशा तथा न.पा	पाखोढुङ्गा, जुकेपानी, छिन्चाखोला, पेटा
	खा.पा मर्मत	वटा	१	१५००००	१	२०	१०	३१	-	-	-	-	१	१५०	१५०	आशा तथा न.पा	दन्तुखोला देखि थापागाँउ लामावडा
	ग्याबियन जाली (लाठी गहिरा, जोगीघारा, लक्षुगाडे, छहरेखोला, छिन्चाखोला)	वटा	१५०	३०००	२	८	२	१२	-	-	१५०	४५०	-	-	४५०	आशा तथा न.पा	
	जम्मा											२८५०		१५०	३०००		

साविक वडा नं ६ मालिका																		
सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा सम्	
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)				
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
	सिचाइ कुलो मर्मत	मि.	१००	१५००००	-	१०	६	१६	१००	१५०	-	-	-	-	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा,	भरकोट	
	सिचाइ पोखरी निर्माण	वटा	१	२०००००	३	८	७	१८	-	-	१	२००	-	-	२००	आशा, कृषि तथा न.पा,	माथिल्लो टोल	
		वटा	२	२०००००	५	१०	६	१६	-	-	-	-	२	४००	४००	आशा, कृषि तथा न.पा,	खाराखोला, छिम्छाखोला	
		वटा	१	२०००००	५	१०	२५	४०	१	२००	-	-	-	-	२००	आशा, कृषि तथा न.पा,	नाउलाटोल	
	कृषि तथा पशु तालिम	पटक	२	३००००	-	२५	२५	५०	२	६०	-	-	-	-	६०	वडा स्तरिय	वडा स्तरिय	
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	२	३००००	८	५६	३९	१०३	-	-	२	६०	-	-	६०	वडा स्तरिय	वडा स्तरिय	
	उन्नत जातको घाँस वितरण	वि.सं	२०००	२५	८	५६	३९	१०३	-	-	२०००	५०	-	-	५०	वडा स्तरिय	वडा स्तरिय	
	खाद्यन्न बाली केलाउने मेसिन	वटा	५	५०००००	८	५६	३९	१०३	-	-	२	१०००	३	१५००	२५००	वडा स्तरिय	वडा स्तरिय	
										४१०		१३१०		१९००	३६२०			
२	जलस्रोत तथा उर्जा																	
	मुहान संरक्षण	वटा	२	५००००	८	५६	३९	१०३	२	१००	-	-	-	-	१००	आशा तथा न.पा,	खाराखोला पा मुहान, छिम्छाखं	
	गोबर र्याँस	वटा	२	७००००	-	-	२	२	२	१४०	-	-	-	-	१४०	आशा तथा न.पा,	खतीगडा	
	सुधारिएको घट्ट	वटा	२	२०००००	८	५६	३९	१०३	१	२००	१	२००	-	-	४००	आशा तथा न.पा,	भलधुला, खतीग	
	सोलार वितरण	वटा	३	१५०००	-	-	३	३	३	४५	-	-	-	-	४५	आशा, वैकल्पिक उर्जा तथा न.पा,	खतीगडा	
										४९५		२००			६९५			
३	वन तथा जैविक विविधता																	
	वृक्षारोपण	वि.सं	२०००	२०	३	७८	१३	९४	-	-	२०००	४०	-	-	४०	आशा तथा न.पा,	सिद्धार्थ सामुद वन	
	नर्सरी स्थापना	वटा	२	२०००००	८	५६	३९	१०३	२	४००	-	-	-	-	४००	आशा तथा न.पा,	वडा स्तरिय विपन्न घरधुरी	
	अग्निरेखा निर्माण	कि.मी	३	३००००	८	५६	३९	१०३	३	९०	-	-	-	-	९०	आशा तथा न.पा,	सिद्धार्थ सामुद वन	
	जम्मा									४९०		४०			५३०			
४	भौतिक पुर्वाधार																	
	खा.पा ट्याङ्की	वटा	१	३०००००	५	३५	२६	६६	१	३००	-	-	-	-	३००	आशा तथा न.पा,	सरस्वती खतीगडा	
	खा.पा. निर्माण	वटा	१	५००	-	३०	२३	५३	-	-	-	-	१	५००	५००	आशा तथा न.पा,	स्याँलावैतडा, भतेनडाँडा, वि	

		मि.	१८००	३००	-	४	६	१०	-	-	-	-	१८००	३००	३००	आशा तथा न.पा,	छिम्झाखोला तल्लापानी पिपरा जडापानी
										३००			०	८००	११००		
										१२९५		१५५०		२७००	५९४५		

सि.नं	क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेश्रो वर्ष		जम्मा रु. (ह)	सहयोगी निकाय	स्थान वस्ती तथा समुदाय
					V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)	परिमाण	लागत रु. (ह)			
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																
	सिचाई पोखरी निर्माण	वटा	५	३०००००	११	२४	८७	१४०	-	-	२	६००	३	९००	१५००	आशा, कृषि तथा न.पा	बाँसखोला, धनखोला, मुडुग्रा, लाखामारे, धाराखोला
	सिचाई कुलो निर्माण	कि.मी	१	३०००००	४	८	४८	६०	-	-	१	३००	-	-	३००	आशा, कृषि तथा न.पा	बाँसखोला
	पोलीहाउस	वटा	३०	१५०००	२	७	२१	३०	-	-	१५	२२५	१५	२२५	४५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	सरल थोपा सिचाई	वटा	३०	५०००	२	७	२१	३०	-	-	१५	७५	१५	७५	१५०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	स्पीडकल	वटा	२०	३५०	२	६	१२	२०	-	-	-	-	२०	७	७	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	मैसमी, बेमौसमी तरकारी खेती तालिम र मिनिस्ट्रिट वितरण	पटक	२	४००००	२	८	४०	५०	२	८०	-	-	-	-	८०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	पशु तालिम	पटक	१	४०	२	५	१६	२५	१	४०	-	-	-	-	४०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	खोर व्यवस्थापन	वटा	२०	२००००	२	६	१२	२०	-	-	-	-	२०	४००	४००	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	फलफूल खेती (सुन्तला, कागती, अनार, अमिलो)	वटा	२६००	१००	९	१५	८७	११३	२६००	२६०	-	-	-	-	२६०	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
	उन्नत जातको बोका वितरण	वटा	३	२५०००	९	१५	८७	११३	-	-	३	७५	-	-	७५	आशा, कृषि तथा न.पा	वडा स्तरिय
२	जलस्रोत तथा उर्जा																
	मुल सुधार	वटा	१	३५०००	-	-	८	८	-	-	१	३५	-	-	३५	आशा तथा न.पा,	काप्राखोला
	सोलार वितरण	वटा	७	२००००	-	-	७	७	७	१४०	-	-	-	-	१४०	आशा तथा न.पा,	वडा स्तरिय
३	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																
	सुधारिएको चुलो	वटा	३०	३०००	२	७	२१	३०	-	-	-	-	३०	९०	९०	आशा तथा न.पा,	वडा स्तरिय
४	वन तथा जैविक विविधता																
	वृक्षारोपण	वि.सं	५०००	३५	९	१५	८७	११३	२५०	८.७५	२५०	८.७५	-	-	१७.५	आशा, कृषि तथा न.पा,	रामचाहना, लेखाआवत
		वि.सं	१००	३५	४	८	४८	६०	१००	३.५	-	-	-	-	३.५	आशा, कृषि तथा न.पा,	जडापानी, भुलाखेत

क्र	जम्मा									१२.२५		८.७५			२१		
५	भौतिक पुर्वाधार																
	रिजर्भभोयर निर्माण	वटा	१	३०००००	९	१५	८७	१४०	१	३००	-	-	-	-	३००	आशा तथा न.पा,	मुडगाधारा
	इन्टेक निर्माण	वटा	४	७५०००	१०	३१	९७	१३८	-	-	४	३००	-	-	३००	आशा तथा न.पा,	ढाँडाखोला, लाखामारे, आगाखोला, नाउलागौरा
	खा.पा मर्मत	वट	२	४००००	-	-	१५	१५	२	८०	-	-	-	-	८०	आशा तथा न.पा,	पानीखोला, चारहुङ्गे बारी
	मुहान मर्मत	वटा	१	४००००	-	-	१५	१५	१	४०	-	-	-	-	४०	आशा तथा न.पा,	चाल्ने आवत
	तटबन्धन - खोल्सीकटान	वटा	५०	३०००	२	७	२१	३०	-	-	५०	१५०	-	-	१५०	आशा तथा न.पा,	नाउला गौरा,
		वटा	१५ ०	३०००	९	१५	८७	१११	-	-	-	-	१५०	४५०	४५०	आशा तथा न.पा,	सिम,
		वटा	१० ०	३०००	४	८	४८	६०	-	-	-	-	१००	३००	३००	आशा तथा न.पा,	भोटाखोला
	तटबन्धन -पहिरो	वटा	२० ०	३०००	४	८	४८	६०	१००	३००	१००	३००	-	-	६००	आशा तथा न.पा,	जडापानी, भुलाखेत
	खा. पा. योजना	वटा	१	५०००००	२	१०	१८	३०	-	-	-	-	१	५००	५००	आशा तथा न.पा,	धाराखोला
	जम्मा									७२०		७५०		१२५०	२७२०		

अनुगमन तथा मुल्यांकन

क्रियाकलाप एवं कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	दर हजारमा	लाभान्वित घरधुरी				पहिलो वर्ष		दोश्रो वर्ष		तेस्रो वर्ष		जम्मा रु.	सहयोगी निकाय	जिम्मेवारी र कैफियत
				V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	लागत	परिमाण	लागत	परिमाण	लागत			
संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	३	५००००	१२७	३३६	३३५	८१७	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	आशा तथा नगरपालिका	नगरपालिका तथा समुदाय
अर्ध वार्षिक समीक्षा	पटक	५	१५०००	१२७	३३६	३३५	८१७	१	१५	२	३०	२	३०	७५	आशा तथा समुदाय	नगरपालिका तथा समुदाय
वार्षिक समीक्षा	पटक	३	५००००	१२७	३३६	३३५	८१७	१	५०	१	५०	१	५०	१५०		नगरपालिका तथा समुदाय
वार्षिक प्रतिवेदन तयारी	पटक	३	३००००	१२७	३३६	३३५	८१७	१	३०	१	३०	१	३०	९०	आशा तथा नगरपालिका	नगरपालिका तथा समुदाय
योजना पुनरावलोकन	पटक	१	१०००००	१२७	३३६	३३५	८१७	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	वडास्तरमा	नगरपालिका तथा समुदाय
जम्मा									१९५		२१०		२१०	६१५		

अनुसूचि १ : प्रकोप तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका

प्रकोप	प्रकोपको मुख्य क्षेत्र	विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	स्तर	अनुकूलनका प्रयास	स्तर
साविक वडा नं. १					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतीचाली नष्ट	४	वैदेशिक रोजगार, ज्याला मजदुरी	२
बाढि पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, भौतिक पुर्वाधार तथा आवास	बालीनाली नष्ट, पुर्वाधारमा क्षति	२	अन्य स्थानबाट किनेर ल्याएको, पुन निर्माण गरेको	२
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	कुखुरा, भैंसी तथा बाखामा रोग	३	भेटेनरीको सहयोगमा उपचार	२
फलफूल खेतीमा रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	केरा, आँप, सुन्तला,नास्पतिमा रोग लागेको	३	सुन्तलामा निलोतुथो प्रयोग गरेको	२
साविक वडा नं. २					
पहिरो	भौतिक पुर्वाधार तथा आवास, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यान्न तथा पानीको अभाव	१	१० घरधुरीलाई बसाइँसराइ गरेको	२
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा कमी	२	पानीको मुहान संरक्षण, वैकल्पिक रोजगारीको खोजी	२
असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा कमी	२	खास प्रयास नभएको	२
बाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा कमी	२	औषधी प्रयोग गरेको	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वनको गुणस्तर ह्रास भएको	२	भाडि सफाई, सचेतना कार्यक्रम आयोजना गरेको	२
साविक वडा नं. ३					
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतीयोग्य जमीन घटेको	२	खास प्रयास नभएको	१
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	धानगहुँ उत्पादनमा कमि	३	गाविसले आर्थिक सहयोग गरेको, वैकल्पिक रोजगारीको खोजी	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन जंगलको क्षेत्र र गुणस्तर घटेको	२	भाडि सफाई, सचेतना कार्यक्रम आयोजना गरेको	१
असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	बालीनाली नष्ट	३	वैकल्पिक रोजगारीको खोजी	१
साविक वडा नं. ४					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खानेपानीको अभाव, कृषि उत्पादनमा कमी	२	टाढाबाट खानेपानी ल्याउन थालेको	२
रोगव्याधि	मानव तथा पशु स्वास्थ्य	गाई बाखा विरामी भएको	२	उपचार गराएको	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन क्षेत्र विनाश भएको	४	सचेतना कार्यक्रम आयोजना गरेको	३
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	जमीन साँघुरिदै गएको	४	खाद्यान्न किनेर खाने गरेको र वैकल्पिक रोजगारीको खोजी गरेको	२
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेती योग्य जमीन कम हुँदै गएको	२	खास प्रयास नभएको	२
साविक वडा नं. ५					
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेती योग्य जमीनमा क्षति	१	वृक्षारोपण गरेको	२
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	जमीन सुख्खा हुँदै गएको छ, उत्पादन कम	१	खास प्रयास नभएको	४
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	जमीन सुख्खा हुँदै गएको छ, उत्पादन कम हुन्छ	२	किनेर खाएको, वैकल्पिक रोजगारी	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	पानीका मुहान सुकेको र घाँस दाउरामा कमि	४	टाढाबाट पानी ल्याउने गरेको, पशुहरुको संख्या घटाएको	२
साविक वडा नं. ६					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा कमी	२	किनेर खाएको	३
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	घाँस दाउरामा कमि	२	आगो निभाउन प्रयास गरेको	३

बाढि पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतीयोग्य जमीन बगेको	२	वृक्षारोपण गरेको	३
असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	बालीनाली नष्ट	२	किनेर खाएको	२
साविक वडा नं. ९					
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	धान, गहुँ, मकै, कोदो तरकारी बाली नष्ट	३	किनेर खाएको, ज्याला मजदुरी गरेको	३
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	सुख्खा क्षेत्र बढेको कारण उत्पादनमा कमी	३	किनेर खाएको, ज्याला मजदुरी गरेको	३
डुबुवा रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	आलु र धान मर्ने तथा कम उत्पादन	२	बिषादीको प्रयोग गरेको	१
लाही किरा	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	चना, मुसुरो, तोरी को कम उत्पादन	२	बिषादीको प्रयोग गरेको	१

अनुसुचि २ : संकटासन्न घरधुरीहरुको विवरण

दु.न.पा १३ साविक वडा नं १										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सङ्ख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१.	गणेश ब. शाही / शुभिला	४	३	गल्ले धारा	अन्य			√		
२.	निर्मल शाही / निर्मला	२	२	"	"			√		
३.	रविन्द्र शाहि / राधा	१	२	"	"			√		
४.	राम ब. शाहि / ललिता	१	१	"	"			√		
५.	जगत ब. शाहि / लक्ष्मी	३	३	"	"				√	
६.	वखत ब. शाहि / कोकिला	१	१	"	"				√	
७.	गगन ब. पाल / पुष्पा	२	३	"	"			√		
८.	जय पाल / जुना	२	४	"	"			√		
९.	पदम पाल / राजु पाल	४	४	"	"			√		
१०.	रेशम ब. शाहि / बेलकुमारी	२	२	"	"				√	
११.	नविन शाहि / लक्ष्मी	१	३	हाडेआवत	"			√		
१२.	राम ब. वि. क / रिता	१	१	"	दलित					√
१३.	विस्ना शाहि	२	१	"	अन्य	√				√
१४.	वम ब. शाहि / रत्ना	२	३	"	"			√		
१५.	कृष्ण ब. शाहि / इन्द्रा	३	१	"	"				√	
१६.	अम्मर कुमाल	१	१	"	दलित				√	
१७.	मन ब. कुमाल / बसन्ती	३	३	"	"				√	
१८.	धना शाही	१		"	अन्य	√				√
१९.	पदम ब. शाही / पदमा	३	६	"	"				√	
२०.	लालु वि. क / कस्तुरी	१	३	"	दलित					√
२१.	मैसरा शाही	२	१	"	अन्य	√				√
२२.	भोटे वि.क / कल्पा वि.क	१	२	"	दलित					√
२३.	लक्षु कुमाला / गंगा	२	४	"	"			√		
२४.	सूर्य कुमाल / राजु	२	३	"	"				√	
२५.	जसे कुमाल / सीदरा	४	४	"	"				√	
२६.	भगी कुमाल / सुजी	१	३	"	"			√		
२७.	निरक कुमाल / सीत	२	१	"	"					√
२८.	गगन ब. शाही	२	२	"	अन्य					√
२९.	गोमा शाही	१		"	"	√				√
३०.	निरक ब. शाही / जैसरा	२	२	"	"			√		
३१.	पदम शाही / सुजा	४	३	लालसीङ्गे	"			√		
३२.	टेक ब. वि.क / पार्वती	६	६	"	दलित					√
३३.	मने वि.क / दरिसरा	२	२	"	"					√
३४.	राज ब. शाही / वटु	४	७	"	अन्य			√		
३५.	मोति वि.क / किस्ना	१	२	"	दलित					√
३६.	अवि वि.क / तारा	१	२	"	"				√	
३७.	बलु वि.क	१	३	"	"	√				√
३८.	रङ्ग वि.क / सक्मा	३	४	"	"					√
३९.	माडले वि.क / गगन	२	२	"	"					√
४०.	टेक ब. शाही / जमरा	४	६	"	अन्य			√		
४१.	किस्ना शाही	२		"	"	√				√
४२.	गणेश ब. शाही / गौरी	१	२	"	"					√
४३.	खम ब. वि.क / धना	३	३	"	दलित					√
४४.	विर्ख ब. शाही / ज्वाला	३	५	ओली गाउँ	अन्य			√		

दु.न.पा १३ साविक वडा नं १										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४५.	पदम ब. शाही / वसन्ती	३	३	"	"			√		
४६.	नयाराम शाही / निनमा	३	२	"	"					√
४७.	मन ब. शाही / लक्ष्म	३	४	"	"			√		
४८.	कर्ण ब. शाही / लक्ष्म	४	३	"	"			√		
४९.	वम ब. शाही / अमृता	४	४	"	"				√	
५०.	चक्र ब. शाही / भीमा	३	३	"	"				√	
५१.	कृष्ण ब. शाही / कल्पना	३	३	"	"				√	
५२.	नरेन्द्र मल्ल / पवित्रा	३	६	"	"				√	
५३.	सुर्जा शाही	१	२	"	"	√				√
५४.	पन्जाप शाही / भगवति	३	२	"	"				√	
५५.	कोकिला शाही	२	२	"	"	√				√
५६.	कवल वि.क / मानसरी	१	५	बुढापैर्या	दलित				√	
५७.	भीम ब. वि.क / सरु	२	१	"	"				√	
५८.	डिले वि.क / कस्तुरी	१	१	"	"				√	
५९.	हर्के वि.क / डीलु	३	२	"	"				√	
६०.	चन्द्र ब. वि.क / सावित्रा	३	२	"	"					√
६१.	डिल ब. शाही / पुर्णा	२	३	"	अन्य				√	
६२.	भीम ब. शाही / गीता	६	३	"	"		√			
६३.	कर्ण ब. वि.क / मनिसा	३	२	"	दलित					√
६४.	उदे वि.क / सीता	१	४	"	"					√
६५.	हर्के वि.क / भीम	२	२	"	"					√
६६.	नन्द ब. वि.क / चन्दा	१	५	"	"				√	
६७.	प्रम वि.क / निर्मला	२	३	"	"				√	
६८.	यज्ञ कुमाल / किस्ना	१	३	"	"					√
७९.	मिन ब. कुमाल / वसन्ती	३	४	"	"				√	
७०.	वसन्ती शाही	१		वाडियाँ	अन्य	√				√
७१.	लक्षु शाही / भगवति	३	४	"	"					√
७२.	चन्द्रे ब. शाही / सङ्गता	१	१	"	"				√	
७३.	अमर वि.क / अमृता	४	४	"	"				√	
७४.	डम्मर ब. शाही / सिदरा	३	२	"	"			√		
७५.	मीन ब. शाही / पदम	४	४	"	"			√		
७६.	राम ब. शाही / सीता	२	२	"	"					√
७७.	कमारो कुमाल / मान	२	३	"	दलित					√
७८.	कर्ण ब. खड्का / कोकिला	२	३	"	अन्य					√
७९.	लाल ब. खड्का / अस्मिता	३	२	"	"				√	
८०.	धना शाही	३	१	"	"	√				√
८१.	कण्ण ब.शाही/मीना सिजापती	२	१	"	"				√	
८२.	छत्र ब. शाही / मान	६	४	"	"			√		
८३.	डम्मर ब. वि.क / प्याउले	२	१	"	दलित				√	
८४.	गोविन्द वि.क / डिलु	२	१	"	"					√
८५.	दले वि.क / तुल्छी	३	१	"	"					√

दु.न.पा १३ साविक वडा नं १										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
८६.	वदने वि.क / माङ्गली	२	१	"	"				√	
८७.	गणेशा शाही	३		बाडियाँ	अन्य	√			√	
८८.	प्रम ब. वि.क / तारा	२	१	"	दलित				√	
८९.	धन ब. वि.क / राजु	६	७	"	"				√	
९०.	रन्दिप कुमाल / तली	३	३	"	"				√	
९१.	तम ब. शाही / ललीता	३	२	"	अन्य		√			
९२.	तिम ब. शाही / गगन	५	२	"	"				√	
९३.	तल्के कुमाल / किस्ना	४	२	"	दलित				√	
९४.	आउसे कुमाल / गौरी	१	४	"	"			√		
९५.	राज ब. कुमाल / निलम	३	१	"	"			√		
९६.	मंगल कुमाल / विस्ना	२	४	"	"				√	
९७.	कर्ण ब. कुमाल / पुर्णा	३	२	"	"				√	
९८.	शेर ब. कुमाल / नारु	१	४	"	"			√		
९९.	सेतु खड्का	१	१	"	अन्य	√			√	
१००.	गगन खड्का / रत्ना	३	३	"	"			√		
१०१.	रमेश कुमाल / भद्रा	४	२	"	"				√	
१०२.	दछि खड्का / तानकला	३	४	"	"			√		
१०३.	भाउरो कामी / गोरि	१०	१७	"	दलित			√		
१०४.	पदम वि.क / भमा	३	४	"	"				√	
१०५.	शेर ब. वि.क / विस्ना	२	३	"	"				√	
१०६.	मन ब. शाही / भद्रा	२	२	"	अन्य				√	
१०७.	बम ब. शाही	३	४	"	"	√	√			
१०८.	धर्म वि.क / विस्ना	३	३	"	दलित				√	
१०९.	अनवर शाही / शिव	५	५	"	अन्य		√			
११०.	तल्छा शाही	४	३	"	"			√		
१११.	विरु शाही / तल्छा	७	३	"	"			√		
११२.	नर ब. शाही / समदा	१२	७	"	"		√			
११३.	चित्र ब. शाही / मिना	४	३	"	"		√			
११४.	नन्द ब. शाही / अमृता	३	४	"	"			√		
११५.	राजु शाही / लिला	८	८	"	"				√	
११६.	दुर्गा शाही	५	५	"	"	√			√	
११७.	धर्म ब. शाही / कल्पना	२	१	"	"			√		
११८.	हरिकला शाही	४	-	"	"	√			√	
११९.	सरकेनी वि.क	१	-	"	दलित	√			√	

दुल्लु न.पा-१३ मालिका वडा नं २

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१.	टेक ब. शाही / टिका	२	६	हितवाडा	अन्य				√	
२.	जगत ब. शाही / पार्वती	२	३	"	"				√	
३.	भक्त ब. शाही / लक्ष्मी	२	३	"	"				√	
४.	रन्दीप शाही / जमरा	३	५	"	"				√	
५.	राम ब. शाही	२	४	"	"	√			√	

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
६.	धर्म व. शाही / कृष्ण	२	२	"	"					√
७.	रेशम व. शाही / निर्मला	१	३	"	"					√
८.	मोहोन शाही / कृष्णा	३	३	"	"					√
९.	धना शाही /	२	३	"	"	√				√
१०.	तेज व. शाही / नैना	४	३	चाफटोल	"					√
११.	टिका व. शाही / दुर्गा	३	२	"	"				√	
१२.	राज व. शाही / शान्ती	४	२	"	"					√
१३.	भद्र व. शाही	२	३	"	"					√
१४.	लक्ष्मी प्र. जैसी / पुर्ण	१२	१०	वास्कोट	"					√
१५.	देउदत जैसी	११	७	"	"			√		
१६.	जयमनि जैसी / नन्दकला	३	३	"	"			√		
१७.	जगद प्र शर्मा / सुमित्रा	२	२	"	"				√	
१८.	दान व. शाहि / देउमा	२	६	"	"					√
१९.	शेर व. शाहि / तुल्सा	३	३	"	"					√
२०.	नरेन्द्र व. शाहि / पुर्णा	२	३	"	"					√
२१.	बालकृष्ण शर्मा / वसन्ती	१	३	"	"			√		
२२.	विष्णु प्र शर्मा / सुनिता	४	३	"	"			√		
२३.	लालमणी जैसी / बालकु	६	४	"	"					√
२४.	चन्द्र प्र शर्मा / सन्दर	४	२	"	"			√		
२५.	भुपेन्द्र प्र शर्मा / मिट्टी	२	२	"	"			√		
२६.	पदम व. शाहि / जैडला	२	३	"	"				√	
२७.	उदयरज शर्मा / तारा	२	३	"	"					√
२८.	विमल शर्मा / यामुना	२	२	"	"					√
२९.	खगेन्द्र प्र. शर्मा / उमीलार	२	३	"	"					√
३०.	हिरामणी जैसी		१	"	"					√
३१.	शिव प्र. जैसी / लक्ष्मी	२	१	"	"					√
३२.	पुर्ण प्र. जैसी / तुल्सी	४	५	"	"					√
३३.	राम व. कुमाल / गोल्मा	५	५	कुमालवाडा	जनजाति					√
३४.	भक्त व. कुमाल / गगन	२	२	"	"					√
३५.	तुल्सा कुमाल	१		"	"	√				√
३६.	पदमा कुमाल	८	७	"	"	√				√
३७.	माला कुमाल	३	१	"	"	√				√
३८.	पौजे चुनारा / श्याजिरा	३	१	"	दलित					√
३९.	टेक व. चुनारा / नैना	३	३	"	"					√
४०.	कवि चुनारा / उमा	३	३	"	"					√
४१.	खडक व. चुनारा / धुमा	१	३	"	"					√
४२.	जगविर चुनारा	३	३	"	"	प				√
४३.	हर्क व. शाहि / लिला	२	५	हितुवाडा	अन्य					√
४४.	देवे नेपाली / नन्दा	३	४	चौडाकाल्ला	दलित					√
४५.	रचने नेपाली / विस्ना	३	२	"	"					√
४६.	कलम नेपाली / रामकला	१	३	"	"				√	
४७.	खगेन्द्र व. शाहि / मिना	१	३	वानेजडा	अन्य					√
४८.	रेशम शाहि / गिता	४	२	"	"					√
४९.	नन्दकला शाहि	२	३	"	"					√
५०.	शेर व. शाहि / भिमा	१	३	"	"					√

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
५१	मिन व. शाहि / लक्ष्मी	६	३	"	"					√
५२	याम व. शाहि / गिता	२	२	"	"					√
५३	प्रदिप शाहि / पार्वति	३	५	"	"				√	
५४	कर्ण व. शाहि / कष्णा	३	४	"	"					√
५५	डम्सर व. शाहि / प्रमीला	५	५	"	"				√	
५६	गणेश व. शाहि / लरमी	२	२	कोलदोल	"					√
५७	पुर्ण व. शाहि / मानकला	५	२	"	"					√
५८	कुल व शाहि / नन्दा	२	४	"	"					√
५९	गोवदन शाहि / जगतदेव	३	५	"	"				√	
६०	भिम व. शाहि / अमिता	४	८	"	"					√
६१	लत्ती शाहि	३	३	"	"					√
६२	पुर्ण व. शाहि	१	१	"	"					√
६३	लरमण शाहि / गोविन्द	१	३	"	"					√
६४	रत्न व. शाहि	२	४	"	"			√		
६५	गोठु शाहि / रेस्मा	४	६	"	"				√	
६६	कूष्ण व. शाहि / छत्रा	१	४	धनिघरटोल	"					√
६७	नर वहादुर शाहि	६	५	"	"					√
६८	विर व. शाहि	५	४	"	"				√	
७१	सेतु शाहि / जवारा	३	३	"	"					√
७०	कुष्ण व. शाहि / कौशिला	२	४	"	"				√	
७१	बिमला शाहि	६	६	रोटिडाडा	"			√		
७२	लत्ते विक / तारा	२	३	"	दलित					√
७३	बले नेपाली	१	४	"	"					√
७४	चक व. कुमाल / लालु	३	५	"	जनजाति					√
७५	मनि नेपाली	१	४	"	दलित					√
७६	पुर्ण नेपाली / काली	२	२	"	"					√
७७	मन्दिरे नेपाली / धनसरा	४	४	"	"					√
७८	नारायण शाहि	२	४	"	अन्य					√
७९	जोगी शाहि / कौशिला	३	२	"	"			√		
८०	राम व. शाहि / पवित्रा	३	३	बाउनधागा	"			√		
८१	पदमा नेपाली / चाउलि	२	३	"	दलित					√
८२	लोकेन्द्र व. शाहि / पदम	२	२	"	अन्य					√
८३	मन व. शाहि / नन्दा	४	६	"	"					√
८४	गर्मविर शाहि	२	३	"	"					√
८५	बल व. शाहि / जुला	४	२	बाउनधान	"					√
८६	गाजल शाहि / कुलनधरा	१	२	"	"					√
८७	रत्न व. शाहि / नानि	२	२	"	"					√
८८	बुदे नेपाली / अमिता	४	६	"	"					√
८९	गाजले नेपाली / वाटु	३	४	"	"					√
९०	जोगी नेपाली / सौरी	२	३	"	"					√
९१	पदमा नेपाली / विस्ना	४	२	"	"					√
९२	जलधरा कुमाल	५	३	"	जनजाति	√				√

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
९३.	टेकेन्द्र कुमाल / मिना	३	२	"	"					√
९४.	रन्जित कुमाल / जलु	४	२	"	"					√
९५.	कुल व. कुमाल / कमला	४	२	"	"					√
९६.	कुमे कुमाल / जानकला	४	४	राताचौर	"					√
९७.	राम व. कुमाल / अनिता	३	२	"	"					√
९८.	नेज व. कुमाल / भद्रा	२	४	"	"					√
९९.	चतुरे कुमाल / विस्ना	१	३	"	"					√
१००.	लालचने कुमाल / जुनाल	२	१	"	"					√
१०१	हर्क कुमाल / भारु	३	३	"	"					√
१०२	नरेन्द्र कुमाल / कोशिला	२	३	"	"					√
१०३	लल्ले वि.क / जैसरा	१	१	"	दलित					√
१०४	रन्जित वि.क / मडा	३	२	"	"					√
१०५	उदय वि.क / स्याभजिरा	५	२	"	"					√
१०६	टिके वि.क / सुनकेशा	१	३	"	"					√
१०७	हुन वि.क / सेतु	२	३	"	"					√
१०८	लाल वि.क / मदा	५	१	"	"					√
१०९	प्रेम वि.क / तारा	३	२	"	"					√
११०	नारायण वि.क / प्रविता	२	२	"	"					√
१११	दले वि.क / कोशिला	३	३	"	"					√
११२	खडक वि.क / भुमा	४	२	"	"					√
११३	वम व. शाहि / मिना	३	१	"	अन्य					√
११४	टेक व.शाहि / विना	४	१	"	"			√		
११५	गणेश शाहि / माया	३	४	"	"					√
११६	टिकेन्द्र शाहि	१	१	"	"				√	
११७	कलम व. शाहि / विष्णु	२	३	गुडिआमा	"			√		
११८	मइसरी मल्ल	५	६	"	"	√				√
११९	दन्तु शाहि	२	३	"	"					√
१२०	मान कुमारी शाहि /	२	१	"	"	√				√
१२१	भद्र व शाहि	३	२	"	"					√
१२२	पदम शाहि	२	२	"	"					√
१२३	टुग व. शाहि / चन्द्रा	३	५	कलावला	"					√
१२४	दिव व. शाहि / कौशीला	७	७	"	"					√
१२५	कौशीला शाहि	१		"	"	√				√
१२६	नर व. शाहि / कौशीला	३	४	"	"					√
१२७	अपुन शाहि / मोतिकला	४	४	धमीघर	"	√				√
१२८	पूर्ण शाहि	४	३	वादरगाडे	अन्य					√
१२९	कमला शाही	४	३	कनावला	"	√				√
१३०	वम व. शाही / सिता	३	२	"	"					√
१३१	ज्ञान व. शाही / रिता	३	२	"	"					√
१३२	रत्ना शाही	५	४	भवल	"	√		√		
१३३	कुल व. शाही / कलनधरा	१	२	"	"			√		
१३४	लाल व. शाही / सरिता	२	३	"	"					√
१३५	पन्चकला शाही	५	३	"	"	√				√
१३६	जनक शाही / पवित्रा	१	१	"	"					√
१३७	शेर व. शाही / कौशीला	२	२	"	"					√
१३८	सुरेन्द्र व. शाही / आरम्भा	१	२	"	"					√
१३९	नरेन्द्र व.शाही / चन्द्रा	१	२	"	"					√

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१४०	मन ब. शाही / लक्ष्मी	१	१	"	"					√
१४१	कवि शाही / टिका	३	३	"	"		√			
१४२	मन ब. शाही / सिरमता	३	३	"	"					√
१४३	दन ब. शाही / कला	१	१	"	"					√
१४४	यज्ञ शाही / विस्ना	२	३	"	"				√	
१४५	तेज ब. शाही / विष्णु	१	२	"	"				√	
१४६	जोयु शाही / रेशमा	५	६	"	"				√	
१४७	कलम शाही / सारा	२	१	"	"				√	
१४८	मिम ब. मल्ल / मैना	१	३	"	"				√	
१४९	राज ब शाही	२	४	"	"				√	
१५०	पदम शाही / तुन्झा	१	३	"	"					√
१५१	विर ब. शाही	१	२	"	"				√	
१५२	लालि शाही	१	२	"	"					√
१५३	वम ब. शाही / अमृता	१	२	"	"					√
१५४	गाणेश ब. शाही	१	४	"	"					√
१५५	भक्त खड्का / पुर्णा	४	३	"	"					√
१५६	रणे खड्का / वसन्ती	४	४	"	"					√
१५७	तेज ब. शाही / भगवती	२	२	टाँकुरा	"					√
१५८	वम ब. शाही / उर्मिला	३	३	"	"					√
१५९	पदम ब. शाही / जुना	१	३	"	"					√
१६०	मिम शाही	२	४	"	"					√
१६१	शेर ब. शाही / मैकला	४	३	"	"					√
१६२	पदम शाही	२	२	"	"				√	
१६३	चक्र शाही / गौरा	२	३	"	"					√
१६४	शम्सेर शाही / नैना	१	४	"	"					√
१६५	रविचन वि.क / मनसरा	२	२	कुमालबडा	दलित					√
१६६	मनोज वि.क / सिता	३	१	"	"					√
१६७	दल ब. वि.क / सृजना	३	१	"	"					√
१६८	रेशम कुमाल	३	१	राताचौर	जनजाति					√
१६९	डिल ब. शाही	३	१	कुनाकाटिया	अन्य					√
१७०	गणेश ब. शाही / उमा	२	३	"	"					√
१७१	दान ब. शाही	२	१	"	"	√				√
१७२	प्रेम ब. शाही	२	२	"	"					√

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ३										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१.	उदय ब. शाही / मिना	१	२	चिमुकुरा	अन्य	√			√	
२.	जित ब. शाही / नानकला	१	३	"	"				√	
३.	नेइनल विक्रम शाही / तारा	३	५	"	"	√	√			
४.	महारूप शाही	४	२	"	"				√	
५.	नन्दा शाही	२	१	"	"					√
६.	कुल ब. शाही / तुल्लु	१	३	"	"				√	
७.	धिरेंद्र शाही / भिमा	१	३	"	"		√			
८.	राज ब. शाही / बसन्ती	३	२	"	"		√			
९.	श्रम शाही / नन्दा	२	३	"	"	√				√

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ३										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१०	लाल ब. शाही / भवि	२	५	"	"	√		√		
११	समशेर शाही / लक्ष्मी	१	४	"	"			√		
१२	जंग ब. शाही / जौडला	१	१	"	"				√	
१३	नविन शाही / अमृता	२	३	"	"				√	
१४	खडक ब. शाही / भिमादेवी	३	२	"	"				√	
१५	वम ब. शाही / सह	२	२	"	"				√	
१६	तेज ब. शाही / भक्ता	४	३	"	"				√	
१७	भक्त ब. शाही / चन्द्रा	३	१	"	"				√	
१८	भक्र भद्र ब. शाही	४	४	"	"				√	
१९	ऐवित्ने खड्का	१	१	"	"				√	
२०	गणेश खड्का	१	२	"	"				√	
२१	लाल ब. खड्का	२	१	"	"					√
२२	नन्द ब. खड्का	६	४	"	"				√	
२३	टिका खड्का	३	४	"	"				√	
२४	शेर ब. खड्का	२	३	"	अन्य					√
२५	पुर्ण ब. खड्का	२	१	"	"					√
२६	प्रेम खड्का	३	५	"	"				√	
२७	भन्द्र खड्का	५	३	"	"					√
२८	देउनन्द खड्का	४	२	"	"				√	
२९	रतन खड्का	४	३	"	"				√	
३०	तेज ब. खड्का	३	३	"	"			√		
३१	मान ब. खड्का	२	१	"	"				√	
३२	लक्षु खड्का	२	५	"	"				√	
३३	दान ब. खड्का	४	२	"	"				√	
३४	गणेश खड्का	३	१	"	"				√	
३५	ललि खड्का	१	३	"	"					√
३६	नगेन्द्र खड्का	३	२	"	"				√	
३७	सहविर वि.क	५	४	बेलघारा	दलित				√	
३८	राम ब. वि.क / काने	६	५	"	"	√				√
३९	हंसे नेपाली / नैना	३	४	छमार्डटोल	"					√
४०	नएविरे नेपाली	३	३	"	"					√
४१	विरे नेपाली	२	४	"	"					√
४२	भद्रे नेपाली	२	२	"	"					√
४३	रेडप्य नेपाली	२	२	"	"					√
४४	सेर ब. रावल / जोखी	३	६	भाघ	अन्य			√		
४५	लाट ब. रावल / राम कु	१	३	"	"			√		
४६	वम ब. रावल / सुरिटा	६	४	"	"	√			√	
४७	ढकेन्द्र रावल / जैकला	२	३	"	"				√	
४८	जय ब. रावल / वाट कु	२	३	"	"	√			√	
४९	लालमती रावल	४	१	"	"	√				√
५०	कर्ण ब. रावल / कलधरा	३	४	"	"				√	
५१	पर्वे रावल	२	५	"	"				√	
५२	हर्क ब. रावल / लालमती	२	२३	"	"				√	
५३	प्रकाश रावल / नन्दा	१	३	"	"					√

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ३										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
५४.	कर्ण ब. रावल / मेनुका	३	३	"	अन्य	√			√	
५५.	जगत ब. रावल / गोरी	४	७	"	"				√	
५६.	नरपति रावल / सरुपा	४	६	"	"				√	
५७.	नन्द ब. रावल / रमा	४	५	"	"				√	
५८.	मन ब. रावल / मान कु	५	७	"	"			√		
५९.	फुलमती रावल (क)	१		"	"	√				√
६०.	फुलमती रावल (ख)	२	१	"	"	√				√
६१.	मान ब. रावल / जुवारा	१	४	"	"				√	
६२.	लाल ब. रावल / जैसरा	३	१	"	"				√	
६३.	दान ब. रावल	३	३	"	"				√	
६४.	पदम ब. रावल / रामसिला	२	३	"	"				√	
६५.	हिर ब. रावल / अमुता	३	३	"	"				√	
६६.	मान ब. रावल / गौरा	२	२	"	"				√	
६७.	खडक ब. रावल	१	१	"	"				√	
६८.	रतन रावल / नन्दा	४	३	"	"				√	
७९.	मान ब. रावल / फुलमती	१	१	"	"				√	
७०.	राम ब. रावल / सिता	२	२	"	"				√	
७१.	जयलाल रावल	५	२	"	"					√
७२.	भिम ब. रावल	२	१	"	"					√
७३.	दयाँ रावल / जुवारा	१	१	"	"			√		
७४.	रति रावल	३	३	"	"				√	
७५.	दान ब. रावल / कल्पना	१	२	"	"				√	
७६.	राम ब. रावल / मिना	२	१	"	"				√	
७७.	शान्ती ब. रावल / भित्रा	१	१	"	"				√	
७८.	पन्जादे रावल / जुवारा	१	१	"	"					√
७९.	हस्त ब. रावल / चउली	२	५	"	"					√
८०.	लाल ब. रावल / मंली	२	३	"	"					√
८१.	गणेश रावल / कल्पना	१	४	"	अन्य					√
८२.	शेर ब. रावल / टिका	६	२	"	"				√	
८३.	लाल ब. रावल	३	३	"	"				√	
८४.	सुर्य ब. रावल / कुस्तुरा	२	२	"	"				√	
८५.	नन्द भण्डारी / जग्गा	४	४	"	"				√	
८६.	जय ब. रावल	३	२	"	"					√
८७.	दल वि.क / पार्वती	४	२	"	दलित				√	
८८.	राजेन्द्र वि.क / लक्ष्मी	३	३	"	"	√			√	

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ४										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१.	चन्द्र ब. शाही / मनिसा	२	३	गौरावाटा	अन्य			√		
२.	सूर्य ब. शाही / सिदरा	३	३	"	"				√	

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ४

क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
३.	तेज ब. शाही / निर्मला	३	३	"	"				√	
४.	किरण शाही / निर्मला	६	५	"	"		√			
५.	बम ब. शाही / बाल कु शाही		३	"	"				√	
६.	तेज ब. शाही / मनकु	४	३	"	"			√		
७.	नम ब. शाही / लक्ष्म	४	२	"	"				√	
८.	शेर ब. शाही / बाल कु	४	७	"	"				√	
९.	दान ब. शाही / बसन्ती	३	५	"	"			√		
१०.	मिन ब. शाही / सावित्रा	२	३	"	"			√		
११.	सुर्य ब. शाही / पवित्रा	२	३	"	"			√		
१२.	धन ब. मल्ल / भद्रा	२	२	"	"				√	
१३.	भद्र ब. शाही / नन्दा	५	५	"	"				√	
१४.	भन्द्र ब. शाही / रत्ना	४	४	"	"				√	
१५.	दिपेन्द्र शाही / अमुता	४	१	"	"				√	
१६.	बम ब. शाही / मनीसा	४	४	"	"			√		
१७.	कर्ण ब. शाही / संगिता	३	१	"	"				√	
१८.	पदम ब. शाही / रामसरा	२	२	"	"				√	
१९.	लाल ब. शाही / भगवती	३	४	माभरगां	"				√	
२०.	खड्ग ब. शाही / राइकोशा	४	४	"	"				√	
२१.	दिपक शाही	३	४	"	अन्य				√	
२२.	नदु कुमाल	५	५	कमलवाडा	दलित				√	
२३.	कर्ण ब. कुमाल	३	४	"	"				√	
२४.	दान ब. कुमाल	५	१	"	"				√	
२५.	तेज ब. कुमाल / धना	२	३	"	"				√	
२६.	अमर ब. शाही	१	४	"	अन्य				√	
२७.	खड्ग ब. शाही	१	४	"	"				√	
२८.	बम ब. शाही	२	३	"	"				√	
२९.	किर ब. शाही	३	१	"	"				√	
३०.	जगत ब. शाही / गौरी शाही	२	३	काट्टीवाडा	"				√	
३१.	मन ब. शाही / परु	४	३	"	"			√		
३२.	बखत ब. शाही / गौरा शाही	२	२	"	"			√		
३३.	निरक ब. शाही	१	२	"	"			√		
३४.	लोक ब. शाही	८	१	"	"					√
३५.	शान्तना शाही	१		"	"				√	
३६.	गणेश ब. शाही	१	५	"	"				√	
३७.	पदम ब. शाही	१	३	"	"		√			
३८.	लोक ब. शाही / रिता	२	३	काट्टीवाडा	"			√		
३९.	कलम ब. शाही / देतीरा	५	४	गौरावाटा	"			√		
४०.	चन्द्र ब. वि.क / कण्ण	१	४	कालीकाथान	दलित				√	
४१.	कालो कामी / सिद्धा	५	६	"	"				√	
४२.	टोलविर कामी / चिउरी	२	६	"	"				√	
४३.	मिन ब. वि.क / नन्दकला	३	४	"	"				√	
४४.	भुवन सिंह वि.क / गोरी	५	४	"	"				√	
४५.	पुरे कामी / तुला	४	३	"	"				√	
४६.	कवि नेपाली / पार्वती	३	३	"	"				√	
४७.	माने दमाइ / पवि	६	५	"	"				√	

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ४										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४८.	पूर्ण नेपाली / जमुना	६	४	"	"			√		
४९.	पर्जे वि.क / देउकला	४	२	"	"			√		
५०.	कर्णे वि.क / पवित्रा	६	३	"	"			√		
५१.	गगन व. शाही / गगन कु	३	३	"	अन्य			√		
५२.	बम्बे दमाई / कृष्णकला	६	६	नयाँघडेली	दलित			√		
५३.	तर्क नेपाली / डिलु	७	४	"	"			√		
५४.	सहविर नेपाली / हरिकला	३	४	"	"			√		
५५.	दिपक नेपाली / मन्जु	१	३	"	"			√		
५६.	नरे नेपाली / ललिता	२	३	"	"					√
५७.	नन्दकला नेपाली	१	३	"	"					√
५८.	खडके नेपाली / नन्दकला	२	३	"	"			√		
५९.	लालु नेपाली / भ्रुपु	५	७	"	"			√		
६०.	परे नेपाली / पुर्ण	४	२	"	"			√		
६१.	जुना नेपाली	२	६	"	"	√		√		
६२.	डिल्ली नेपाली	६	१	"	"			√		
६३.	प्रेम नेपाली / कौशीला	३	२	"	"			√		
६४.	उदे नेपाली / पटु	२	३	"	"			√		
६५.	हस्ने नेपाली / तुला	३	३	"	"			√		
६६.	सौर नेपाली / सुकुमा	३	४	कोसेदुङ्गटोल	"			√		
६७.	किस्ने नेपाली भावना	२	१	"	"			√		
६८.	डिल्ले दमाई / ललतु	३	६	"	"			√		
७९.	बखत नेपाली / सिब	१	५	"	"			√		
७०.	चल्ली दमाई /	८	२	"	"	√				√
७१.	इन्द्र नेपाली / आशा	१	४	नयाँ घडेली	"			√		
७२.	खड्ग दमाई / अमृता	४	३	चैरा काल्ला	"			√		
७३.	लालु दमाई / सुर्जा	३	४	"	"			√		
७४.	जमुना दमाई	३	२	"	"			√		
७५.	भिम दमाई / ललिता	१	३	"	"			√		
७६.	गणेश भट्टराई / ललिता	२	२	"	अन्य		√			
७७.	नरेशस्वर उपाध्याय / देउरुपा	३	५	बयलकोट	"	√				
७८.	भदु व. हमाल / चन्दा	४	३	"	"	√				
७९.	नरभम शाही / पविता शाही	४	५	"	अन्य		√			
८०.	डम्बर व. शाही / सुर्जा	२	४	"	"			√		
८१.	राम प्रसाद शर्मा / गौरा	६	४	"	"		√			
८२.	कुमारजी उपाध्याय / पार्वती	२	५	"	"	√				
८३.	पूर्णप्रसाद उपाध्याय / पदमा	३	६	"	"	√				
८४.	सिताराम भट्टराई / जमुना	२	३	"	"		√			
८५.	चन्द्रप्रसाद शर्मा	१	३	"	"			√		
८६.	मैना हमाल / जगत हमाल	२	१	"	"	√				
८७.	गणेश हमाल / जुना	४	६	"	"	√				
८८.	लाल व. हमाल / हरिकला	२	४	"	"			√		
८९.	कृष्णा भट्टराई / भगवती	२	३	"	"	√				

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ४										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
९०.	टिकाराम उपाध्याय / कस्तुरा	१	२	"	"			√		
९१.	ईश्वर भट्टराई / दुर्गा	३	२	"	"			√		
९२.	जगत भट्टराई / लक्ष्मी	२	२	"	"				√	
९३.	हरि प्रसाद शर्मा / कुष्णा	४	३	"	"			√		
९४.	राजन भट्टराई / लक्ष्मी	१	१	"	"				√	
९५.	बल ब. शाही / एहल	४	५	"	"				√	
९६.	शेरे वि.क / आइती	२	२	"	दलित					√
९७.	विष्णु शर्मा	१	३	सिमलतला	अन्य				√	
९८.	अग्नी रिमाल / जिज्ञाशा	५	२	"	"				√	
९९.	विजय राम शर्मा	५	३	"	"				√	
१००.	उदयराम शर्मा / चन्दा	३	४	"	"				√	
१०१	गणेश शर्मा	३	३	"	"				√	
१०२	लोक ब. मल्ल / हिरा	३	३	पोखरी टोल	"				√	
१०३	रेशम मल्ल / रिता	३	३	"	"				√	
१०४	बोद ब. मल्ल / धनरुपा	५	४	"	"				√	
१०५	बखत मल्ल / मिना मल्ल	४	२	"	"				√	
१०६	अमर ब. शाही /	३	४	"	"		√			
१०७	चक ब. शाही / अस्मीता	२	१	"	"		√			
१०८	रुद्र ब. मल्ल / टिका	२	३	"	"		√			
१०९	कलम ब. शाही	४	४	गौरापाटा	"		√			
११०	चन्द्र नेपाली / हिरा नेपाली	१	३	नैया धडेरी	दलित			√		
१११	हिरे नेपाली / सिता	४	२	"	"			√		
११२	कलम नेपाली / गिता	१	१	"	दलित			√		
११३	दान ब. नेपाली / देव	२	२	"	दलित			√		

दु.न.पा १३ मालिका साविक वडा नं. ५											
क.स.	घरघुरीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह				कैफियत
		महिला	पुरुष				v1	v2	v3	v4	
१	पद्मा विक / जैपाल	३	४	थापागाँउ	दलित				√		
२	रत्ने वि क / गोल्मा	१	४	"	"				√		
३	राम ब. वि क / जसु	२	२	"	"				√		
४	नारे ब. शाही / अमृता	२	४	"	"		√				
५	गगन वि क / रमा	९	४	"	"				√		
६	कवि शाही / टिका	२	४	"	"				√		
७	कर्ण वि क / तुल्छा	७	७	"	"				√		
८	पते वि क / रस्तसरी	४	३	"	"				√		
९	बिर ब. वि क / गोल्मा	२	४	"	"				√		
१०	वृष वि क / स्याम कला	६	५	"	"					√	
११	सहबिर वि क / अमृता	३	२	"	"				√		
१२	विनोद कु वि क / विमला	५	२	"	"				√		
१३	जाखे वि क / प्रेमा	३	३	"	"				√		
१४	उपेन्द्र वि क / सुर्जा	२	२	"	"				√		
१५	कर्ण वि क	२	४	"	"				√		
१६	भक्त सुनार / विष्णा	२	४	"	"		√				
१७	तुल्छे वि क / धनि	५	३	"	"		√				

दु.न.पा १३ मालिका साविक वडा न. ५

क.स.	घरघुरीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह				कैफियत
		महिला	पुरुष				v1	v2	v3	v4	
१८	प्रेम व. वि क / बुद्धीकला	५	२	"	"				✓		
१९	काली सुनार / जौकला	३	५	"	"				✓		
२०	नविन सुनार / सिद्ध	१	३	"	"				✓		
२१	अर्जुन वि क	०	१	"	"					✓	
२२	निरक वि क / लक्ष्मी	२	१	"	"				✓		
२३	धनव. वि क दूर्गा	३	३	"	"				✓		
२४	गजु शाही	१	१	"	"		✓				
२५	संगिता वि क / जिवन	२	२	"	दलित				✓		
२६	जगत वि क / गोमती	२	२	"	"				✓		
२७	बखत वि क / कल्पना	२	३	"	"				✓		
२८	कलम व. वि क / लक्ष्मी	१	२	"	"				✓		
२९	जय वि क / सुर्जा	४	६	"	"				✓		
३०	दान व. वि क / पन्चु	४	३	"	"				✓		
३१	कलम वि क / शान्ता	१	२	"	"				✓		
३२	भिम व. वि क / पावती	१	३	"	"				✓		
३३	मैन कला वि क	१	०	"	"					✓	
३४	मान वि क / जुना	१	२	"	"					✓	
३५	मान वि क / भरु	१	३	"	"					✓	
३६	मिन व. वि क / चन्द्रा	४	३	"	"				✓		
३७	लक्ष्मी वि क / सेतु	४	४	"	"				✓		
३८	खगेन्द्र विक / मनिसा	१	२	"	"				✓		
३९	धन व(वि क / तुल्ला	३	५	"	"				✓		
४०	पन्जा वि क / पार्वती	१	१	"	"					✓	
४१	लोक व. विक / नैना	३	२	"	"				✓		
४२	बिष्णु वि क / पान सरा	४	५	"	"				✓		
४३	खडक व. नेपाली / तुल्ला	५	८	"	"				✓		
४४	कृष्ण व नेपाली / लक्ष्मी	४	५	"	"				✓		
४५	पुर्ण व. पेपाली / शान्ती	१	२	"	"				✓		
४६	खड्के व. वि क	२	२	"	"				✓		
४७	देवु शाही	२	२	दुरम	अन्य				✓		
४८	गणेश व. खड्का	६	२	दुरम	अन्य				✓		
४९	भद्र व. खड्का	२	४	जिवा	"				✓		
५०	बस्ती शाही	३	१	"	"				✓		
५१	बजिर शाही	१	१	"	"				✓		
५२	धन व. शाही	३	२	"	"				✓		
५३	चन्द्र व. शाही	२	३	"	"						
५४	बखत शाही	३	१	"	"				✓		
५५	डिल व. शाही	२	३	"	"		✓				
५६	लाल व. शाही	४	३	"	"		✓				
५७	राम व. शाही	३	२	"	"		✓				
५८	रण व. शाही	६	३	"	"		✓				
५९	इन्द्र व. शाही	३	५	"	"		✓				
६०	कलम व. शाही	२	४	"	"		✓				
६१	शमशेर व. शाही	२	२	"	"				✓		
६२	खडक व. रावल	२	१	"	"		✓				
६३	केशव व. रावल	३	३	"	"				✓		

दु.न.पा १३ मालिका साविक वडा न. ५

क.स.	घरघुरीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह				कैफियत
		महिला	पुरुष				v1	v2	v3	v4	
६४	करे ब. कुमाल	३	२	"	"						
६५	पलम कुमाल	४	४	"	"				✓		
६६	लाल ब. रावल	३	२	"	"				✓		
६७	दान ब. रावल	३	३	"	"						
६८	टेक ब. रावल	५	३	"	"			✓			
६९	कृपा रावल	५	५	"	"			✓			
७०	मान ब. शाही	४	४	"	"			✓			
७१	लोक ब. शाही	२	३	"	"				✓		
७२	मिन ब. शाही	३	४	"	"				✓		
७३	सर्जन ब. बुढा	३	३	"	"				✓		
७४	प्रेम रावल	२	३	"	"			✓			
७५	विर ब. मिजार	१	१	"	"					✓	
७६	तुला शाही	३	६	"	"	✓					
७७	पद्मा शाही	१	२	थापागाँउ	"				✓		
७८	भद्रा शाही	७	७	"	"				✓		
७९	टिका शाही	५	२	"	"			✓			
८०	नम ब. शाही / मनसरा	४	२	"	"						
८१	लाल ब. शाही / देउकला	४	६	"	"						
८२	देकेन्द्र शाही / बिमला	३	२	"	"						
८३	गगन ब. शाही / गिता	१	२	"	"						
८४	गोविन्द शाही / गोमा	२	२	"	"						
८५	नर ब. शाही / लक्ष्मी	१	१	"	"						
८६	कृष्णा ब. शाही / राधा	२	३	"	"						
८७	पदम शाही	२	१	"	"						
८८	बिजु शाही	१	१	"	"	✓					
८९	थान ब. मल्ल / लक्ष्मी	४	४	टिट	"			✓			
९०	बिष्णु ब. शाही	६	२	"	"				✓		
९१	जनक ब. शाही	३	२	"	"						
९२	मान ब. शाही	४	५	"	"			✓			
९३	तुला देवि शाही	१	०	"	"			✓			
९४	जगु शाही	४	४	"	"	✓		✓			
९५	लाल ब. शाही	४	४	चौर	"			✓			
९६	लाल ब. शाही	३	३	"	"			✓			
९७	डम्मर ब. शाही	६	४	"	"			✓			
९८	डिग्र ब. शाही	४	५	चौर	अन्य			✓			
९९	राम ब. शाही	३	२	"	"				✓		
१००	खड्क ब. शाही	५	३	"	"		✓				
१०१	मोहन ब. शाही	२	१	"	"			✓			
१०२	राज ब. शाही	५	३	"	"				✓		
१०३	भुपेन्द्र जंग शाही	३	५	"	"			✓			
१०४	नरेन्द्र जंग शाही	३	३	"	"		✓				
१०५	दिपेन्द्र जंग शाही	३	२	"	"			✓			
१०६	उजले बि क	५	१	"	दलित			✓			
१०७	तुल्ले बि क	२	३	"	"					✓	
१०८	गणेश बि क	२	३	"	"				✓		

दु.न.पा १३ मालिका साविक वडा न. ५											
क.स.	घरघुरीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह				कैफियत
		महिला	पुरुष				v1	v2	v3	v4	
१०९	जंग ब. शाही	२	४	गैरा	अन्य				✓		
११०	प्रेम ब. शाही	३	२	"	"		✓				
१११	निरक ब. शाही	२	२	"	"				✓		
११२	सम्सेर ब. शाही	३	३	"	"				✓		
११३	ललित ब. शाही	२	२	"	"				✓		
११४	देउकला शाही	३	२	"	"		✓				
११५	तिल ब. शाही	१	३	"	"				✓		
११६	गोटु शाही	१	१	"	"		✓				
११७	पदम ब. शाही	२	५	"	"		✓				
११८	निरक ब. शाही	३	३	"	"		✓				
११९	कमल ब. खड्का	१	३	दुरम	"		✓				
१२०	चन्द्र ब. ओली	१	३	"	"				✓		
१२१	तेज कब. खड्का	२	४	"	"				✓		
१२२	गणेश खड्का	२	१	"	"				✓		
१२३	पदम ओली	३	३	"	"				✓		
१२४	राम ब. शाही	२	१	"	"		✓				
१२५	तुली रावल	४	४	"	"		✓				
१२६	गणेश शाही	३	३	"	"				✓		
१२७	तपेन्द्र शाही	३	३	"	"		✓				
१२८	लल्लु शाही	४	५	"	"		✓				
१२९	तर्क ब. शाही	१	४	"	"		✓				

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ६											
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	संकटासन्न तह				कै.
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	
१.	बल ब. शाही / चन्द्रा	३	२		अन्य				✓		
२.	तुला शाही / चन्द्रा	३	६		"				✓		
३.	मोति शाही / राज ब. शाही	१	१		"					✓	
४.	किरण ब. शाही /	१	१		"					✓	
५.	नम बहादुर शाही / मनकुमारी	२	२		"					✓	
६.	रेशम बहादुर शाही	२	२		"					✓	
७.	नर बहादुर शाही / विस्ना	३	३		"					✓	
८.	बम ब. शाही / सदे	४	३		"					✓	
९.	चक्र ब. शाही / विस्ना	२	३		"					✓	
१०.	प्रेम ब. शाही / पार्वती	१	५		"					✓	
११.	प्रदिप शाही / लक्ष्मी	२	३		"					✓	
१२.	मान ब. शाही / अनिता	४	२		"				✓		
१३.	भुवन शाही / सुजा	४	२		"					✓	
१४.	नगेन्द्र ब. शाही / धर्मा	४	५		"				✓		
१५.	भद्र ब. शाही	२	२		"				✓		
१६.	खड्ग ब. शाही / धौली	२	३		"				✓		
१७.	निरक हमाल / सरिता	५	२		"					✓	
१८.	ढक ब. शाही / धनि	२	१		"	✓				✓	
१९.	राम ब. शाही / लक्ष्मी	५	३		"				✓		
२०.	बखत ब. शाही / भिम कुमारी	३	२		"			✓			

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ६											
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह				कै.
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	
२१.	शम्शेर शाही / देवकी	२	३		"					√	
२२.	गणेश ब. शाही /	२	२		"					√	
२३.	प्रेम ब. शाही / डिलदेवी	३	३		"					√	
२४.	सुर्य ब. शाही /	१	३		"					√	
२५.	धना शाही	१			"					√	
२६.	रुप ब. शाही / पवित्रा	१	३		"				√		
२७.	इन्द्र ब. शाही / धन कुमारी	३	३		"				√		
२८.	कालु शाही / पदमा	३	५		"				√		
२९.	दत्त ब. शाही / कुष्णा	३	४		"				√		
३०.	चन्द्रा शाही	१	२		"	√				√	
३१.	विस्नु ब. शाही / सेतु	३	५		"		√				
३२.	लोकेन्द्र ब. शाही / रत्ना	४	१		"			√			
३३.	कौशिला शाही /	३	१		"	√				√	
३४.	कुष्णा ब. शाही / राजु	२	४		"			√			
३५.	खडक ब. शाही / टिका	७	१		"			√			
३६.	भक्त ब. शाही / लक्ष्मी	४	३		"		√				
३७.	विर ब. शाही / गगन	३	२		"			√			
३८.	बम ब. शाही / दुर्गा	५	३		"			√			
३९.	रण ब. शाही / टिका	४	२		"			√			
४०.	नर ब. शाही / अमुता	३	४		"			√			
४१.	लक्षे मिजार	२	५		दलित					√	
४२.	मया मिजार	१	४		दलित					√	
४३.	सिंहरूप शाही / निर्मला	१	३		अन्य		√				
४४.	जुवारा शाही	४	४		"			√			
४५.	ढक ब. शाही / नन्नकला	३	२		"			√			
४६.	विष्णु कुमारी शाही / जवारा	३	३		"			√			
४७.	टेक ब. शाही /	३	४		"			√			
४८.	मान ब. शाही / अमुता	४	४		"			√			
४९.	मान ब. शाही / कुशा	२	३		"			√			
५०.	विस्नु ब. शाही / लक्ष्मी	५	१		"			√			
५१.	जगत ब. शाही / धन	३	३		"		√				
५२.	भद्र ब. शाही / पदम	५	३		"			√			
५३.	प्रेम ब. शाही / चित्रकला	२	१		"			√			
५४.	कलम ब. शाही / सेठ	३	५		"			√			
५५.	पदम शाही	१	३		"					√	
५६.	जगत कुमारी	३	२		"					√	
५७.	खम ब. शाही / सुर्जकला	५	२		"			√			
५८.	धन ब. शाही / पवित्रा	४	३		"			√			
५९.	भद्र ब. शाही /	२	४		"			√			
६०.	प्रेम ब. शाही / विस्ना	४	२		"			√			
६१.	तिरक ब. शाही / कमला	१	६		"					√	
६२.	किस्ना ब. बि.क	३	२		दलित					√	

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ६											
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह				कै.
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	
६३.	विस्न व. वि.क	२	२		दलित				√		
६४.	राम व. शाही / पदम	३	३		अन्य			√			
६५.	खडग व. शाही / वाल कुमारी	५	३		"			√			
६६.	दिप व. शाही / पुर्नकला	४	१		"			√			
६७.	नयाराम शाहि / जला	३	३		"			√			
६८.	बम व. सिंट / पदमा	२	६		"			√			
७९.	जौका शाही	४	३		"				√		
७०.	तुलाराम शाही / मैना	३	६		"			√			
७१.	प्रेम व. शाही / अमरु	४	५		"			√			
७२.	दान व. शाही / गौरा	४	३		"			√			
७३.	राज व. शाही /	४	१		"			√			
७४.	धन व. शाही / तुल्छी	५	५		"			√			
७५.	भिम व. शाही / गंगा	३	३		"			√			
७६.	सेर व. शाही /	२	३		"				√		
७७.	जगत व. शाही / बसन्ती	३	४		"			√			
७८.	नर व. हमाल / कमला	३	३		"			√			
७९.	जय व. शाही / नामसरा	४	३		"			√			
८०.	रमन मल्ल / गौरा	४	४		अन्य			√			
८१.	नन्द्रा कुमारी शाही	२	३		"				√		
८२.	तूष व. शाही / गोल्मा	२	२		अन्य				√		
८३.	बखत व. शाही / उमा	३	४		"			√			
८४.	देवेन्द्र व. शाही / पुतली	१	५		"			√			
८५.	लोकेन्द्र व. शाही /	२	१		"				√		
८६.	दान व. शाही / शान्ति	४	२		"			√			
८७.	प्रेम व. शाही / नैना	६	५		"		√				
८८.	जग व. शाही / भवनसरा	४	४		"		√				
८९.	भिम व. शाही / लक्ष्मी	३	२		"		√				
९०.	समुन्द व. शाही / पदमा	२	४		"			√			
९१.	सुर्य व. शाही /	५	२		"			√			
९२.	भिम व. शाही / अनिता	२	१		"			√			
९३.	राज व. शाही / सेतु	१	२		"				√		
९४.	खम्म व. शाही / मोतिकला	३	४		"			√			
९५.	तर्क वे शाही /	२	२		"				√		
९६.	नन्नकला वि.क	३	३		दलित				√		
९७.	रेशम व. शाही /	३	३		अन्य			√			
९८.	जगत व. वि.क / कमला	३	४		दलित				√		
९९.	ढले कामी / पट्ट	२	३		"				√		
१००.	पुरन वि.क / दुर्गा	३	३		"				√		
१०१.	सम्शेर वि.क / तारा	१	३		"				√		
१०२.	विर व. वि.क / मन्जा	३	१		"				√		
१०३.	लोकेन्द्र व. शाही / रमा	३	१		अन्य			√			

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ९										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१.	पुरे कामी	१	४	मेला	दलित	√				√
२.	कल ब. कुमाल / विना	४	१	"	"					√
३.	कितुरुप कामी	६		"	"					√
४.	पुना कामी	४		"	"					√
५.	भरत कुमाल	४	२	"	"					√
६.	मडगब कुमाल / लक्ष्मी	४	३	"	"					√
७.	खटवय ब. कुमाल / पवित्रा	४	४	"	"					√
८.	मन ब. कुमाल / विसना	३	४	"	"					√
९.	करन ब. कुमाल / पुर्ना	२	३	"	"					√
१०.	रेरचम ब. कुमाल / पवित्रा	१	३	"	"					√
११.	भिम ब. कुमाल / अमृता	१	३	"	"					√
१२.	करन ब. कुमाल / गगन	३	३	"	"					√
१३.	खम्मे ब. कुमाल / मैनकला	२	३	"	"					√
१४.	कोकिला बखत	१	२	"	"	√				√
१५.	सुकन्धर उदया राम	२	३	"	"	√				√
१६.	हेक ब. डल्ली	१	५	"	"					√
१७.	दिरम ब. कुमाल / जगती	१	४	"	"					√
१८.	जगत ब. कुमाल / धन्सरी	४	३	"	"					√
१९.	भगत ब. कुमाल / माया	२	२	"	"					√
२०.	देवी सरा भण्डारी	७	६	खाडा	क्षत्री	√		√		
२१.	दिप ब. भण्डारी / सेतु	३	५	"	"			√		
२२.	डम्बर ब. भण्डारी / नन्दा	५	२	"	"				√	
२३.	जय ब. भण्डारी / बसन्ती	२	२	"	"					√
२४.	राइकोपा बुढा	१	१	"	"	√				√
२५.	माग्ली भण्डारी /	५	२	"	"	√				√
२६.	अम्बर ब. भण्डारी / नन्दा	२	३	"	"				√	
२७.	अम्रीता भण्डारी	४	२	"	"	√				√
२८.	बम ब. भण्डारी	४	४	"	"					√
२९.	सनम भण्डारी	१	२	"	"					√
३०.	मोतिराम भण्डारी / बालु	४	३	"	"		√			
३१.	पदम भण्डारी / धना	५	५	"	"			√		
३२.	चिउरी बुढा	२	३	"	"	√				√
३३.	मान ब. बुढा / निर्मला	१	३	"	"					√
३४.	रत्न कला बुढा	१	१	"	"	√				√
३५.	गोविन्दा बुढा / धर्मी	१	२	"	"					√
३६.	तुलनी खड्का	२	५	"	"	√				√
३७.	नैने खड्का		३	"	"				√	
३८.	धर्म ब. भण्डारी / सीतला	२	३	"	"					√
३९.	डम्बर भण्डारी / भुवानसरा	५	४	"	"			√		
४०.	फिष्ण ब. भण्डारी / जवारा	२	२	"	"			√		
४१.	गगन ब. भण्डारी / सुर्जा	३	३	"	"		√			
४२.	दान ब. भण्डारी / जैकला	२	२	"	"					√

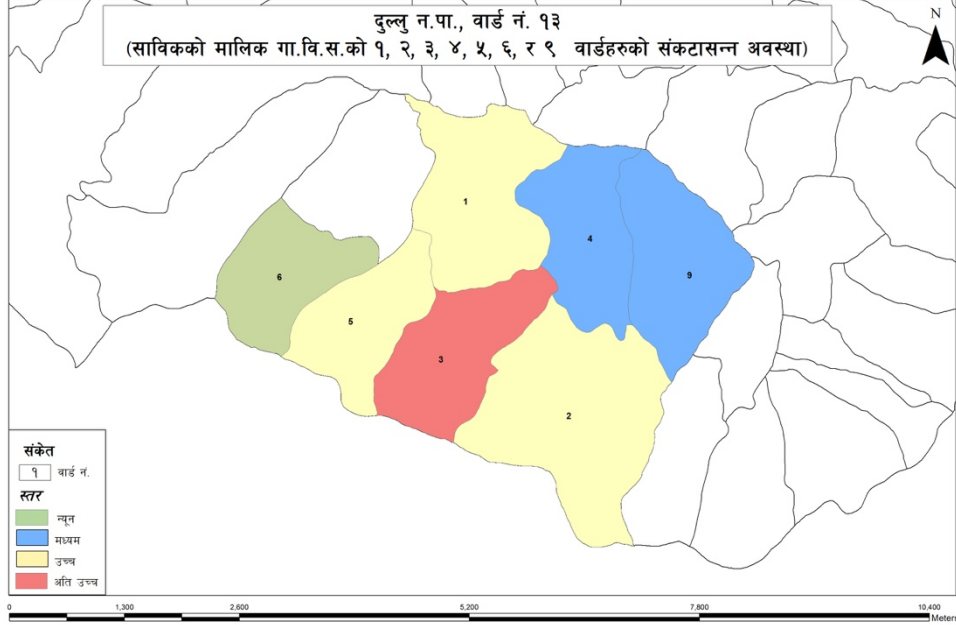
दु.न.पा १३ साविक वडा नं ९										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४३.	तेज व. भण्डारी / राधा	३	१	"	"					√
४४.	काविराम भण्डारी / जैतकला	२	३	"	"					√
४५.	राम व. भण्डारी / रामकली	१	५	"	"					√
४६.	किष्ण व. भण्डारी / ज्वारा	२	३	"	"					√
४७.	सिंह व. भण्डारी / विसा	२	३	"	"	√				√
४८.	रिउली भण्डारी	१	२	"	"					√
४९.	यज्ञ व. खड्का / बालु	२	३	"	"					√
५०.	कर्णा भण्डारी	२	४	"	"	√				√
५१.	बाल भण्डारी	३	१	कोरदिगा	क्षत्री	√			√	
५२.	महेन्द्र भण्डारी / पार्वती	४	३	कुटी	"				√	
५३.	पार्वती भण्डारी / भता	२	२	खालचौट	"					√
५४.	टेक व. भण्डारी / साविरा	२	४	भौदु	"					√
५५.	मननाम भण्डारी / रोक्किला	३	१	अवुवारी	"					√
५६.	महफप भण्डारी / तुल्छा	२	३	खकरिकरा	"				√	
५७.	रत्ना भण्डारी	१		"	"	√				√
५८.	धिर व. भण्डारी / काला	१	२	"	"				√	
५९.	नर व. भण्डारी / रना	६	११	"	"			√		
६०.	विर व. भण्डारी / भगवती	२	२	"	"				√	
६१.	कुमार भण्डारी	१	२	"	"					√
६२.	लाइराम भण्डारी /	२	४	"	"					√
६३.	अमुता भण्डारी	१		"	"	√				√
६४.	अमर भण्डारी	५	५	"	"			√		
६५.	राजाराम भण्डारी / मानक	६	८	"	"				√	
६६.	लल्ले भण्डारी		१	"	"	√				√
६७.	कलमे भण्डारी	१	१	"	"					√
६८.	प्रम भण्डारी	२	३	"	"					√
७९.	टेक व. भण्डारी	२	३	"	"				√	
७०.	निरक भण्डारी	१	१	"	"				√	
७१.	कलाम भण्डारी	५	२	"	"			√		
७२.	वसन्ती भण्डारी	२	२	मालानाटा	"	√				√
७३.	खाम भण्डारी / पविगा	३	१	"	"				√	
७४.	वखत भण्डारी / सध्या	२	४	"	"			√		
७५.	पुकी व. भण्डारी / मार्ता	२	४	"	"				√	
७६.	गणेश भण्डारी / शिन	५	५	"	"					√
७७.	देवि भण्डारी / विष्णा	३	५	"	"					√
७८.	रेसम भण्डारी	१	२	"	"					√
७९.	दिन भण्डारी / कोशिला	३	२	"	"					√
८०.	विर व. भण्डारी / लालमनी	१	१	"	"					√
८१.	पदम भण्डारी / सुर्जा	१	४	"	"					√
८२.	गमवरे भण्डारी / हुली	५	६	"	"				√	
८३.	टेक व. भण्डारी / भगलाडेसी	४	७	बडिफनटी	"					√
८४.	लाल व. भण्डारी / सीता	६	६	भोनचोरे	"					√
८५.	गोल्मा खड्का / राइकामा	३	३	"	"	√				√
८६.	इलर भण्डारी / मसाल	३	६	तातापानौ लाअ	"					√
८७.	देव व. भण्डारी	२	३	"	"					√

दु.न.पा १३ साविक वडा नं ९										
क.स	घरमुलीको नाम	परिवार सख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला	सकंटासन्न तह			
		म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
८८.	सरोज भण्डारी	२	२	"	"					√
८९.	ऐश्वर्य भण्डारी / लाल	२	२	"	"					√
९०.	दत्त व. भण्डारी	३	६	वैक वजार	"					√
९१.	भिम व. भण्डारी / गोमती	३	४	"	"				√	
९२.	चन्द्र व. भण्डारी / उजीरो	२	२	"	"					√
९३.	एकराज भण्डारी	२	२	"	"					√

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/७६ - २०७७/७८)

दुल्लु नगरपालिका वडा नं १३, मालिका

दौलख

